

De sancto Adriano.

colebat. ut non maior eēt amor puellae ad puerum quā socrus ad generū. Inter hec maliciosi dicere ceperūt. quod non filiae causa faceret sed ut eidem pro filia sese ingereret. Cū igitur mulieris animū tanta falsitas cōcussisset. timēs ne in uulgi fabulā uerteret. duos rusticos alloquitur ut si occulte generū strangulare uellent. cuiuslibet. xx. solidos polliceat. Quādam igitur die eos in cellario recludēs maritū suū ex industria aliq̄re p̄suluit. et filiaz alio transmisit. Tūc adolescens iussu dñe sue cellariū ut uinū afferret in greditur. et mox a latronibus strangulatur. Post socrus ip̄m in lectū filiae detulit. et q̄i dormientē uestibus circumtextit. Redētibz ergo marito et filia et ad mensaz positis. iubet mater filie ut maritum debeat excitare et ad mensam uocare. Quē cum defunctū reperisset. et h̄c uita nūcasset. tota familia in lamentū uertit. Et illa mulier homicida q̄i dolens cū ceteris lamentatur. Tandē mulier de perpetrato scelere ualde ingemuit. et sacerdoti omnia p̄ ordinē confessa fuit. Post aliquod temp̄ inter mulierem et sacerdotem litigium oritur. et a sacerdote sibi generi homicidium irrogatur. Quōd cum ad parentum iuuenis noticiā deuenisset. adducitur ad iudicem. et ab eo ignibz cremāda damnatur. Finem ergo suū imminere cōsiderans. ad beatā uirginē se conuertit. et e⁹ intrans ecciam in oratione cum lacrimis se prostrauit. Post modicum exire compellit. et in magnū proiectā ignē omnes ibidem stare illesam et incolumem contuentur. At parentes pueri ignē paruū eē putantes. ad sarmenta concurrūt et in ignē proiciūt. Audentes autē quod nec sic in aliquo lederetur. lanceis et bastis eam impugnare ceperunt. Tunc iudex qui aderat uehementer obstupuit. et eos ab ip̄ius impugnatione compescuit. Eā autē diligenter considerans. nullū in ea signū incendij preter sola uulnera lancearū inueni. Cum autē parentes eius domū eam reduxissent. et eam fomentis et balneis recrearent. nolens eaz deus ulterius humana suspitione fedari. post triduum in laude uirginis p̄leuerantē ex hac uita uocauit.

CXXVII

81

De sancto Adriano.

Adrianus a maximo imperatore regnante martyriū pass⁹ ē. Cū ei p̄dicit⁹ maximian⁹ in nicomedia urbe ydolis imolaret. iussu ei⁹ cūcti xp̄ianos p̄quiretes alij timore pene alij amore promisse pecunie vicini uicinos. p̄pinq̄i domesticos ad supplicium traherēt. Inter quos. xxxiii. a p̄quiretibz cōp̄bēsi a n̄ regē adducti sūt. Quibz rex. Nō audistis qualis pena aduers⁹ xp̄ianos posita sit. Cui illi. Audiuim⁹ et stulticie tue iussionē irrisim⁹. Tūc rex irat⁹ neruis crudis eos cedi iussit. et lapidibus ora eoz p̄undi mādauit. ac ānotata uniuscuiusq̄ p̄fessioe. ferro uinctos in carcere recludi p̄cepit. Quoz adrian⁹ p̄stantiaz p̄or officij militaris p̄siderās dixit eis. Adiuuro uos p̄ deū uestruū ut mihi dicatis. q̄ est remuneratio quā expectatis p̄ ista tormenta. Ad h̄ dixerūt sancti. Ocul⁹ nō uidit. nec auris audiuit. nec in cor hoīs ascēdit q̄ p̄parauit d̄s diligentibz se p̄fecte. Tūc adrianus in mediū p̄siliēs ait. Annotate me cū istis. qz et ego xp̄ian⁹ sum. Quōd cū impator audisset. nolentē sacrificare uinctuz ferro in carcerez posuit. Natalia uo uxor ei⁹ audiēs uirū suū in carceratū scidit uestimenta sua. flens plurimū et euulans. S; cū audisset. quod p̄pter fidez xp̄i incarcerat⁹ fuisset. gaudio repleta ad carcerē cucurrit. et uincula uiri sui et aliorū osculati cepit. Erat ei xp̄iana. s; p̄pter p̄secutionem se non publicauerat. Et dixit ad uirum suū Beatus es dñe mi adriane. q̄a inuenisti diuitias quas nō dimiserūt parentes tui. quibz egebūt bi q̄ multa possident qm̄ nō erit fenerandi temp̄ nec matuo accipiendi. dū nullus de pena aliu liberabit. nec pater filium. nec mater filiā. nec seruus dñm. nec amicus amicū. nec diuite possessores. Cūqz eum admonuisset ut omnē gloriā terrenā p̄temneret. et amicos et parentes sperneret. et semper ad celestia cor haberet. dixit ad eam adrian⁹ Uade soror mea tpe passionis nostre atceriam te ut uideas finē nostrū. Sicqz uirum suū alijs sanctis recōmendās. ut eum scz cō

De sancto Adriano.

fortaret. rediit in domū suā. **P**ost
modū audiēs adrian⁹ diē passionis sue ad
esse. dāns munera custodib⁹ et sanctos qui
secū erant in fideiussores. abiit domū voca
re nataliā sicut ei iuramento promiserat. vt
eoz passionibus presens eēt. **Q**uidam autē
eū videns p̄currit et nunciauit natalie di
cens. **A**bsolutus est adrianus. et ecce venit
Quod illa audiens non credebatur dicēs. **E**t
quis potuit eū absoluere a vinculis. **N**ō mi
hi p̄ingat vt soluaā a vinculis. et sepe a sc̄is
Dum h̄ loqueret puer domestic⁹ venit di
cēs. **E**n dñs me⁹ dimissus ē. **I**lla n̄ putās q̄
martirium refugisset. amarissime flebat. **E**t
cū vidisset eū. surgēs veloci⁹ hostiū domus
p̄ra eū clausit et dixit. **L**ōge a me efficiatur.
q̄ a deo corruit. **N**on mihi cōingat loq̄ ori
illi⁹ p̄ qd̄ dñm suū abnegauit. **E**t cōuersa ad
eū dixit. **Q**u tu miser sine deo. q̄s te coegit ap
prehēdere qd̄ nō potuisti p̄ficere. **Q**uis te se
parauit a sanctis. aut q̄s te seduxit vt recede
res a p̄uentu pacis. **H**ic mihi cur fugisti an
teq̄ pugna fieret. anteq̄ repugnātē videres
Quo vulnerat⁹ es nondū emissa sagitta. **E**t
ego mirabar si ex gente sine deo et de genere
impioꝝ aliq̄s offerretur deo. **H**eu me infel
licem et miserā. qd̄ faciā q̄ p̄iuncta suz huic
ex genere impioꝝ. **N**on est concessū mihi vt
vnius hore spacio vocarer proz martiris.
sed vt dicerer proz transgressoris. **A**d modi
cum quidē exultatio mea fuit. et ecce p̄ secta
opprobriū meū erit. **H**ec autēz beatus adria
nus audiens rebementer gaudebat. admi
rans de femina iuvene pulcherrima et nobili
et ante. xiiii. menses nupta. quomodo talia
loqui posset. **A**nde ex hoc ad martiriuz ar
dentior effectus. verba e⁹ libentissime audie
bat. **S**ed cū eam nimis affligi videret. dixit
ei. **A**peri mihi dñā mea natalia. **N**on eī vt
putas martiriū fugi. sed te vt promisi voca
re veni. **Q**ue non credens ait. **V**ide quō me
seducit transgressor. quō mentitur alter iu
das. **F**uge a me miser mei p̄am iam interfici
am vt satteris. **E**t dum moraret adaperien
dum ei dixit. **A**peri citius. **N**am vadam et
p̄tra non videbis me. et post hoc lucebis q̄
me ante exitum meū non videris. **F**ideiuss

fores debi sanctos martyres. et si mīstri me
requerentes non inuenerint. sustinebūt sc̄is
simul tormenta sua et mea. **H**ec audiēs na
talia aperuit. et sibi inuicē prostrati ad carce
rem simul abierūt. **U**bi natalia per. vii. dies
sāctoꝝ plcera cū lintheis p̄ciosis extergebat.

Et statuta autē die impator eos p̄nta
ri iussit. **Q**ui resoluti penis. qz ambulare nō
poterant velut aīalia portabant. **A**drianus
vō retro vinctis manib⁹ sequebat. **D**einde
adrianus portans sibi eculeū cesari p̄sentat
Natalia vero adiungens se ei dicebat. **V**i
de dñe meus. ne forte trepides cum tormen
ta videbis. **M**odiciū quidem nūc patieris.
sed p̄tinuo cū angelis exultabis. **A**drianus
igitur sacrificare nolens grauissime ces⁹ est
Currensqz natalia cū gaudio ad sanctos q̄
erant in carcere ait. **E**cce dñs meus inchoa
uit martiriū. **C**um autem rex ne deos suos
blasphemaret moneret. ille ait. **S**i ego tor
queor quia eos q̄ non sunt dii blasphemō.
qualiter ip̄e torqueberis qui verum deum
blasphemas. **C**ui rex. **H**ec v̄ba te illi seducto
res docuerunt. **A**d quē adrian⁹. **Q**uare se
ductores eos dicis q̄ sūt doctores vite etne.
Currens natalia hec responsa viri sui alijs
cū gaudio referebat. **T**ūc rex a quattuor va
lidissimis viris fecit eū grauiter cedi. **Q**uē
autē penas et interrogationes et responsiōes
natalia alijs martirib⁹ q̄ erant in carcere cō
tinuo referebat. **I**ntantū autē cesus ē. vt eius
viscera effunderent. **T**ūc ferro vinctus cum
alijs martirib⁹ in carcerē recludit. **E**rat autē
adrianus iuuenis. delicatus valde et decor⁹
ānoꝝ. xxviii. **N**atalia vero virū suū supinus
iacentē et totū laceratū considerans. mittēs
manū sub vertice eius dicebat. **B**eatus es
dñe meus. quia dignus effectus es d̄ nume
ro eē sanctoꝝ. **B**eatus es lumen meū. vt pa
tiaris pro eo qui pro te passus est. **I**derge
nunc dulcis meus vt videas gloriam eius.
Audiens autē impator q̄ multe matrone sā
ctis in carcere ministrarent. precepit ne v̄
terius ad eos ingredi p̄mittantur. **Q**uā
diens natalia seipsam tonsorauit. et habitu
virilem assumens sanctis in carcere mi
nistrabat. al̄s qz exemplo suo ad hoc iduxit.

De sanctis gorgonio et dorotheo.

Rogavitq; virū vt cū esset in glia bāc p̄cem
p se faceret. vt se intactā custodiēs ab h̄ seclō
citi⁹ euocaret. Audiens āt rex q̄ matrone fe
cissent. iussit incudē afferrī vt fractis sup eaz
crurib⁹ sc̄ti martyres interirēt. Timēs āt na
talia ne vir su⁹ ex alioz sup̄icijs tereretur
rogavit ministros vt ab eo inciperēt. Absci
sis igit̄ ab eo pedibus. cruribusq; fractis. ro
gavit eū natalia vt manū sibi abscondi p̄mit
teret. q̄tenus alijs sc̄tis q̄ plura passi fuerant
compar eēt. Quo facto adrian⁹ sp̄m reddi
dit. Ceteriq; vltro pedes p̄tendētes ad d̄m
migraverūt. Rex āt eoz corpa cremari mā
davit. Natalia vō manū adriani in sinu suo
abscondit. Cū āt corpa sc̄toz in ignē p̄cipita
rent voluit ⁊ natalia se cū eis in ignem p̄ci
pitare. Sed subito vehementissim⁹ imber
erupit. et ignē extinguens corpa sanctorum
illea seruauit. Christiani vō p̄silio in ito cor
pora eoz p̄stantinopolim trāfferri fecerunt
q̄sq; pace eccie reddita cū bonore referret̄.
Passi sūt āt circa annū d̄ni. cclxxx. Natalia
vō domi remanēs manū sancti adriani sibi
retinuit. quaz in solatiū vite sue semp ad ca
put lectuli sui tenebat. **B** Post h̄ autē
tribunus videns nataliā tam pulcrā. tamq;
diuitē ⁊ nobilē. de volūtate impatoris bone
stas matronas ad eā misit. vt in suū coniu
gium consentiret. Quibus natalia respon
dit. Quis mihi prestare poterit vt iungar
tali viro. Sed peto vt triū dierū mihi dētur
inducie vt me valeā preparare. Hoc autē
dicebat vt inde fugere posset. Cum autē do
minū exoraret vt se intactā conseruaret. subi
to obdormiuit. Et ecce vn⁹ martyriū ei appa
ruit. ⁊ eā dulciter consolans. vt ad locum in
quo sunt corpora martyriū veniat impauit
Eugilans igitur. et manū adriani solam ac
cipiens. cū multis xp̄ianis nauē conscendit
Quod tribunus audiens cu; multis militi
bus eā per nauigiū insecut⁹ est. Exurgēs āt
ventus contrari⁹ multis eoz submersis eos
redire cōpulsit. Media autē nocte dyabolus
in specie naucleri cū nauī fantastica bis qui
erant cū natalia apparuit. et q̄i voce naucleri
ait eis. Unde venitis. et quo pergitis. Et illi
Ex nicomedia venim⁹. et cōstantinopolim

pergimus. Quibus ille ait. Erratis. Ad sini
strā pergite vt rectius nauigetis. Hoc autē
dicebat vt eos in pelag⁹ mitteret et perirent
Cum autē vela mutarent. subito adrianus in
nauicula sedens eisdē apparuit. et eos nau
igare sicut p̄s ceperant admonuit. asserēs
malignū sp̄m fuisse qui sibi locut⁹ fuerat.
ponensq; se ante eos. p̄cedebat illos. ⁊ viam
eis ostendebat. Natalia vero adrianū p̄ce
dere videns imenso gaudio repleta est. Sic
q; anteq; illucesceret constantinopolim ad
uenerunt. Cum autē natalia in domum vbi
erant corpa martyrum introisset. ⁊ manum
adriani ad corpus posuisset. et post orōem
dormitasset. adrianus ei apparuit. ⁊ salutās
eā vt ī eternā pacē secū veniret p̄cepit. Que
cū euigilass; et somniū astantib⁹ retuliss; va
lefaciens omnibus emisit sp̄m. Fideles āt
corpus eius accipientes. iuxta corpa marti
riū illud posuerūt.

CXXVIII

A

De sanctis Gorgonio et
Dorotheo.

Gorgoni⁹ et doroth
gobeus apud nicomediā p̄mi in pa
lacio dyocleciani antique militie
renunciant. vt liberius regē suū sequantur.
et christianos se voce libera confitētur. Qd
cesar audiens. plurimum anxiebatur egrese
rens perdere tales viros. quos intra palati
um nutritos morū et generis nobilitas de
corauit. Cū igitur nec minis nec blandicijs
mouerentur. in ecilio distēduntur. ⁊ flagel
lis et vngulis toto corpore lacerati. aceto et
sale nudatis pene eoz visceribus p̄fundunt̄
et cū hec alacriter tolerarent. in craticula af
sanī. vbi q̄si in lecto floz videbantur iacere.
nihilq; lesionis sentire. Deinde iussu cesaris
laqueo suspendunt̄. ⁊ corpa lupis ⁊ canib⁹ ex
ponunt. sed t̄n intacta a fidelib⁹ colliguntur
Passi sūt circa annū d̄ni. cclxxx. Post mul
tos annos corpus sancti gorgonii romam
translatū est. Anno autē d̄ni. dclxxij. episco
pus metens̄ nepos pipini regis ip̄m ad gal
lias transtulit. et ī gorgociensi monasterio
collocauit.

De sanctis protho et iacincto.

CXXIX

A

De sanctis protho et iacincto.

Protho et iacinctus

P fuerunt domicelli et in studio philie socij eugenie filie philippi nobilissimi romanz genere. Qui quidem philippus a senatu prefectura alexandrie accepit. et illuc claudia uxore sua. et filios autum et sergiuz filia quae eugenia secum duxit. Porro eugenia omnibus liberalibus artibus et litteris erat perfecta. Porro protho et iacinctus secum studuerant. et ad perfectionem omnium scientiarum devenuerant. Eugenia igitur xv. etatis suae anno ab aquilino aquilini consulis filio petiti uxore. Cui illa. Et maritus non natalibus. sed moribus est eligendus. Peruenit igitur ad manus eius doctrina pauli. et cepit animo fieri christiana. Permissum erat tunc christianis iuxta alexandriam habitare. Unde illa quasi solatiando pergens ad villam. transiens audiuit christianos cantantes. Omnes diu gentium demonia dominus autem celos fecit. Tunc dicit ad pueros prothum et iacinctum qui secum studuerant. Philosophorum silogismos scrupuloso studio transegimus. Aristotelica argumenta. et platonis ydeas. et socratis monua et breuiter quicquid cantat poeta quae quid orator. et quicquid philosophus cogitat. hac sententia excludunt. Nam me vobis usurpata potestas. sorores vero sapientia fecit. Similiter ergo fratres et christum sequamur. Placet consilium. et assumpto habitu viri ad monasterium cui elenus vir dei praerat venit. qui nullam ad se feminam venire sinebat. Qui etiam quaedam vice cum heretico disputans. cum vim argumentorum ferre non posset. magnam ignem accendi fecit ut ille qui non combureret veram fidem probaret habere. Quod cum factum esset. porro intrauit et ille sus exiit. Hereticus autem cum intrare nollet ab omnibus expulsus est. Ad hunc igitur cum accessisset ut se virum diceret. ille ait. Recte vir diceris. quia cum sis femina viriliter agis. Nam sibi eius conditio a deo fuit reuelata. Ab eo igitur cum protho et iacincto monasticum habitum suscepit. et se fratrem eugeniuz ab omnibus appellari fecit. Pater autem eius et mater videntes currum eugenie domum vacuum

redisse merentes vndique filiam inquiri fecerunt. sed minime inuenire potuerunt. Interrogantes patres quid de filia factum sit. Qui respondent eam a diis inter astra translata. Quocirca pater imaginem filie fecit. et ipsam ab omnibus adorari mandauit. Ipsa vero cum socijs in dei timore permansit. et mortuo proposito ipsa proficitur. **B** Erat tunc alexandrie matrona quaedam diues et valde nobilis melancia nomine. quae sancta eugenia oleo perungens a quartana liberauit in nomine iesu christi. Unde multa ei misit munera sed non recepit. Praedicta igitur matrona fratrem eugeniuz virum esse arbitrans sepe eam visitabat. Vidensque elegantiam iuuentutis et pulcritudinem corporis in eius amorem vehementer exarsit. et qualiter cum eo commisceri posset anxie cogitare cepit. Simulans igitur languorem. misit ut ad eam veniret. et se inuiscere dignaretur. Qui cum venisset aperuit sibi qualiter eius amore capta esset. et qualiter eius concupiscentia estuaret. rogans ut secum carnaliter commisceretur. Statimque eum apprehendens amplectitur. et osculatur. et ad crimen hortatur. Quod factum frater eugeniuz abhorruit dicens. Recte melancia nomen habere cognosceris nigredinis eius repleta perfidia nigra diceris et obscura. filia tenebrarum. amica dyaboli. dux pollutionis. fomentum libidinis. soror anxietatis perpetuae. et mortis filia sempiternae. Illa vero se deceptam videns. et timens ne forte scelus publicaret. voluit ipsam prius detegere. clamareque cepit quod eugeniuz se voluit violare. Eligit igitur ad philippum prefectum et quaesita est dicens. Iuuenis quidam perfidus christianus ad me medendi causa ingressus in me irruens impudenter voluit me violare. et nisi vniuersae ancillae quae intra cubiculum erat fuisset liberata suffragio. sine me libidini sociasset. Audiens praefectus ira accendit. et missa appitorum multitudine eugeniā ceterosque suos christi ferro victos adduci fecit. diemque statuit in quo omnes tradi deberent morsibus bestiarum. Accersitis autem eis coram se dixit ad eugeniā. Sic nobis enim sceleratissime. hoc vos christus vester quem colitis docuit ut operam corruptionibus detis. et matronas impudenter velania violatis

De exaltatione sancte crucis.

Cui eugenia demissa facie ne agnosceretur
rñdit. Bñs noster castitatē docuit et integri
tatē suāb⁹ eternā vitā pmisit. Hāc autē me
lanciā falsam testē mōstrare possum⁹. s; me
li⁹ ē vt nos patiamur q; q̄ illa cū puicta fue
rit puniat. et fruct⁹ patiēne nrē depeat. Verū
tñ adducat ancillā quā dicit nrī sceleris esse
testē vt ex ore ei⁹ possint refutari mendacia.
Que cū adducta eēt. illa a dñā suā docta cō
stāter sibi opponēbat q̄ dñā suā opprimere
voluit. Cūq; oēs de familia sūt deprauati
sic eēt testat⁹ ait eugenia. Temp⁹ tacēdi tran
sijt. et tps loq̄ndi adueit. Nolo vt impudica
in suos xpī crimē imponat nec fallacia glo
riet. Ut at mendaciū vitas supet. et sapiētia
maliciā vincat. vitatē ostendā nō pp̄ iactā
tiā s; pp̄ dei gl̄ā. Et h̄ dices tunicā de capi
te vsq; deorsū siue vsq; ad cingulā scidit et
femia apparuit. Dixitq; p̄fecto. Tu mihi pa
ter claudia mat. frēs hi duo q̄ tecū sedēt au
tus et sergi⁹. ego eugenia filia tua. Hi duo
ptibus et iacinct⁹. Qd̄ pater audies et filiam
cognoscere incipiēs. in amplex⁹ cū matre ir
ruit et lacrimas multas effudit. Eugenia at
vestib⁹ aureis iduit. et i sublime tollit. Ignis
at̄ de celo veit. et melanciā cū suis p̄sumpsit.
Sicq; eugenia prēm et mrēs. frēs et tota fa
miliā ad fidē xpī p̄uertit. ita q̄ pat̄ a p̄fectura
deposuit. a xpīanis ep̄s ordinat. et i orōne p̄si
stens ab infidelib⁹ occidit. Claudia at̄ cum
filijs suis et eugenia romā reuertit. et ibi mlti
ab eis ad xp̄m sūt p̄uersi. Eugenia aut̄ iussu
impatoris ligata grandi saxo in tiberim p̄ci
pitat. S; rupto saxo sup vndas incolumis
gradiebat. Tūc in fornacē ardētēz picit. s; ex
tincta fornace refrigerio vtebat. Recludituz
deinde i tenebrosū carcerē. s; lumē splēdidis
simū radiabat eidē. Cūq; p̄ decē dies sine ci
bo fuisset. saluator eidē apparuit. et panes cā
didissimū sibi porrigēs dixit. Accipe cibū d̄
manu mea Ego sū saluator tu⁹ quē tota mē
tis intentōe amasti. Eodē die q̄ ad terras de
scēdi ipe te eripiā. In die igit̄ natalis dñi spi
culator mittit. et caput e⁹ abscidit. Que post
modū matri apparuit. et q̄ die dñica se seque
ret̄ p̄dixit. Veniēte igit̄ dñica die claudia in
orōne posita emisit sp̄m. N̄ otb⁹ at̄ et iacin

ctus cū ad tēplū ydolorū traberēt. orōe simu
lacrū cōminuerūt. Et cū sacrificare nollent
capitis obtrūcatōe martiriū postmodū cō
pleuerūt. N̄ assi sūt at̄ sub valeriano et gallo
circa aunos dñi. cclvj.

CXXX

21

De exaltatione sancte crucis

Exaltatio sancte cru
cis d̄. eo q̄ tali die fides et sancta
cruz plurimū exaltata fuit. Notan
dum aut̄ q̄ ante xpī passionem lignū crucis
fuit lignū vilitatis. q; b̄mōi cruces de lignis
vilibus parabant. Infructuositatis. q; quā
tūcunq; in monte caluarie plātabatur fru
ctū minime faciebat. Ignobilitatis q; quia
erat supplicium latronū Tenebrositatis. q; tene
brosolum et sine omni decore erat. N̄ otis. q; ibi
hoies morti tradebant. Fetoris. q; i me
dio cadauerū plantabat. N̄ ot passionē ve
ro fuit multipliciter exaltata. q; vilitas tran
sit in p̄ciositatem. Unde dixit andreas. Sal
ue cruz p̄ciosa. zc. Infructuositas in fertilita
tem. Cañ. vij. Ascendā in palmā et appre. fru.
e⁹. Ignobilitas in sublimitatē. Aug. Cruz q̄
erat supplicium latronū transit ad frontes im
peratorū. Tenebrositas in claritatem. Chriſ.
Cruz et cicatrices xpī radijs solis in iudicio
erunt lucidiores. N̄ otis in vite perpetuita
tem. Unde cantat. Ut vnde mors oriebat. zc
Fetor in odoris suauitatem. Cañ. j. Cum esset
rex in accubitu suo nardus. i. cruz sancta de
dit odorem suū.

Exaltatio sancte crucis solēniter ab
eccia celebrat. q; in ea fides q; pluri
mū exaltata fuit. Anno enī dñi. Dc.
xv. pmittēte dño flagellari pplm suū p̄ seuci
am paganorū. cosdroe rex persarū omia reḡ
terraz suo impio subiugauit. Hierlm̄ autez
veniēns a sepulcro dñi territus redijt. sed tñ
partē sancte crucis quā sancta belena ibidē
reliquerat asportauit. Volens at̄ ob oib⁹ co
li vt de⁹. turrim ex auro et argento et iterlu
centibus gemmis fecit. et ibidem solis et lune
et stellarū imagies collocauit. N̄ der subtiles
etiā et occultos duct⁹ quasi deus aquas de
sup infundebat. et in subterraneo specu equi

De exaltatione sancte crucis.

quadrigas trabētes ī circuitu ibāt. ut q̄i tur-
rim mouerēt ⁊ tonitruū simularēt. Filio igitur
suo regno tradito. ī tali pbano p̄pban⁹
residet. ⁊ iuxta se crucē dñi collocās appellari
ab oib⁹ se deū iubet. Et sic legit ī libro mitra-
li de officio. ip̄e cosdoroē in throno residēs tā-
q̄ pater lignū crucis sibi a dextris posuit lo-
co filij. ⁊ gallū a sinistris loco sp̄scti. se vero
iussit p̄z noīari. Tūc eraclius impator ex-
ercitū copiosū collegit. ⁊ p̄ filiū cosdoroē iux-
ta danubiū fluiū dimicatur⁹ aducit. Tan-
dē utriq̄q̄ p̄ncipib⁹ placuit ut sup̄ pontes so-
li p̄fligerēt. ⁊ q̄ victor existeret sine dāno utri-
usq̄ exercit⁹ imperiū vsurparet. Secretum
et̄ exijt. ut q̄cūq̄ p̄ncipē suū iuuare p̄sume-
ret. crurib⁹ abscis ⁊ brachijs. ob p̄ p̄nuo ī
flumie mergeret. At eraclius totū se dō ob-
tulit. ⁊ sancte cruci deuotōe q̄ potuit cōmē-
dauit. Imbob⁹ itaq̄ in p̄ficiū durantibus
eraclio victoriā dñs p̄tulit. ⁊ cōtrariū exerci-
tū suo imperio subiugauit. a deo q̄ vniuers⁹
ip̄ius cosdoroē fidei xp̄iane se subdidit. ⁊ sacz
baptisma suscepit. Cosdoroē at̄ ignorabat exi-
tū belli. qz cū ab oib⁹ odiret. sibi a nemine in-
timaī. Eraclius at̄ ad eū puenit. ⁊ in throno
aureo eū sedere reperiēs eidē dixit. Quia lu-
gnū sancte crucis fm̄ tuū modulū bonora-
sti. si baptismū ⁊ fidez xp̄i susceperis. ad buc-
vitā et regnū paucis a te acceptis oblidibus
obtinebis. Si at̄ h̄ implere p̄tempseris. gla-
dio meo te feriā. ⁊ caput tuū p̄scidā. Cū igit̄
ille acquiescere nollet. extracto gladio eū p̄ti-
nus decollauit. Et qz rex fuerat sepeliri p̄ce-
pit. Filium v̄o suū. x. annoz quē cū eo reperit
baptizari fecit. et de sacro fonte ip̄m suscipi-
ens regnū paternū ei dimisit. Turrim vero
illā destruens. argentū in p̄dam sui exercit⁹
tribuit. aurū v̄o ⁊ gēmas ad reparādū eccle-
sias quas tyrannus destruxerat reseruauit
Sacra igit̄ crucē suscipiēs hierosolimaz rei-
portauit. ¶ Cūq̄ aut̄ de monte oliueti
descendēs p̄ portā q̄ dñs passur⁹ intrauerat
in equo regio ⁊ ornamēto impiali ingredi
vellet. repēte lapides porte descenderūt. ⁊ iui-
cē q̄i murus vel vn⁹ paries se clauserūt. Sup̄
q̄ cūctis stupentib⁹. angel⁹ dñi signū crucis
in manib⁹ tenēs sup̄ portā apparuit dicens

Cū rex celoz ad passionez p̄ bāc portā intra-
ret. nec cultu regio. sed humili asello ingredi-
ens. humilitatis exemplū suis cultozib⁹ de-
reliq̄t. Et bis dictis angel⁹ abscellit. Tūc ipe-
rator lacrimis infusus seip̄m discalciavit et
vestimēta vsq̄ ad camisiā exiit. crucēq̄ do-
mini accipiēs vsq̄ ad portā būliler bauila-
uit. Adorq̄ duricia lapidū celeste p̄sensit ī
periu. statimq̄ porta se suberigēs. liberuz in-
trantib⁹ patefecit ingressum. Doro aut̄ sua-
uissim⁹. q̄ eodē die eodēq̄ momēto q̄ de tur-
ri cosdoroē sacra crux fuit ablata. ierosolimis
de p̄sarū puincia p̄tam longa terraz spacia
fuerat illapsus. tūc redijt. omnesq̄ mirabili
suauitate refecit. Rex aut̄ deuotissim⁹ ī bac
crucis laudes prupit. ¶ Crux splendidior
cūctis astris mūdo celebris. boib⁹ multum
amabilis. sanctioz vniuersis. q̄ sola fuisti di-
gna portare talentū mundi. Dulce lignum
dulces clauis. dulcis mucro. dulcis basta.
dulcia ferens pondera. salua p̄sentē cateruā
in tuis bodie laudib⁹ p̄gregatā. tuo vexillo
signatā. Sicq̄ p̄ciosa crux in suo loco resti-
tuit. et antiqua miracula renouant. Ador-
tui q̄dam vite restituūt. parali q̄ttuoz cu-
ranī. leprosi decē mūdant. ceci. xv. illumināt
demonēs effugant. et a varijs languozibus
plurimi liberant. Et sic imperator eccias re-
parās et regijs munerib⁹ cumulās. ad p̄pa-
remeauit. ¶ In cronias aut̄ h̄ gestū aliter
fuisse narrat. Dicit enī q̄ dum cosdoroē occu-
pans vniuersa regna. hierusalē cū zacharia
patriarcha et ligno crucis cepisset. et eracli-
us pacem cū eo facere vellet. iurauit se cum
romanis pacē non facturū. donec crucifixū
abnegarent et solem adorarent. Tūc eracli-
us zelo armat⁹ p̄tra eū exercitū mouit. ⁊ per
sas multis p̄ijs deuastauit. ⁊ cosdoroē vsq̄
telifontē fugere cōpulsit. Tandē cosdoroē dil-
senteria incurrēs medasan filiū suū in regēz
coronare voluit. Quod sirois p̄mogenius
ei⁹ audiēs. cuz eraclio fedus iniit patremq̄
cum nobilibus p̄sequens in vinculis iecit.
Quem pane tribulatiōis et aqua angustie
sustentās. tandē sagittari ⁊ occidi fecit. Post-
modū autē oēs incarceratos cū patriarcha
et ligno crucis eraclio destinauit. Ille autēz

De exaltatione sancte crucis.

preciosum lignum crucis hierusalem detulit. et post
modum constantinopolim deportauit. Hec in
multisronicis legitur. **B**e hanc ligno cruce
sic dicit sibilla apud paganos. sic dicitur in
tripura. **Q**uer beatum lignum in quo deus
extensus est. Hoc forte dictum est propter vitam nature gra-
tie et glorie que ex cruce puenit. **A**lud con-
stantinopolim iudeus quidam ecclesiam sancte sophie
ingressus quondam imaginem christi ibidem conspexit.
Qui se ibi solum considerans gladium arripuit et
appropians imaginem christi in gutture percussit
statimque inde sanguis exiit. et iudei faciem et
caput aspersit. Qui territus imaginem accepit.
et ipse in puteum precipitatus statim aufugit. Qui-
dam autem christianus eidem obuiauit. ei que dixit. **A**n
penis iudee. **A**liquem hominem occidisti. Et ille
falsum est. Cur rursus homo ille dixit. Vere ho-
micidium perpetrasti. et ideo sanguine aspersus es.
Et iudeus. Vere deus christianorum magnus est. et fides
ei firma pro omnia comprobatur. **N**equaquam ei homines
percussit. sed christi imaginem. et continuo sanguis
emanauit de eius gutture. **D**ixit autem iudeus
hominem illum ad puteum. et inde sanctam imaginem
extraxerunt. **I**stam autem in gutture christi ut ferit
adhuc hodie cernitur. et iudeus continuo fidelis ef-
ficatur. **A**lud siriam in ciuitate berub quidam
christianus sub annua pensione hospitium habens
imaginem domini crucifixi in lectuli facie in pariete
affixerat. et ibi orationes suas continue faciebat.
Istod annu uero aliam domum locauit. et imagi-
nem ibidem ex obliuione reliquit. **Q**uidam autem iu-
deus predictam domum perduxit. et quondam die unum
de suis tribulibus ad conuiuium inuitauit. **I**n-
ter epulas autem ille qui inuitatus fuerat casu cir-
cumspectans. imaginem infixam parieti peruenit. et in
illum qui se inuitauerat ira fremens. cur imaginem
iesu christi nazareni tenere audeat comminatur.
Ille autem cum adhuc predictam imaginem non uidisset
lacramentis quibus poterat affirmabat quod illam
de qua dixit imaginem penitus ignorabat. **T**unc
ille placatum se simulans ualefecit. et ad principem
sue gentis abiens iudeum illum de eo quod ui-
derat accusauit. **I**udei igitur congregati ad do-
mum eius perueniunt. et uisa imagine illum contumeliosus
diris afficiunt. et extra sinagogam semiuivum precipi-
ciunt. imaginem uero perculcantes pedibus. cuncta
in ea domine passionis opprobria renouarunt.

Cum uero latus lancea perforasset. partem san-
guinis et aqua uertim exiit. et suppositum vas
impleuit. **S**tupefacti iudei. sanguinem illum
ad sinagogas detulerunt. et omnes infirmi ex
ipso inuncti partem curabant. **T**unc iudei episcopo
terre illius omnia per ordinem narrauerunt. et baptismum
et fidem christi unanimitate susceperunt. **E**piscopus autem
sanguinem illum in ampullis cristallinis et ui-
treis conseruauit. **C**ebastianum etiam illum accersit
uit ad se et quos tam pulchram imaginem compos-
uisset inquisiuit. **A**t ille dixit. **N**icodemus
illam composuit quam moriens gamalieli. gama-
liel zacheo. zacheus iacobo. iacobus simoni re-
liquit. **S**icque in hierusalem usque ad exadium
urbis fuit donec inde a fidelibus in regnum
agrippe delata. et inde ad patriam meam deduc-
ta a parentibus meis ad me hereditario iu-
re deuenit. **F**actum est anno domini. dccc. **T**unc
omnes iudei sinagogas in ecclesias consecrarunt.
Et ex tunc hic mos inoleuit ut ecclesie consecra-
rentur. quia ante tantum altaria consecrabant. **I**stod propter
istud miraculum ordinauit ecclesia. v. kalendas. de-
cembriis memoria fieri domine passionis. uel
ut alibi legitur. v. idus nouembriis. **U**n et ro-
me consecrata est ecclesia in honore saluatoris.
ubi ampulla cum illo sanguine reseruatur. et solen-
ne festum tunc agitur. **V**irtus crucis et
apud infideles maxima pro omnia comprobatur. **I**stas
ut gregorius in. iij. dialogorum libro commemorat.
andreas fundane ciuitatis episcopus. dum quondam
sanctimoniali feminam secum habitare permitte-
ret. antiquus hostis cepit istius speciem oculis
mentis eius imprimere ut in lecto nequaquam
da cogitaret. **Q**uadam uero die iudeus qui-
dam romam ueniens. cum iam diem declina-
re cerneret. et ubi manere posset minime re-
perisset. in quodam templo apollinis ad ma-
nendum se contulit. **Q**ui ipsum loci illius sacri-
legum perterritus. quousque fidei crucis minime ha-
beret. signo crucis tamen se munire curauit. **I**stod
cte autem media euigilans uidit malignorum spiri-
tum turbam qui in obsequium cuiusdam potentis
perire. **C**umque ceteris pererat in eorum medio con-
sederet. cepit singulorum spirituum sibi obsequen-
tium causas actusque discutere. quatenus unusquisque
quantum egisset neque iueniret. **I**stod uero autem huius
scussiois gregorius causa breuitatis pertransit. **S**ed

De sancto Iohanne chrisostomo.

ex simili exemplo qđ legit in vita patrū ino-
tescere pōt. Nam dū quidā in templū idolo-
rū intrass. vidit sathanā sedentē et oēm eius
militiā ei assistentem. Et veniēs vn^o de mali-
gnis spiritib⁹ adorauit eū. Cui ille. An veis
Et ille. In illa puicia fui. et ibi bella plurima
suscitavi. et perturbatiōes multas feci. et sāgu-
nē copiosū effudi. et veni nunciare tibi. Et sa-
than ait Quanto tpe B fecisti. Et ille. In. xxx.
dieb⁹. Et sathan. Quare tanto tpe B fecisti.
Et ait assistentib⁹. Ite et flagellis eū cedite et
duri⁹ verberate. Et secū⁹ veniēs adorauit
eū dicēs. In mari dñe eram et cōmotiones
maximas excitavi. et naues multas demer-
gens. boīs q̄ plures occidi. Et ait. Quanto
tpe B fecisti. Et ille. In. xx. dieb⁹. Et iussit hūc
similiter flagellari dicēs. Ita modicū tanto
tpe laborasti. Et terti⁹ veniēs ait. In quadā
ciuitate fui. et rixas in quibusdā nuptijs exci-
taui. et multā sanguinis effusionē feci. et spō-
sum ipsum occidi. et veni nunciare tibi. Cui di-
xit. Quanto tpe B fecisti. Et ille. In. x. diebus.
Et ille ait. Nōne plura in tot dieb⁹ opat⁹ es.
Et iussit eū a circūstantib⁹ vberari. Et q̄rtus
veniēs ait. In beremo māsi et p. xl. annos cir-
ca q̄ndā monachū laboravi. et vix tādē ipm
in lapsū carnis p̄cipitavi. Qđ sathan audi-
ens. de solio suo surrexit. et eū osculās de ca-
pite suo coronā abstulit. et caput illi⁹ iposuit
ac ipm secū p̄sedere fecit dicēs. Magnā rē
fortiter egisti. et plus omnib⁹ laborasti. Hic
igit vel silis pōt eē mod⁹ illi⁹ discussiōis quē
gregori⁹ p̄termittit. Cū ergo singuli spiritus
exponerent qđ egissent. vn^o in mediū p̄silijt.
et q̄nta carnis temptatiōe de illa scimomiali
femina andree animū cōmouiss. apuit. Ad-
dens qđ beri hora vespere vsq; ad hēi⁹ mē-
tem traxerit. vt in tergū ei⁹ blandiēs alapa
daret. Tūc malign⁹ spūs eū hortatus est vt
p̄ficeret qđ cepisset. vt illi⁹ ruine singularem
inter ceteros palmā teneret. Precepitq; vt
quererēt quisnam eēt ille qđ iacere in templo
eodē p̄sumpisset. Cū at ille vebemēt⁹ palpi-
taret et missi spūs eū crucis misterio signatū
viderēt. territi clamauerūt. Vere vas vacuū.
s; signatū. Ad hāc vocē p̄tin⁹ illa malignoz
turba disparuit spirituū. Jude⁹ at concitus

ad ep̄m venit. et ei omnia p̄ordinē enarrauit
Quod ille audiēs vebementer ingemuit. et
omnē mulierē a domo sua et vicinia p̄tin⁹
remouit. et iudeum baptizauit. Refert qđ
greg. in li. dyalo. qđ quedā scimomialis orū
ingrediēs et lactucā p̄spiciēs p̄cupiuit eam
que signo crucis b̄ndicere oblita auide mo-
mordit. Sed arrepta a dyabolo p̄tinus ce-
cidit. Cū at btūs equinus ad eā veniss; dya-
bolus clamare cepit ac dicere. Ego qđ feci.
ego qđ feci. Sed eā hic sup lactucā. illa ve-
nit et momordit me. Ad imperiū aut p̄dicti
viri dyabol⁹ mox de ea exiuit. Legit in hi-
storia ecclesiastica qđ gētilēs p̄alexandriam ar-
ma serapis i parietib⁹ depinxerāt. Theodo-
sius vō illis deletis signū crucis depingi mā-
dauit. Quo viso gētilēs et sacerdotes ydolo-
rū baptizati sūt. dicētes traditū eē ab antiq̄s
qđ ea qđ colebāt starēt donec veniret signum
illud in qđ est vita. Quedā tūc lra apud illos
quaz sacrā vocabāt. habebat formā crucis.
quā dicebāt interpretari vitā futurā.

CXXXI

De sancto iohāne chrisostomo.

Iohannes cognio-
mine chrisostom⁹ antiochen⁹ fili⁹
secūdi et antihure nobiliū fuit. Cui⁹
vita genus p̄uersatio et p̄secutio in bi. tripti-
ta plenius declarat. Qui cū p̄hie studiū im-
pendisset. tandē hāc deserēs diuinis lectōib⁹
incūbebat. Qui p̄sbyter ordinatus p̄p̄ casti-
tatis zelū seuerior habebat. et feruori magis
q̄ mansuetudini seruebat. Et p̄p̄ vite recti-
tudinē incaut⁹ ad futura p̄spicere nesciebat.
In cōfabulatiōe arrogans a nescientib⁹ pu-
tabat. In docendo erat p̄cipuus. in exponē-
do egregi⁹. ad mores coercendos optimus.
Regnantibus igit archadio et bonoio au-
gustis. et damaso in romana sede p̄sibēte.
factus est ep̄s. Qui dū vitā clericoz repente
corrigere voluit. oēs in sui odiū concitauit. et
eū velut furiosū declinabāt. et apud omnes
ei detrabebant. Et q; nunq; aliquē ad pran-
diū inuitabat. nec ab aliq; inuitari volebat.
dicebant eū B ideo facere. q; turpiter man-
ducaret. Alij p̄pter excellentē et exquisitum

De sancto Iohanne chrisostomo

plum ciborum et eum facere predicabant. Reuera
autem propter abstinentiam stomachum et caput sepe
dolebat. et ideo prandiorum epulas euitabat.
Ipopulus autem propter sermones quos in ecclesia fa-
ciebat eum plurimum diligebat. pro uispendens quod
contra eum emuli loquerentur. Apposuit quod iohannes
et quosdam propter eum obiurgare. et ideo pro eum maior
inuidia est accessa. Aliud quod fecit. quod cum cunctos
valde commouit. Eutropius namque propositus impe-
ratoris et habens multis dignitatem. uolens in qui-
busdam ad ecclesiam fugientibus se vindicare. stu-
duuit ut lex ab imperatore poneretur. ut nullus ad
ecclesiam profugeret. imo qui dudum refugerat extra
berent. Post paucos autem dies cum eutropius
regem offendisset. ad ecclesiam mox profugit. Episcopus
autem et audiens. ad eum sub altari latitantem accessit
et omeliam increpatoriam pro eum faciens ipsum du-
rissime obiurgauit. Ex qua re multos offendit
eo quod homini infelici non solum noluit misericordiam
impedire. sed in super non destitit obiurgare. Im-
perator ergo eutropium rapiens. eius caput ab-
scidit. Ipro diuersis igitur causis multos homines
fiducialiter obiurgabat. et ideo erat plurimum odi-
osus. **Theophilus** autem alexandrinus episcopus iohannem
deponere uolebat. et presbyterum quendam nomine
ysidorum intrudere affectabat. et ideo causas de-
positiois diligenter querebat. Ipopulus autem
defendebat iohannem. et eius doctrina mirabili
auditate placebat. Sacerdotes quos iohannes
in ecclesiasticas sanctiones uiuere cogebat.
dicens non debere frui honore sacerdotum qui eorum
uitam contemnerent imitari. Non solum autem ciui-
tatem constantinopolitanam strenue gubernabat.
sed et plures circumadiacentes prouincias impe-
riali auctoritate prouinciarum legalibus ordinabat.
Cumque cognouisset in fenice adhuc demonibus
sacrificia ministrari. clericos illuc et monachos de-
stinauit. omniaque templa ydolorum destrui fecit.
Eddes tunc gaimas quidam erat genere cel-
ticus. pro filio barbaro. studio tyrannico uebe-
menter elatus. arriana heresi deprauatus. ma-
gister tamen militum factus. Hic imperatorem rogauit
ut intra ciuitatem sibi suisque ecclesiam unam daret.
Quod cum promississet. rogauit iohannem ut ecclesiam
unam illi concederet. ut sic eius tyrannidem refrena-
ret. Et iohannes uirtute fortissimus actor. zelo
ignitus. noli inquit o imperator hoc promittere.

nec sanctum canibus dare. nec hunc barbarum me-
tuas. Sed ambos nos iube uocari et sub si-
lencio inter nos qui dicunt audi. Ego namque bis
lingua sic refrenabo. ut homini petere non presu-
mat. Quod audiens imperator gausus est. et utrum-
que alia die uocauit. **B** Cumque gaimas unum
pro se oratorum peteret. ait iohannes. Tibique tibi di-
uina domus aperta est ut nullus te uetet orare.
Et ille. Ego alterius secte sum. et unum templum
cum meis habere depono. Adulteros quidem pro
romana republica labores assumpsi. et ideo
non debeo in mea petitione contemni. Cui iohannes
respondit. Plurima premia et que transcendunt tua cer-
tamina recepisti. Magister militum factus es.
consulari toga insuper ornatus. et oportet te con-
siderare quod dudum fueris. et quibus modo conspicias
ris. Que pulca paupertas. et que modo substantia.
Quibus uelamentis ante utebaris. et quibus
ornaris modo. Igitur quia pauci labores maxi-
ma tibi premia contulerunt. contra bonorantem te
non sis ingratus. His sermonibus eius os ob-
struxit. ipsumque compulit ut taceret. Dum igitur
constantinopolitanam urbem strenue guberna-
ret. gaimas imperium ambiens cum in die nihil
agere posset nocte barbaros militum palatium
precremarunt. Tunc aperte monstratum est quomodo
scimus iohannes custodiebat ciuitatem. Barbaris
eius angelorum armatorum ingens corpus habentium
copiosa turba apparuit. qui ipsos protinus effuga-
uit. Quod cum domino nunciassent. ille ualde mi-
ratus est scies exercitum militum per ciuitates alias
constitutum. Cum igitur sequenti nocte eos iterum de-
stinasset. a uisione angelorum sunt subito effugati.
Inouissime ille egressus miraculum uidit et fu-
git. estimans milites in die latere et nocte ciui-
tatem custodire. Egressus inde ad traciam iuit
et magno aggregato exercitu cuncta vastabat
timentibus cunctis barbaricam feritatem. Impera-
tor ergo iohanni sanctissimo onus legationis
imposuit. Ille autem inimicicam immemor alacri-
ter est profectus. Gaimas uero agnoscens eius fidu-
ciam. pietate assumpta longo itinere eidem occur-
rit. suisque oculis dexteram eius circumposuit. et fili-
os suos sacra eius genua osculari precepit. Hu-
ius namque uirtus iohannes fuit. ut etiam ualde ter-
ribiles humiliari cogeret et timere. **E**o-
dem quoque tunc questio mota est utrum deus corpus

De sancto Iohanne chrisostomo.

haberet. ex quibus questiones sententias et certamina surrexerunt. alijque h. alijque aliud affirmantibus. maxime in monachorum turba simplicium est decepta. dicentium deum forma corporata esse distinctum. Theophilus autem episcopus alexandrinus contrarium sapiebat. ita ut in ecclesia deos qui bene forme deum asseruerant ostenderet et deum incorporeum predicaret. Quod egyptiorum monachi agnoscere et habitacula sua reliquerunt. et alexandriam venientes. seditorem Theophilum excitarunt. ita ut eum occidere niterent. Quod ille cognoscens et timens. ait illis. Sic vos inquit video sicut dei vulum. Et illi si vere inquit dicis. quare vultis sic esse ut noster. anathematiza libros origenis qui nostre opinioni aduersant. Quod si non feceris qui impatoribus et deo rebellis es a nobis opprobrium sustinebis. Et ille. Nolite in me seuire. Ego quidem que vobis placet facio. Et sic monachos a suo impetu reuocauit. Exercitati vero et perfecti monachi in h. seducti non sunt. sed simplices ardore fidei et fratres contrarium sapientes insurrexerunt. et multos occidi fecerunt. Cum h. in egypto fieret iohannes apud constantinopolim doctrina florebat. et apud omnes admirabilis habebatur. Verum cum arriani plurimum pullularent et extra ciuitatem ecclesiam haberent. sabbato tamen et dominica intra portas et porticus congregati hymnos et antiphonas nocte cantabant. In luculo autem cum ipsis antiphonis per medias ciuitatem portas egressi ad suam ecclesiam concurrebant. Hec autem ad vituperationem orthodoxorum facere non cessabant. frequenter h. decantantes. Abi sunt qui dicunt tria virtute vnus. Iohannes autem metuens ne simplices his cantibus traherent. instituit ut fidelium turba nocturnis hymnis insisteret ut et illorum opus obfuscaret. et fidelium professio firmaret. Fecitque cruces argenteas que cum argenteis cereis portabantur. Tunc arriani zelo accessi iudice usque ad necem insurgunt. Una igitur nocte petra percussus est bison eunuchus auguste. qui ad hymnos exercendos a iohanne fuerat deputatus. Sed etiam quidam de ipso vtriusque partis extincti sunt. Ex his motus imperator prohibuit arrianos hymnos publice decantare. **I**n eo tempore seuerianus gabalensis episcopus honorabilis apud multos preseres et ab ipso imperatore et augusta multum dilectus constan-

tinopolim venit. et a iohanne gratanter susceptus est. Cumque iohannes alias prexisset. suam eidem ecclesiam commendauit. Ille autem non fideliter ambulabat. sed semetipsum ipso commendabat. Serapion autem clericus iohannis h. iohanni studuit nunciare. Transeunti autem seueriano non assurrexit serapion. Ille autem indignatus clamauit. Si serapion clericus non mortuus fuerit christus in humana natura natus non est. Hec audiens iohannes rediit. et ipsum tanquam blasphemum de ciuitate eiecit. Quod auguste multum displicuit et ipsum reuocari fecit. rogans iohannes ut ipsum sibi reconciliaret. Qui nullatenus acquieuit donec augusta filium suum theodosium eius genibus imponeret supplicans et coniurans ut seuerianum reconciliaret. **I**n eodem tempore theophilus alexandrinus episcopus dyoscorum virum sanctissimum et ysidorum presus sibi amicissimum iniuste eiecit. Qui constantinopolim uenerunt ut principi et iohanni eius facta narrarent. Iohannes autem eos quod de bono orabat. sed an cause cognitionem cum eis participare uolebat. Falsus tamen rumor ad theophilum venit. quod iohannes cum illis comunicaret. et eis auxilium ferret. At theophilus indignatus. non solum in illos vindictam exercere sed iohannem deponere fortiter se armabat. Celans igitur intentionem suam misit ad singulorum episcopos ciuitatum dicens se origenis uelle libros damnare. Epiphanius quoque episcopus cypri virum sanctissimum et famosissimum circumuenit et amicum fecit. rogans ut et ipse similiter libros origenis damnaret. Epiphanius propter sanctitatem eius fallacias non attendens. apud cyprium suos episcopos uocauit. et lectionem origenis interdixit. rogans iohannem plures ut se ab horum lectione librorum suspenderet. et que ordinata fuerant confirmaret. Iohannes autem h. parumpendens in doctrina ecclesiastica laborabat. et in ea florebat. nihilque de his que de eum cogitabant curabat. Demum theophilus odium diu zelatum manifestauit. et se uelle iohannem deponere indicauit. Quorum inimici iohannis multique clerici et preseres palatii ipsi oportunitate inuenientes. nitebantur ut iohannem apud constantinopolim conciliu fieret. Postquam h. epiphanius constantinopolim uenit. damnationem librorum origenis secum ferens. et iurationem iohannis causa theophili declinauit. Et

170

De sancto Iohanne chrisostomo

quidā ppter epiphanij reuerentiā dānatōi
libroz origenis subscribebāt. plurimi autē
facere recusabant. quoz vnus fuit theotin⁹
sicbie p̄sul vir rectitudine vite famosissim⁹.
Qui ita r̄ndit. Ego inq̄t o epiphani e⁹ q̄ dui
dum bñ requieuit. iniurias nō fero. neqz rē
blasphemā tēptare p̄sumo. dānans ea que
p̄ores nostri respuere noluerūt. Nam neqz
malā doctrinā in libris ei⁹ eē cōspicio. Qui
his cōtumelias inferūt nesciunt semetip̄os
Arbanasius autē defensor niceni cōcilij p̄ar
rianos testē sue fidei bñc virū appellat. illi⁹
libros suis p̄iungens et dicens. Mirabilis
inq̄t et laboriosissim⁹ origenes p̄ de filio dei
nobis testimoniū pbibet. asserens coeternū
eū patri. Iohannes at̄ indignat⁹ nō est cur
absqz regulis in eccia sua epiphani⁹ ordina
tionē fecerit. Sed tñ rogabat vt inter ep̄os
cū eo manerz. Et ille nec se cū eo manere nec
orare r̄ndit. nisi dyoscoz eijceret. et dānatōi
libroz origenis subscriberet. Iobāne p̄ face
re renuente. aduersus iohem ab ei⁹ inuidis
epiphani⁹ incitat. Unde epiphanus libros
origenis dānauit. et dyoscoz adiudicauit. et
iobāni tanqz boz defensori detrabere cepit.
Cui iohannes mandauit. Contra regulas
multa fecisti o epiphani. Idmū qz ordina
tionē fecisti in eccia sub meo iure cōstituta.
Deinde qz in ea auctoritate p̄pua sacra cele
braſti. Et rursus. qz inuitatus excusaſti. et nē
denuo qz in teip̄m p̄fidis. Quappter obser
ua ne in ip̄lo seditio oriat. et h⁹ rei piculū ip̄e
suscipias. Hoc at̄ audiēs epiphani⁹ discessit.
Qui cū ad ciprū reuersus eēt. mādauit ioh
banni. Spero qz ep̄s nō morieris. Et ille re
mandauit. Spero qz ad patriā tuā nō redi
bis. Qd̄ sic euenit. Nam epiphanus i via
obiit. Et iohes postmodū d̄ ep̄atu deposu⁹
i exilio vitā finiuit. **E**t ad sepulcrū au
tē bui⁹ epiphanij viri sanctissimi demōes ex
pellūt. Fuit at̄ vir mire liberalitatis ad pau
peres. Qui cū quadā vice totā eccie pecuni
am erogasset. et nihil sibi remansisset. quidaz
subito veniens sacculū multarū pecuniarū
sibi obtulit ac discessit. Nec vnde venit aut
q̄ abierit scitū fuit. **I**psaupes qdā volētes
epiphaniū decipe vt aliqd̄ eis daret. vñ eo;

rū sapinū se in terra p̄strauit. alter sup eum
stans q̄i mortuū flebat. et q̄ nihil vnde eum
sepelire posset haberet. querulis vocib⁹ cla
mabat. Epiphanus igit̄ supueniens vt in
quiete dormiret orauit. et sepulture necessa
ria ministrauit. Hominēqz consolat⁹ abiit.
Ille at̄ sociū pulsans dicebat. Surge hodie
tuis laboribus epulemur. Quē cum crebro
pulsasset. et mortuū agnouisset. ad epipha
nium cucurrit. et quid acciderit nunciauit.
ac vt eū resuscitaret rogare cepit. Ille autē be
nigne eum p̄solatus est. nō tñ eū resuscitare
voluit. ne ministris dei facile illudat. **V**e
rū cū epiphanus discessisset relatu⁹ ē iohan
ni q̄ eudoxia augusta contra eū epiphaniū
incitasset. Qui solito zelo accensus p̄monez
ad ip̄m fecit. q̄ cunctaz mulierū vitupatōez
oimodam p̄tinebat. Hic sermo ab omnib⁹
est accept⁹. vt q̄si p̄ augustam sit p̄lat⁹. Qd̄
cum augusta cognouisset impatori cōque
ſta est dicens cōtumeliā illatam p̄roxi in eū
potius redū dare. Adortus ad bec impator
p̄ra iohannē p̄cepit sinodū celebrari. Theo
philus igit̄ festine ep̄os p̄uocabat. Omēs qz
iobannis inimici alacriter p̄fluebāt. supbus
et impiū eū vocātes. Aniuersi igit̄ ep̄i apud
p̄stātinopolim p̄stituti nō iam de libris ori
genis tractabāt. sed p̄ iohem se manifestius
erigebāt. Adittentes igit̄ p̄ iohanne ip̄m ci
tauerūt. q̄ eos velut inimicos vitare censuit
ac vniuersalem sinodū fieri p̄clamauit. Illi
vero quater eū denuo citauerūt. Qui cum
eos refugeret et sinodū fieri p̄clamaret. Dam
nauerūt eū. in nullo eū culpātes nisi q̄ voca
tus noluit obedire. Qd̄ ip̄lus audiens ad se
ditiones maximas exat⁹ ē. et eū trahi ab
eccia nō sinebat. sed vt p̄ ad maius referret
cōcilij p̄clamabat. Iussio at̄ p̄ncipis cōpel
lebat eū velociter eijci. et in exilium deportari.
Iohannes at̄ timēs ne in ip̄lo seditio oriret.
nesciente ip̄lo semetip̄m tradidit in exilium
deferendū. Qd̄ cū ip̄lus cognouisset ip̄orta
bilis seditio ē exorta. ita vt etiā mlti inimico
rū ei⁹ ad miscdiāz mouerent. dicentes eum
calumniā passum quē paulo ante delidera
bant videre depositū. **S**euerian⁹ at̄
de q̄ supra sermo habitus est. in eccia docēs

De sancto Iohanne chrisostomo.

iobanni detrabebat dicēs. Et si nullū aliud crimē haberet. ei tñ supbia depositōis eius causa sufficiens eē posset. Quia igit̃ impatorē et ep̃os imensa seditōne in ip̃lo. augusta imperatorē rogauit vt ioh̃em de exilio reduci faceret. Terremot⁹ q̃z maximus ciuitatē inuasit dicentib⁹ cūctis h̃ accidere p̃pter iniustā eiectōem ioh̃is. Missi sūt igit̃ legati ad ioh̃em rogātes. vt cito rediret. et ciuitati per eunti suis orōnib⁹ subueniret. et in ip̃lo seditōnē excitatam sedaret. Alij q̃z post illos. et rursus alij destinati sūt q̃ eum cito redire cōpellerēt. Qui eū redire nolentē ad p̃pa cito reduxerūt. eidē cū cereis et lampadib⁹ vniuerso ip̃lo occurrente. Ip̃e aut̃ in episcopali sede residere volebat. dicēs oportere h̃ fieri iudicio sinodali. et eos q̃ damnauerāt suā sententiā reuocare. Populus aut̃ miro modo accendebat eū in episcopali sede residentes videre. et verba doctoris audire. Preualuit igit̃ ip̃lus. coactusq̃ ē sermonē facere ad populū. ac in sua cathedra residere. Theophilus igit̃ aufugit. Qui cū ierapolim aduenisset. mortuus est eiusdē ciuitatis ep̃s. et ibi laimon sanctissimus monachus est elect⁹. At ille cū crebro refugeret ei theophilus suadebat vt sue electioni assensū p̃beret. Tunc ille p̃misit dicens. Cras q̃d dño placet implebitur. Crastina ergo die veniētes ad cellā suā eū vt ep̃atum susciperet instanter rogabant. Qui ait. Oremus p̃mo ad dñm. Qui dum oraret. mox cū ip̃a orōne terminū vite suscepit. Iohannes itaq̃ doctrine sedule insistebat. Eo aut̃ tpe statua argentea clamide circumamicta. in platea iuxta ecciam sancte sophie ad honorē eudorie auguste constituta erat. vbi milites et p̃ceres lusus publicos exercebant. Qd̃ q̃dē iobanni plurimū displicebat. cū videret h̃ ad eccie spectare iniuriā.

Consueta igit̃ fiducia rursus linguā suā armauit. Et cū oporteret p̃ncipes supplicatōnis ṽbo deflectere vt a tali lusu recederent hoc nō fecit. sed impetu sui vsus eloquij iubentes fieri talia maledicebat. Augusta ṽo rursus ad suā h̃ trabebat iuriā. et denuo laborabat vt aduersus eū sinodus iterū celebraret. Hoc sentiēs ioh̃es illā famosissimā

in ecclesia ptulit omeliā cui⁹ initiū est. Rursus herodias insanit. rursus turbat. Denuo saltat. Denuo caput iobannis in messorio cōcupiscit accipe. Qd̃ factū ad iracundiā pl⁹ incitauit augustā. Dum aut̃ q̃dam ioh̃em vellet occidere a ip̃lo est cōprehensus. et ad iudicandū tradit⁹. S; a p̃fecto ne occideret erept⁹ est. Quidā etiā seruus cuiusdā p̃sbyteri i eū impetū faciēs ip̃m occidere molit⁹ est. Qui dū a quodā teneret. ip̃m q̃ tenebat. et aliū astantē et tertiu⁹ percussit. Tūc clamore facto multis p̃currentib⁹ plurimos interfecit. Ex illo tēpe ip̃lus ioh̃em custodiebat. et domū diebus ac noctib⁹ muniēs. Suadēte igit̃ tur augusta ep̃i antinopolim p̃uenerūt et accusatores iobannis foriter insistere ceperūt. Cum aut̃ festiuitas natalis dñi superuenisset. mandauit impatoriobanni q̃a nisi p̃us criminib⁹ exueret nō cōmunicaret eidē Episcopi aut̃ nihil p̃tra euz repererūt nisi q̃ post depositōnem residere in sede ep̃ali sine decreto cōcilij p̃sumpisset. Et sic damnauerunt eū. **A**ppropinquante tandē solennitate pascale mandauit ei impator nō posse secū in eccia manere. cū eum duo cōcilia cōdemnassent. Vacabat igit̃ ioh̃es et nequaquā in eccia descendebat. Illi q̃ ioh̃ani fauebant iobannite dicebant. Post h̃at impatoriobannē de ciuitate expelli fecit. ac duci in exiliū in quandā ciuitatē paruā vbi fines sunt ponti imperijq̃ romani. que loca crudelib⁹ barbaris sūt vicina. Sed clemens dñs non p̃misit diu in locis talibus athletam suum fidelissimū cōmorari. Hoc innocentius papa audiens moleste ferebat. volensq̃ conciliū celebrare scripsit clero constantinopolitano ne ioh̃ani successorē aliquem ordinarēt. **C**um igit̃ longo fuisset itinere fatigatus et dolore capitis vebementissime cruciatus necnō et ardorē solis intolerabilē pateretur sancta illa ania in cumanis. xiiij. die mensis septembris e carne soluta est. Quo defuncto grando vebemens in antinopolim et omnia suburbana descendit dicentib⁹ cunctis hoc dei iracundia gestū eē eo q̃ iuste ioh̃anes fuerit p̃demnatus. Quibus verbis fidē fecit mors auguste p̃tin⁹ subsequuta. Quarta

De sanctis Cornelio et cypriano.

nanq3 die post gradinē ē defūcta. **M**ortuo q3 oim doctore terrarū. occidentales epi cū orientalib9 nullaten9 cōmunicare voluerūt donec illi9 sacratissimi viri nomē inter p̄decessores epos ponereēt. Verū theodosi9 xp̄ianissimus fili9 p̄dicti archadij. q̄ aui sui nomē et pietatē tenebat. sacras b9 doctoris reliquias in mense ianuario in regiā ciuitatē transferri fecit. Cui fidelissimus p̄lus cū lapidib9 et cereis obuiauit. Theodosi9 at suppliciter ei9 ad orās reliquias. p̄ archadio et eudoxia genuorū supplicauit. vt ignorāter delinquentib9 veniā cōdonaret. **B**udū enī parentes ei9 mortui fuerāt. Hic theodosius clementissim9 fuit. adeo vt nullū se ledentū mortuū ad iudicaret dicēs. Utinam eēt mihi possibile ad vitā et mortuos reuocare. Cuius curia monasteriū videbat matutinas laudes agebat. codices diuinos legebat. Hic erat vxor noīe eudoxia q̄ beroyco metro poemata multa p̄fecit. Habuitq3 filiā noīe eudoxiam quā valentiniano quē impatorē fecerat dedit vxorē. Hec oīa de historia tripartita extracta sūt. **M**ortuus est at circa annos dñi. cccc.

CXXXII

De sanctis cornelio et cypriano.

Cornelius interp̄ta intelligens circūcisionē. Ipe ei intellexit et intelligendo seruauit circūcisionē a supfluis licitis et etiā necessarijs. **V**el corneli9 dicitur cornu et leos qd est p̄lus q̄ cornu. i. fortitudo ppli. **C**yprian9 dicitur a cypro qd est mixtura. et ana qd est sursum. **V**el dicitur a cipro qd est mesticia vel hereditas. Ipe ei habuit supnam mixturā gratie et virtutum mesticiā pctōz. et hereditatē celestium gaudiorum.

Cornelius papa successor sancti fabiani a decio cesare cū suis clericis in exiliū relegatur. Ibiq3 a sancto cypriano cartbaginensi lrās p̄fortatiōis accepit. Tandem de exilio reduct9 decio p̄sentat et dū immobilis p̄maneret. iussit euz decio p̄lūbatis cedi. p̄cepitq3 vt ad templū martis duceret. vt ibi aut sacrificaret. aut sniaz capita

lem subiret. Cum ergo illuc duceret. miles qdam rogauit eū vt ad domū suā diuerteret et p̄ vxore sua salustia que p̄ qnq3 ānos paralitica iacebat oraret. **Q**ue dū ad orationes ei9 sanata eēt. xx. milites cū ipa et viro suo domino crediderūt. **Q**ui oēs iubēte decio ad templū martis deducti. et in illud expuētes cū sancto cornelio martyrizati sūt. **M**assus ē circa ānos dñi. cclij. **C**yprianus at cartbaginensē eps in eadē ciuitate patrono pro consuli p̄sentat. **Q**ui cum a fide nullaten9 mutari posset. in exiliū mittit. **I**nde q3 reuocatus ab anglirico p̄ consule. q̄ patrono successerat. In iam capitalē accepit. **Q**ua snia lata dixit cyprian9. **B**eo grās. **C**ū at ad locum cū spiculatore veniss9. p̄cepit suis vt eidē spiculatori p̄ mercede. xv. aureos darēt. **E**t accipiensq3 linteus. manu sua oculos texit. et sic coronā suscepit. circa ānos dñi. cclvj.

CXXXIII

De sancta Eufemia.

Eufemia dicitur ab

eu qd ē bonū. et femina. q̄ si bona femina. i. utilis. honesta. et delectabil. qz triplici mō dicitur bonū. **F**uit enī utilis alijs p̄ p̄uersariōz. honesta sibi p̄ mortū cōpositiōnē. delectabilis deo p̄ celestē p̄templatiōem. **V**el eufemia dicitur q̄ eufonia qd est suavis sonoritas. **S**uavis at sonus fit tribus modis scz voce vt in cantu. pulsu vt i cybara. flatu vt in organo. sic bñ eufemia fecit dō dulces sonū cū voce p̄dicatiōis. cū pulsu bone operationis. et cū flatu interne deuotiōis.

Eufemia filia senatoris vidēs xp̄iana nos tēpe dyoclectiani tam diuersis penis laniari. ad p̄scum iudicē properauit. et xp̄m publice p̄fites exemplo sue cōstātie etiā viroz aimos p̄fortabat. **C**um igit iudex xp̄ianos successiue occideret. alios presentes eē iubebat vt saltē territi imolarēt. dū p̄stātes tā crudeliter laniari viderent. **C**um ergo corā eufemia sc̄tōs crudeliter detruca ret. ipa eoz p̄stantia ampli9 puocata iurias a iudice se pati clamabat. **T**unc iudex gaudius ē. putās eā sacrificijs velle p̄sentire. **U**n cū ab ea quā sibi iniuriā faceret requisisset.

illa ait. Euz sim genere nobil. cur mibi igno-
tos & aduenas anteponis. & potes facis ad
xpm ptingere. & ad pmissam gliaz puenire.
Cui iudex. Putaba te ad mentem redisse. et
gaudeba te tue nobilitatis vel sex⁹ meminif-
se. Reclusa igit i carcere. & sequenti die euz vin-
ctis sine vinculis adducta. iteru gnuissime est
pquesta. cur p lege impatorz sibi soli a vincu-
l' parceret. Tunc a lapis durissime cedit. & i car-
cere recludit. Quaz iudex secur⁹ ex libidine
opprimere voluit. Sed illa virilit⁹ reluctante
manu ei⁹ vtus diuina ptraxit. Tunc putans
se incantatu. ppositu dom⁹ sue ad ipam di-
rexit multa pmittes si ea faceret consentire.
Sed ille carcerem clausum nec clauib⁹ apire
potuit nec securib⁹ frange. donec a demone
arrept⁹. clamans et seipm dilanians vix euasit
Beinde educta posita e sup rotam. cui⁹ vectes
carbonib⁹ pleni erant. et artifex intra rotam ta-
le signu trabentib⁹ dedit. vt qn sonu faceret
simul traberet. & sic exente igne vectes corp⁹
ei⁹ dissiparet. S; nutu dei ferramentu q rota
tpabat de manu ei⁹ decidens sonu fecit. & conti-
nuo illis trabentib⁹ rota artifices cōminuit.
et eufemia stantē sup ea illesa seruauit. Tunc
parētes artificis lamētantes supposito igne
ipam cū rota cōburere voluerūt. Sed rota
cōbusta. eufemia ab angelo soluta in qdaz
loco excelso incolumis stare pspicit. Alpel-
lian⁹ iudici ait. Vir⁹ xpianoz nō nisi i ferro
vinci. Unde psulo vt eam facias decollari
Erectus igit scalis. cū qdam ad eā capiendā
manu mitte vellet. mox tot⁹ parali solutus
vix inde semiuuus educt⁹ e. **C**ilius
aut noie sostenes ascendens pnuo mutat⁹
ab ea venia perij. et euaginato gladio ad iu-
dicē clamauit. q seipm libenti⁹ occideret qz
eam quā angeli defēdebāt ptingeret. Beni-
qz inde educta. iudex cācellario suo dixit vt
ad eā oēs petulātes iuuenes puocaret. Qui
tādiu eā illuderent donec fatigata deficeret.
S; ille ad eā ingrediēs. et multas virgines
splēdidissimas circa eā orantē videns. moni-
tus ei⁹ prin⁹ xpian⁹ effect⁹ e. Idreses vō p ca-
pillos vginē suspēdit. S; immobilē pmanen-
tē negato cibo in carcerē recludi fecit vt. viij.
die iter qttuoz magnos lapides sic oliua cō-

stringeret. Illa vō quidie ab angelo saciata.
duz. viij. die intra lapides durissimos posita
eēt ad ei⁹ orōem ipi lapides in cinerē tenuif-
simū sunt redacti. Vñ ples se victū a puella
erubescēs eā in foueā pici iussit. vbi tres tā-
te imanitatis bestie erāt. q oēm boiez deglu-
tirēt. Que statim blādiēdo ad vginē pcurrē-
tes et iunctis ad inuicē caudis ei qsi cathedra
ad sedendū pbētes iudicē h vidētes vebemē-
tius pfuderūt. Unde cū ples fere pangustia
moreret. ingressus carnifex vt dñi sui iuriā
vindicaret. gladiū in latus suū fixit. & christi
martyrē fecit. Quē iudex p mercede veste se-
rica induit. & torque aurea circū dedit. Sed
egrediēs a leōe arripit. & ab eo ptn⁹ duorat
Vñ sui eū diuti⁹ pquirentes vix pauca eius
ossa cū veste serica & torque aurea repererūt.
Idiscus qz iudex seipm comedēs mortu⁹ e
inuent⁹. Sciā at eufemia i calcedonia cum
honore sepulta e. Meritis c⁹ oēs iudei & gē-
tiles calcedonie i xpm crediderūt. Passa est
at circa ānos dñi. cclxxx. **A**mbrosi⁹ d bac
vginē i pfatōne sic ait. Virgo alma triūpha-
trix eufemia. vginutatis retinēs mitrā. passi-
onis meruit vestiri corona. Cuius pcib⁹ bo-
stis inimic⁹ euincit. pscus aduersari⁹ supat.
a fornacis igne vgo sospes cripiit. duri lapi-
des in puluerē cōuertit. Fere mā suescūt. col-
la qz submitūt atz omia penaz su plicia ei⁹
orōe supant. Nouissime gladij mucrone cō-
fossa. carnea relinqns claustra. celesti choro
iūgit leta. Hec sacra vgo tibi dñe ecciaz tuā
cōmedet. h p nob pctōrib⁹ iterpellet. h cō vo-
ta nrā vt vgo vernula illibata tibi pster.

CXXXIII

A

De sancto Lamperto.

Lampert⁹ nobilis

Lampert⁹ nobilis
in genere s; nobilior sanctitate vite. &
a pmeuo etatis sue lris eruditus.
ab eo p sui sanctitate ab omnib⁹ amabat. vt
post theodardu magistrū suū trecent⁹ eccie
i epm meruit pmoueri. Quē childeric⁹ rex
plurimū diligebat. et p oib⁹ epis carum sem-
per babebat. S; crescēte iuidoꝝ malicia. eū
sine causa impij expellētes honore debito p-
uauerunt. & feramundum in ei⁹ cathedram

De sancto Matheo.

statuerit. Et lampertus monasterium ingressus
p. vij. annos ibidem optime puerus est. Quadam
vno nocte ad orationem surgens in pavimento pigno-
rantiam sonum fecit. Quod audiens abbas dixit.
Quisquis hunc fecit sonum statim vadat ad cruce-
m. Tunc lampertus ilico nudis pedibus in cilicio ad
cruces cucurrit. ibique tadium et in niue et gelu
ac glacie fixus stetit donec frigus post matuti-
nas se calefacientibus abbas eum deesse cogno-
uit. et audiens a quodam fratre quod ille esset qui ad cruce-
m iussisset eum introduci fecit. et ab eo cum mo-
nachis veniam postulauit. Ille vero non solum cle-
menter indulgit. sed et de bono patientie eius sub-
limiter predicauit. Post. vij. annos feramur
expulsus est. et sanctus lampertus iubente pipino ad
sedem patris est reductus. Cum autem sic prius verbo et ex-
emplo polleret. insurgentes in eum duo maligni eum
grauiter insectare ceperunt. Quos amici ponti-
ficis eos sic meruerunt occidere. Eo tempore lampertus
pipinum de quadam meretrice quam tenebat
plurimum increpauit. Bodo autem sanguinem eorum
qui occisi fuerant. et frater ipsius meretricis. dome-
sticus aule regie. congregato exercitu domus
episcopi circumquaque obsedit. volens occisorum necem in
sanctum vindicare lampertum. At cum puer lampertus
in oratione posito nunciasset. ille confusus in domino
ut eos expugnaret mucronem arripuit. Sed
ad se rediens gladium de manu precit. melius iu-
dicans ut persistendo et moriendo vinceret. quam ut
sacratas manus de ipsorum sanguine macularet.
Tunc vir dei suos ammonuit. ut peccata sua confite-
rentur et mortem patienter sustinerent. Et tunc
pij irruentes. sanctum in oratione lampertum prostratum
pemerunt. circa annos domini. dc. xx. Quibus disce-
dentibus quidam ex eius famulis euadentes cor-
pus eius occulte ad cathedralem ecclesiam nauigio
pduxerunt. et cum multa ciuitatis mestitia
sepulture dederunt.

CXXXV

De sancto Matheo.

Matheus binomi
n extitit scilicet matheus et leui. Matheus
autem interpretatur donum festinationis. vel
donator filij. vel dicitur matheus a magno et the-
os quod est deus quasi magno deo. vel a manu et theos
quasi manus dei. Fuit ei donum festinationis p festi-

na puerus factus. donator filij p salubrem predica-
tionem. magnus deo p vite perfectionem. manus dei
p euangelij scripturam. Leui interpretatur assumptus
vel applicatus. siue additus aut appositus. Fuit enim
assumptus ab exactione vectigalium. applicatus nu-
mero apostolorum. additus sortio euangelistarum
et appositus catalogo martyrum.

Matheus apud in ethiopia predicans
in ciuitate que dicitur nadaber duos ma-
gos nomine zaroen et arparat repperit.
ita homines suis artibus demerabant ut quasi
cumque vellet membrorum officio et sanitate prouare
viderentur. Qui in tantam superbiam eruperunt. ut se
quod deos ab hominibus facerent adorari. Matheus
autem apud predictam ciuitatem ingressus. et apud
eunuchum candacis regine quem philippus ba-
ptizauerat hospitatus. ita magorum prestigia de-
tegebat. quod quicumque ipsi faciebant hominibus in pri-
uam. si ipse puerteret in salutem. Eunuchus autem
sanctum matheum interrogante quomodo tot linguas
loqueretur et intelligeret. exposuit ei matheus
quod spiritu sancto descendente omnium linguarum sciam re-
cepisset. ut sic illi qui per superbiam turrim usque in ce-
lum edificare volebant per confusionem linguarum ab
edificatione cessauerunt. sic apostoli per omnium linguarum
sciam turrim non de lapidibus sed de virtutibus
instruat. per quam omnes qui crediderint in celum ascen-
dant. Tunc venit qui diceret magos illos cum
duobus aduenisse draconibus. qui ignem
sulphureum ex ore et naribus euomentes cum
ictos homines occiderent. Apud signum cru-
cis se muniens ad eos secure exiuit. Quem
moriturus dracones viderunt ante eius pedes
peritus dormierunt. Dixitque magis. Ubi est
ars vestra. Excitate eos si potestis. Ego autem
nisi dominum rogassem. quod in me cogitaueratis
inferre in vos periculum retorsissem. Cum autem ipse
uenisset. in nomine iesu draconibus ut abiret
precepit. Et nullum ledentes periculum abierunt. Ce-
pit quoque ipse de gloria paradisi terrestris magnam
sermonem contexere. asserens ipsum omnibus
montibus eminere et primum celo esse. spinas
vel tribulos ibi non esse. lilia vel rosas ibi non
marcescere. senectutem ibi non euenire. sed
hominem ibi iuuenem semper manere. angelo-
rum organa ibidem sonare. aues vocatas con-
tinuo obedire. De hanc paradiso terrestris

De sancto

Dixit hominem electum esse, sed per christi natiuitatem in paradisu celestem reuocatum fuisse. Et cum beo populo loqueretur, ecce subito tumultus exortus est, in quo regis filius mortuus plangebatur. Quem cum magi suscitare non possent, suadebant regi quod in deorum consortium raptus fuisset, et ideo simulacrum et templum sibi construendum oporteret. **P**redictus autem eunuchus magos custodire faciens, apostolum aduocauit. Qui oratione suscitauit eum protinus suscitauit. Quapropter rex nomine egyptus per uisum per uniuersas suas prouincias misit dicens, Venite et uidete deum in effigie hominis latentem. Tulerunt igitur cum coronis aureis et diuersis sacrificiorum generibus uolentes sacrificare ei. Quos matheus contempsit dicens, Viri quid facitis. Ego deus non sum, sed seruus domini iesu christi. Illi igitur de auro et argento quod sibi attulerant ipso iubente ecciam magnam fabricauerunt, quam intra xxx. dierum spacium consumauerunt. In qua apostolus xxxiii. annis sedet et totam egyptum ad fidem conuertit. Rex autem egyptus cum uxore sua et omni populo baptizatus est. Epigeniam quoque filiam regis apostolus deo dicatas plusque ducens virginibus prefecit. **B** Post hoc birtac regi successit, et uirginem predictam cupiscens, dimidium regni sui apostolo promisit, si eam in coniugium suum sibi faceret consentire. Cui apostolus ait ut iuxta morem predecessoris die dominica ad ecciam conueniret et preter epigeniam cum ceteris uirginibus que bona sint iusta iugia audiret. Quo rex cum gaudio festinauit, putans quod epigenie uellet coniugium suadere. **M**atheus igitur uirginibus et omni populo congregatis de bono matrimonij diu locutus, a rege plurimum est laudatus, credens quod hoc uideo diceret ut uirginis animam ad matrimonium prouocaret. **D**einde impato silentio sermonem repetit dicens, Cum ergo bonum sit matrimonium si saluo federe teneatur, bene scitis astantes quod si regis sponsam aliquis seruorum usurpare presumeret, non solum regis offensam, sed mortem insuper mereret, non quod uxorem duxisse probatur, sed quia sponsam domini sui accipiens eius matrimonium uiolasse prouinciam. Ita et tu rex scies epigeniam regis eterni sponsam effectam, et sacro uelamine consecratam, quam poteris sponsam poten-

tioris te tollere, et tuo matrimonio copulare. Quo audito rex per ira insaniens furibundus abcessit. **A**postolus autem intrepidus et constans omnes ad patientiam et constantiam prouocauit et epigeniam coram se ex timore prostratam cum ceteris uirginibus benedixit. **P**ost missarum autem solenniam rex speculatores misit qui iuxta altare matheum stantem, et expansis manibus in celum orantem misso a tergo gladio interfecit et martyrem fecit. Quod ipse audiens ad palatium regis omnia incensurus properabat. Sed a presbyteris et diaconibus uix detenti apostoli martirium cum gaudio celebrauerunt. Rex uero cum nec per matronas ad eam directas, nec per magos epigeniam posset aliquatenus imutare, totam eius domum igne copioso uallauit, ut ipsa cum ceteris uirginibus cremaret. **A**postolus autem eiusdem apparitionis omnem ignem ab earum domo excussit. Qui erumpens regis palatium inuasit, et solo rege euadente uix cum unico filio cuncta consumpsit. **S**tatimque filius arreptus a demonio precrimina confitens ad sepulcrum apostoli properauit. **P**ater uero turpissimè leprosus effectus cum curari non posset, manu propria gladio se permit. **P**opulus autem fratres epigenie ab apostolo baptizatum regem constituit. Qui per annos lxx. regnauit, et filium suum sibi substituens christianum cultum magifice ampliauit, et totam ethiopia prouinciam ecclesie christi repleuit. **Z**aroes autem et arphaxat ab ea die qua regis filium apostolus suscitauit in presidem fugerunt. **S**ymon et iudas ibidem eos uicerunt. **N**otandum quod in beato matheo quattuor principaliter considerantur. **P**rimum est obedientie uelocitas, quod mox ut christus eum uocauit, continuo teloneum reliquit, nec dominos suos uimens rones uectigalium imperfectas reliquit et christo perfecte adhesit. **P**ro hac uelocitate obedientie quibusdam occasionem erroris sibi assumpserunt, sic recitat hiero. in originali super predictum locum dicens, Arguit in hoc loco porphyrius et iulianus augustus uel imperitiam historici mentientis, uel stultitiam eorum qui statim secuti sunt saluatorem, qui irrationabiliter quemlibet uocantem hominem sint secuti cum tante uirtutes tantaque signa precesserint quam apostolos antequam crederent uidisse non dubium est. **C**erte fulgor ipse et maiestas diuinitatis

Matheo.

occulta, que etiā in bñana facie relucebat. ex
p̄mo ad se vidētes trahere poterat aspectu.
Si ei ī magnetē lapide h̄ eē vt̄ d̄r vt̄ anulos
z festucas sibi copulet. q̄nto magis dñs oīm
creaturarum ad se poterat trahere q̄s vole
bat. **Hec biero.** **S**c̄dm̄ ē ei⁹ largitas siue
liberalitas. qz statim fecit ei p̄uuiū magnū
in domo sua. **Q**uō q̄dē p̄uuiū nō r̄atum fuit
magnū rōne laute p̄paratōis. s; etiā fuit ma
gnū p̄mo rōne voti. qz cū magno affectu et
desiderio ip̄m recepit. **S**c̄do rōne misterij.
qz illud fuit indicatiū magni misterij. **Q**uō
misteriū exponit glo. sup lucam dicēs. Qui
domicilio xp̄m recipit interno maximis ex
uberantiū pascit̄ delectatōib⁹ voluptatum.
Tertio rōne documentoz. quib⁹ magna do
cumenta exhibuit. sicut misc̄dām volo. et n̄
sacrificiū. et non egent q̄ sani sunt medico. zc̄
Quarto rōne inuitatoz. qz magni discipu
lentes etiā inuitati fuerūt. s; xp̄s z discipu
li ei⁹. **T**ertiu⁹ eius humilitas. que apparu
it in duobus. **P**rimo ī hoc qd se publicanuz
manifestauit. Ceteri euangeliste vt dīc̄ glo.
verecundie causa et euangeliste honore no
men vulgatum non ponunt. **I**p̄e s̄m qd scri
ptū est iustus in p̄mis accusator est sui. ma
theum se et publicanū noiat. vt ostēdat nul
lum conuersum debere de salute diffidere.
cum apostolus z euangelista de publicano
repente sit factus. **S**c̄do in hoc qd ad suas
iniurias patiens fuit. **Q**uādo enī p̄barisei
murmurabant qd xp̄s ad hominē peccatorē
diuertisset potuisset eis matheus r̄ndisse ac
dixisse. **V**os potius miseri ac pctōres estis
q̄ vos iustos arbitantes medicū refugitis.
Ego aut̄ iam peccator dīci nō valeo qui ad
medicū salutis confugio. et eidem vulnus
meū non abscondo. **Q**uartū ē euā
gelij ip̄ius in eccia magna solēnitas. Eius
ei euangelū p̄ ceteris euangelijis magis in
eccia frequentať sicut et psalmi dauid z epl̄e
pauli p̄ ceteris sc̄pturis amplius in eccia re
citāť. Cuius hec est ratio. quoniā teste iobā
ne tria sūt genera pctōz. s; peccatū supbie
luxurie et auaricie. **P**eccato supbie pecca
uit saulus a saule supbissimo rege dīc̄. qui
ecciam supra modū p̄secutus est. **P**eccato

luxurie peccauit dauid. q̄ et adulteriū cōmi
sit. et p̄pter ip̄m adulteriū fidelissimū milite
viam occidit. **P**eccato auaricie peccauit
mathe⁹. q̄ p̄ auariciā lucris turpibus inbia
bat. **F**uit enī telonari⁹. **E**st aut̄ teloniū vt dī
cit ysidor⁹. locus in portu maris. vbi merces
naviū z nautarū emolumēta reddunt. **T**e
los aut̄ grece vt dicit beda latine d̄r vectigal.
Licet igit̄ isti pctōres extiterint. eoz tñ p̄nā
ado placuit vt nō solū dñs eoz culpis igno
sceret. s; et eis dona sua multiplici⁹ cumula
ret. **I**stā seuiſsimū p̄secutorē fecit fidelissimū
p̄dicatorē. adulterū z homicidā fecit p̄p̄taz
et psalmistā lucris inbiantē et cupidū fecit
ap̄l̄m et euāgelistā. **I**deo igit̄ hoz triū dicta
nobis tam frequenti⁹ recitant̄. vt nullus q̄
p̄uerti voluerit desperet de venia. qñ tantos
in culpa tales p̄spicit fuisse in grā. **N**otan
dū in sup qd s̄m beatū amb. circa p̄uersionē
beati mathei quedā ex parte medici. quedā
ex parte infirmi sanati. quedaz ex pte modi
sanandi p̄siderant̄. **I**n medico tria fuerunt.
s; sapientia qua radicē morbi cognouit. bo
nitas qua medicamēta adhibuit. potentia
qua ip̄m tam subito mutare potuit. **D**e his
tribus sic idē dicit amb. ī p̄sona ip̄i⁹ mathei.
Hic potest auferre cordis mei dolorē et aie
pallorē q̄ nouit occulta. **E**t h̄ q̄ntū ad p̄mū
Inueni medicū q̄ in celis habitat et in terris
spargit medicamenta. **H**oc q̄ntuz ad sc̄dm.
Hic potest solus sanare vulnera mea q̄ ne
scit sua. **H**oc q̄ntū ad tertiu⁹. **I**n ip̄o autēz
infirmo sanato. s; in beato matheo tria cō
siderant̄ s̄m qd dīc̄ ambro. ostendit. **I**p̄e nā
qz morbū p̄fecte exiit. curanti grat⁹ extitit.
et in sanitate recepta semp mundū se serua
uit. **U**nde ait. **S**equebat̄ mathe⁹ iam letus
et alacer et exultabat dicens. **J**am nō publi
canū gero. iam nō porto leui. **E**xui leui post
qz xp̄m indui. **E**t hoc quo ad p̄mum. **O**dio
genus meū. fugio vitaz meā. **S**olū te sequor
dñe iesu qui sanas vulnera mea. **H**oc quo
ad sc̄dm. **Q**uis est qui me separat a carita
te dei que in me est. tribulatio an angustia.
an fames. **H**oc quo ad tertium. **A**l̄od⁹
aut̄ sanandi s̄m beatū amb. triplex fuit. **P**ri
mo enī xp̄s ip̄m vinculis ligauit. **S**ecundo

De sancto Mauricio.

cauteriū ipm imp̄ssit. Tertio omnē putredine emūdauit. An̄ ait amb. loquēs in p̄sona mathei. Ligat̄ sū fidei clavis et bonis cōp̄e; dibus caritatis. Aufer iesu meoz putredies pctōz dū babes vinculis caritatis ligatus. Seca q̄d cū qz inueneris viciōsū. Hoc q̄ntū ad p̄mū. Omne mandatu tuū sic cauteriuz imp̄ssum tenebo. et si vrit cauteriū mandati tñ putrefctā carnis exurit ne ad vir̄ serpat p̄tagio. Et si mordet medicamētū tñ vlceris tollit viciū. Quātū ad sc̄dm. Veni cito dñe incidēs occultas et latētes varias passiones. Aperi cito vuln̄ ne noxius serpat humor. emūda oē q̄d fetidū ē p̄egrino lauacro. Hoc q̄ntū ad tertū. Et̄ āt euangeliū āno dñi. d. q̄d manib̄ suis sc̄pserat cū ossib̄ b̄n̄ barnabe reptū ē. Q̄d q̄dem euangeliū b̄n̄ barnabas secū ferebat. et sup̄ infirmos illō ponēs oēs tam fide barnabe q̄z merito mathei cōtinuo liberabat.

CXXXVI

De sancto Mauricio.

Mauricius dicitur

Ma mari et cis q̄d d̄r vomēs v̄l dur̄ et vs̄ q̄d interpretat̄ p̄solator vel festinās. Vel d̄r a mauron q̄d s̄m ysidoy grece d̄r nigrū. Ip̄e nāqz habuit amaritudinē p̄ icolatu miserie et dilatōe patrie. Fuit vomēs p̄ sup̄fluoz abiectōez. dur̄ et firm̄ p̄ tormentoz p̄p̄essionē. cōsiliator p̄ cōmilitonū exhortatōez. festinās p̄ feruorē et bonoz opey multiplicatōez. niger p̄ sui despectōez. Huī passionē sc̄p̄lit et cōpilauit b̄n̄s euchar̄ lugdunensis archieps.

Mauricius in sacratissima legione q̄ thebea d̄r dur̄ extitisse p̄bibet. Dicit̄ āt sūt thebei a ciuitate sua q̄ thebea nūcupata ē. Est āt ip̄a regio in pub̄ orientis vltra fines arabie babilis opibus. fructibus fertilis. arborib̄ delectabilis. Habitatores vero illius regionis dicunt̄ eē magni corporibus. armis strenui. in bello fortissimi. callidi ingenio. sapientia locupletissimi. Ip̄a āt ciuitas centū portas habuit. et super nilum flumiū qui de paradiso egredit̄ et gyon dicitur sit et fuit. De qua d̄r. Ecce vet̄ thebea cen-

tum iacet obruta portis. His iacobus frater dñi verbū salutis p̄dicauit. et fidem xp̄i perfecte eos docuit. Dyoclecian̄ āt et maximianus q̄ ceperūt anno dñi .cclxxxvij. volentes fidē xp̄i penit̄ extirpare. tales epl̄as p̄ omēs prouincias in quib̄ xp̄iani morabāt trāsmiserunt. Si aliq̄d determinari oporteret aut sciri. et totus mūd̄ ex vna pte p̄gregat̄ esset et sola roma ex alia pte p̄sisteret. mūd̄ tot̄ victus fugeret. et sola roma in culmine sciētie remaneret. Cur ergo vos parua plebecula eius p̄ceptis resistitis. et p̄ra ip̄ius statuta tam stolide sup̄bitis. Aut igitur deoz immortalium fidē suscipite. aut imutabilis de vob̄ snia p̄feret̄ damnatōis. Christiani āt b̄mōi lrās suscipientes. nūcios omnes vacuos remiserūt. Tunc dyoclecianus et maximian̄ in iram cōmoti. per omnes prouincias miserunt. vt omnes bellicis armis apti ad romam venirent. vt omnes rebelles romano imperio subiugarent. Littere āt augustorū ad populum thebeorum delate sunt. Qui populus s̄m dei p̄ceptū que dei erant deo et que erant cesaris cesari reddebant. Congregantes igitur electam milituz legionem sc̄z. vi. milia. dclxxj. eos ad impatorē miserūt vt in bellis iustis impatorē iuuaret. nō vt p̄ra xp̄ianos arma mouerent. sed eos potius defenserent. Huic āt sacratissime legioni duxerat inclitus vir mauricī. signiferi āt candidus. innocentī. crupeus. victor. et cōstantius. Dyoclecian̄ igitur maximianum quē sibi in collegam imperij assumpserat cōtra gallias cū infinito exercitu misit. et ei legione thebeaz sociauit. Hi a sancto marcelino papa exhortati sūt vt ante gladijs uerirentur q̄z fidē xp̄i quā acceperāt violarent. **¶** Cum igit̄ vniuersus exercitus montes alpiū transmeasset. et ottodoy adueniss̄ iubet impator vt oēs q̄ secū erant ydolis immolarent. et p̄ra rebelles imperio et maxie p̄ra xp̄ianos vnanimiter p̄iuraret. Quob̄ sancti milites audientes octo miliaribus ab exercitu secesserunt. et in quodam loco ameno cui aganum nomen est iuxta rodanum confederūt. Q̄d audiens maximian̄. missis militibus precepit vt ad deoz sacrificia cus-

De sancto Mauricio.

alij festinarēt. Qui se nō posse facere respōderūt. utpote q̄ fidē xp̄i haberēt. Tunc imperator ira succensus ait. Jungitur despectui meo celestis iniuria. et mecū religio romana p̄ternit. Sentiat p̄tumar miles nō solū mibi sed etiā dijs meis me posse dare vindictam. Tūc cesar missis militib⁹ suis iussit ut aut dijs sacrificare eos cōpellerent. aut decimū quēqz eoz p̄tinus decollarēt. Sc̄i igit̄ cū gaudio capita extendētes. vn⁹ ante altēz festinabat. et ad mortē p̄ueire certabat. Tūc sc̄us mauricius assurgēs inter cetera sic cōcionatus est. Congratulor vobis. q̄a p̄fide xp̄i omēs mori parati estis. Cōmilitones vestros necari sustinui. quia vos ad passionē pro xp̄o paratos vidi. et dñi mandatum seruauit qui ait petro. Mitte gladiū tuū in uaginā. Quia ergo iā cōmilitonū corpib⁹ uallati sumus. et socioz sanguinibus rubricatas vestes habemus. nos ip̄os ad martyrium sequamur. Nec ergo si placet cesari mādemus responsa. Milites tui imperator sumus. et ad defensionem reipublice arma suscepimus. Non est in nobis p̄ditio. non formido. sed xp̄i fidem nullatenus deseremus. Cum hoc imperator audisset. iussit iterum ut decimū trucidarent. Quo facto. exuperi⁹ signifer vexilluz arripiens. et inter cōmilitones stans dixit. Gloriosus dux noster mauricius de nostrorū cōmilitonū glā ē locutus nec exuperi⁹ signifer noster ideo hec arma arripuit ut talib⁹ resistam⁹. Projiciāt dextere nr̄e arma hec carnalia. et arment̄ uirtutib⁹ et talia si placet cesari remandem⁹. Milites sumus imperator tui. serui aut̄ quem libere profitemur xp̄i. Tibi debemus militiam. illi innocentia. Atte laboris stipendium. ab illo exordiu sumpsim⁹ uite. Omnia p̄ ip̄o tormenta suscipere parati sum⁹. et ab ei⁹ fide nunqz discedem⁹. Tūc impi⁹ cesar iussit suū exercitū totā legionem circū dare ita ut vnus euadere nō posset. Vallant̄ igit̄ milites xp̄i a militib⁹ dyaboli. et ne phandis manib⁹ trucidantur. et pedib⁹ equoz cōculcant̄. et xp̄o p̄ciosi martyres p̄secrant̄. Passi sūt at̄ circa ānos dñi. cclxxxvij. Dei aut̄ nutu q̄z plures euaserūt. ut in regiones alias ueniētes xp̄i nomē

p̄dicarent. et gloriosissime in locis alijs triū: pbarent. Ex quib⁹ fuisse dicūt solutor auentor et octauius apud ibaurinus. alexander apud p̄gamū. secundus apud uentinus. nec nō et bt̄us constanti⁹ et victor et uisus et q̄z plures alij. Cum igit̄ carnifices p̄edā diuiderēt et insimul epularent. q̄ndā senē noie victorē inde casu transeuntē ad secū p̄uiuanduz inuitant. Ille aut̄ requirere cepit quō iter tota milia occisorū possent cum gaudio epulari. Cū at̄ a quodā audisset q̄ p̄fide xp̄i mortui essent. suspirans ille uehementer ingemuit. beatū oīno se clamitans si cū illis fuissz occisus. Cum aut̄ comperissent quoniā xp̄ian⁹ eēt. in eum impetū fecerūt. et ip̄m p̄tin⁹ trucidarunt. **E**st aut̄ beatus maximianus apud mediolanū. diodecian⁹ uo apud nichomediā vna die purpurā deposuerūt. ut p̄uatam uitam agerent. et adolescētiores scz constantius et maximus et galerius q̄s cesares fecerant imperarent. Sed cū maximianus iterū tyrannice imperare uellet a cōstantio genero suo p̄secutus suspēdio uitaz finiuit. Tandē corpus sancti innocentij de eadē legione in p̄ndā rodani iuersum a domiciano genanēsi et gratiano augustano et p̄thasio eiusdē loci ep̄is cū alijs in ecclesia est sepultū. In cui⁹ p̄structione quidam gentilis artifex erat q̄ alijs die dñico solennizantibus solus opus suum exercebat. Hec est sanctorū exercitus. rapitur. ceditur. et arguitur. q̄ opus suū prophanus assumpserit. et die dñica cum alijs diuinis intenderent ip̄e operibus mechanicis inhiaret. Correcius ad ecciaz cucurrit. et se fieri xp̄ianū postulauit. **A**mbrosius in p̄fatione d̄ bis martyrib⁹ sic ait. Caterua fidelium diuino lustrata lumine. ab extremis terre finib⁹ ueniens tibi fideliter supplicauit. Et tam corporeis bellatorū legio mucronib⁹ circū septa q̄zqz sp̄ualibus etiā armis uallata ad martyriū uigili p̄stantia p̄perauit. Quos pestifer tyrann⁹ ut eos metu p̄terreret. ad internationem supplicij gladio decimauit. atqz postmodū p̄stater eos p̄durātes in fide uniuersos parit capite plecti p̄cepit. S; bi tāto caritatis ardore feruebat. ut eiectis armis. flexo publice passim

De sancta Iustina.

geniculantes. spiculatorum tela bilari corde susciperet. Inter quos beatus mauricius tue fidei amore successus decertando martyrii est corona adeptus. Hec ambrosius. **U**mulier quidam filium suum abbatum monasterii in quo sanctorum martyrum corpora requiescunt erudiendum tradidit. quem in breui defunctum irremediabili luctu plangebat. Cui apparet mauricius cur filium suum sic fleret quesivit. Que sibi respondit. quod quod diu viveret a lacrimis non cessaret. Cui ille. Noli eum flere ut mortuum. sed scias eum habitare nobiscum. **Q**uod si probare desideras. cras et in omnibus diebus vite tue si ad matutinas surrexeris vocem eius inter monachorum psallentium voces audire valebis. Quod illa semper fecit et vocem filii cum monachis cantantem semper discernens audivit.

Rex gaturanicus cum thesauros suos relictis sancti populi pauperibus et ecclesiis erogaret. quando presbyterum misit ut sibi de sacrosanctis ipsorum reliquiis asportaret. Qui cum reliquiis imperatis rediens. dum navis orta tempestate in lacu lausanensi periret. capsam cum reliquiis fluctibus opposuit. et mox secuta fuit tranquillitas magis.

Anno domini. dcccclxiii. cum quidam monachi ob tentu karoli a nicolao papa corpora sancti vrbani pape et sancti tiburcii martyris impetrassent. et redeuntes sanctorum martyrum ecclesias visitassent. ab abbate et monachis impetrarunt ut corpus sancti mauricii et caput sancti innocencii apud antiodorum in ecclesia quam sanctus germanus eiusdem martyribus dudum dedicauerat trasportarent.

Refert petrus damiani quod burgundia erat quidam clericus superbus et ambiciosus qui quondam ecclesiam sancti mauricii sibi usurpauerat. quodam potestate milite sibi plurimum obstitente. Dum autem quidam die missa cantaret. et in fine euangelii diceret. omnis qui se exaltat humiliabit. derisit miser et ait falsus est. Nam si ego meis hostibus me humiliassem. tot hodie diuitias ecclesie non haberem. Et ecce fulmen instar gladii in os eius per quod blasphemie verba euomit introiit. et subito eum exiit.

CXXXVII

De sancta Iustina.

Iustina a iusticia dicta est. Ipsa enim per iusticias unicus

quod suum est reddidit. scilicet deo obedientiam superiori prelato reuerentiam. pari concordiam. inferiori disciplinam. inimicis patientiam. miseris et afflictis compassionem operosam. sibi sanctimoniam. et proximis caritatem.

Iustina virgo de ciuitate antiochie filia sacerdotis ydolorum quidam die ad fenestram sedens. plurimum dyaconum euangelium legentem audiebat. a quo tandem puerua est. Quod cum mater patri in lecto retulisset. et ambo dormissent. christus cum angelis apparuit eis dicens. Venite ad me. et dabo vobis regnum celorum. Qui euigilantes statim cum filia sua se baptizari fecerunt. Hec ergo iustina virgo a cypriano plurimum molestata. ipsum tandem ad fidem peruertit. Cyprianus enim a sua puericia magus extiterat. Nam cum septem annorum esset. a parentibus dyabolo consecratus est. Hic igitur magice arti inserviebat. et matronas in iumenta pervertere videbat. et multa alia prestigia exercebat. Ardens igitur in amore iustine virginis. ad magicas artes se contulit. ut ipsam per se vel per viro quodam a cladio qui similiter in eius amorem exarserat posset habere. Aduocat igitur demonem ut ad se veniat et iustina per eum valeat habere. Adueniens demon dixit ei. Quid me vocasti. Cui cyprianus. Amo virginem de galileis. potes ne facere ut ipsam habeam. et voluntatem meam secum perficiam. Cui demon. Ego qui hominem de paradiso eicere potui. cayn fratrem suum occidere percuravi. iudeos christum occidere feci. boies perturbavi. et non potero facere ut unam puellam habeas. et ea iuxta tuum placitum fruaris. Unguentum hoc accipe. et circa domum eius deforis sparge. et ego superueniens cor eius in tuum amorem incendam. et tibi eam assentire compellam. Sequenti nocte demon ad eam ingreditur. et cor eius ad amorem illicitum incitare conatur. Quod illa sentiens. deuote se domino commendauit. et totum corpus suum signo crucis munivit. Ad signum autem sancte crucis dyabolus territus fugit. et ad cyprianum veniens ante eum stetit. Cui cyprianus dixit. Quare non adduxisti ad me virginem illam. Cui demon. Audi in ea quodam signum et contabui. et omnis virtus in me

De sancta Iustina.

defecit. Cyprianus autem eum dimisit. et alium fortio-
re vocavit. Cui demon. Audiui tuam iustitia-
nem. et vidi illius impossibilitatem. Sed ego emen-
dabo et tuam complebo voluntatem. Aggrediar
eam et cor eius vulnerabo in amore libidinis. et ea
iuxta desiderium tuum profueris. Ingressus igitur
dyabolus nitebatur ei persuadere. et animus
eius ad amorem illicitum inflammarer. Illa autem se
deo deuote recomendans signo crucis om-
nem temptatorem repulit. et insufflans in demo-
nem primo eum abiecit. Demon autem profusus abiit
et aufugit. et ante cyprianum stetit. Ad quem ci-
prianus. Et ubi est uirgo ad quam te transmisi. Et de-
mon. Victum me fateor et quod dicere pertimesco.
Quoddam ei signum terribile in ea vidi. et conti-
nuo robur omne amisit. Tunc cyprianus eum de-
ridentes dimisit. et ipsum principem demonum aduo-
cauit. Cumque venisset ad eum dixit. Que est virtus
vra tam modica ut vincatur ab vna puella.
Dixit demon. Ecce egredies variis febribus
eam vexabo. et animam eius ardentius inflamabo.
et totum corpus eius vehementi ardore respergam
et freneticam illam faciam. et varia sibi fantasma-
ta offeras. et media nocte eam adducam tibi.
Tunc dyabolus in speciem vniuersae virginis se transfi-
gurauit et ad virginem veniens dixit. Ecce ad te
venio. quia tecum in castitate viuere concupisco.
Verum tamen dic queso te. quam nam certaminis nostri
merces erit. Cui sancta uirgo respondit. Merces que
dem multa. labor modicus. Dixit ei demon.
Quid est ergo quod desuper precepit. Crescite et multi-
plicamini et replete terram. Timeo ergo bona
sola quod si in uirginitate manserim. verbum dei
irritum faciem. et velut preterentes et inobedi-
entes in graue iudicium decidem. et vnum videbam
mur sperare premium. graue incurremus tormen-
tum. Cepit autem cor virginis grauibus cogitationi-
bus per immisionem demonis percuti. et ardore con-
cupiscentie fortius inflamari. adeo ut iam surgens
abire vellet. Tunc sancta uirgo ad se reuersa. et que
esset que secum loqueretur intelligens. continuo se cruce
muniuit. et in dyabolum sufflans ipsum instar cere
reptinus liquefecit. et ab omni temptatorem statim
liberatam se sensit. **E**rgo postmodum dyabo-
lus in speciem iuuenis pulcherrimi se transfigu-
rauit. et thalamum eius ingrediens cum ipsa in lectu-
lo iaceret. impudenter in eius lectulum prostrauit. et in eius

amplexus ruere voluit. Quod videns iustina
et malignum spiritum adesse cognoscens. mox si-
gnum crucis edidit. et instar cere dyabolum li-
quefecit. Tunc dyabolus permittente deo febribus
eam fatigans. et plures cum gregibus et armatis oc-
cidens. maximam mortalitatem in tota antiochia
futuram per demoniacos predicabat. nisi iustina
iugio consentiret. Quapropter tota ciuitas
morbo languens ad ianuam parentum iustine
peruenit. clamans ut iustinam iugio traderent
et sic ciuitatem a tanto periculo liberarent. Sed
cum iustina nullatenus consentiret. et ex his mortem
eius omnes minarentur. vii. anno mortalitatis ipsa
pro eis orauit et omnem pestilentiam propulsauit.
Videns dyabolus quod nihil proficeret. in formam
iustine se transformauit ut famam iustine pol-
lueret. et cyprianum deludens se iustinam ad se
adduxisse iactabat. Idcirco igitur dyabolus
ad cyprianum in specie iustine. ad ipsum cucur-
rit. et eum qui quod eius amore langueret osculari vo-
luit. Quam cyprianus videns et iustinam esse cre-
dens. gaudio repletus ait. Bene venisti iusti-
na omnium feminarum decora. Quod ut cypria-
nus nomen iustine noiauit. dyabolus nomen
illud ferre non potuit. sed ad eius placitum instar
fumi statim euauit. Quapropter cyprianus
delusum se videns tristis remansit. Unde et ama-
plius in amore iustine est uas ad hostium vir-
ginis diu vigilauit. et quandoque in feminas
quoniamque in aue ut videbatur arte magica se com-
mutans. cum venisset ad hostium virginis neque fe-
mina neque auis. sed cyprianus primo apparebat.
Acladius quoque arte dyabolica mutatus in
passerem cum ad fenestras iustine volasset. mox
ut uirgo eum aspexit. non passer sed accladius appa-
ruit. angustiariusque nimis cepit. ac tremere.
quia nec fugere poterat nec salire. Timens vero
iustina ne caderet et creparet. eum per scalam depo-
ni fecit. et admonens ut a sua uesania cessaret
ne iuxta leges tanquam maleficus puniretur.
Ista omnia sunt signum dyabolica ad quandam
apparitionem fiebant. **B**ei victus igitur per om-
nia dyabolus ad cyprianum rediit. et ante eum
confusus stetit. Cui dixit cyprianus. Numquid
et tu victus es. Que est miser virtus vestra
ut unam puellam non possitis vincere. nec in eam
preteritatem habere. sed e conuerso ipsa vos vincat.

De sanctis Cosma et Damiano.

et tam miserabiliter vos prosternat. Dicit tibi mihi obsecro in qua est et tam maxima fortitudo Cui demon ait. Si mihi iuraueris ut a me nequaquam recedas. Virtute eius victorie tibi pandam. Cui cyprianus. Per quod tibi iurabo. Cui demon. Iura mihi per virtutes meas magnas quia me nunquam discedas. Dicit ei cyprianus. Per virtutes tuas magnas tibi iuro. quia te nunquam discedam. Tunc dyabolus qui securus ei dixit. In duella illa signum crucifixi edidit. et statim contabui et omnem virtutem amisi. et quasi cera a facie ignis effluxi. Dicit ei cyprianus. Ergo crucifixus maior te est. Et demon. Atque maior omnibus est. et nos et omnes quos hic decipimus tradet igni inextinguibili cruciandos. Cui cyprianus. Ergo et ego amicus debeo fieri crucifixi. ne tantam aliquam penam incurram. Cui dyabolus. Iurasti mihi per virtutes mei exercitus per quas nemo iurare valet quia a me nunquam discederes. Ad quem cyprianus. Te et omnes fumigantes tuas virtutes contemno. et tibi et omnibus dyabolis tuis abrenuncio. et crucifixi salutari signo me munio. Statimque ab eo dyabolus confusus discessit. Tunc cyprianus ad episcopum iuit. Quem videns episcopus. et credens eum venisse ut christianos in errorem mitteret. ait ei. Sufficiant tibi cypriane hi qui foris sunt. Inhibil enim poteris aduersus ecclesiam dei. Inuicta est enim virtus christi. Cui cyprianus. Certus sum quia inuicta est virtus christi. Narransque quod sibi occiderant. ab eo se baptizari fecit. Qui postmodum tam in scientia quam in vita valde proficiens. mortuo episcopo ipse in episcopum ordinatus est. Beatam vero virginem iustinam in monasterio posuit. et multis sacris virginibus eam ibidem in abbatissa profecit. Scitum autem cyprianus martiribus epistolas sepe mittebat. et eos in certamine roborabat Comes autem regionis illius audiens famam cypriani et iustine. eos ad se presentare fecit. et an sacrificare vellent requisivit. Qui dum in fide christi persistere firmi iussit eos in sartagine plenam cera pice et adipe poni. Que tamen eis mixta refrigerium prestat. nec aliquid supplicium irrogauit. Sacerdos autem ydolorum profecto dixit. Iubeas me autem sartagine stare. et prestim vicam omnem virtutem eorum. Cum ergo iuxta sartaginez

venisset dixit. Magnus deus bercules. et pater deorum iupiter. Et ecce continuo de sartagine ignis exiit. et penitus eum consumpsit. Tunc cyprianus et iustina de sartagine extrahuntur. et data super eos sententia pariter decollantur. Horum corpora cum septem diebus ad canes piecra mansissent. postmodum romam translata sunt. Inueniuntur autem ut dicitur placentie requiescunt. Passi sunt autem. vi. kal. octobris. circa annos domini. cclxxxviii sub dyocleciano.

CXXXVIII

De sanctis Cosma et Damiano.

Cosmas dicitur a cosmos quod est forma vel ornatu. Vel secundum ysidorum cosmos grece dicitur mundus latine. Fuit enim forma alius in exemplis. ornatu virtutibus bonis. mundus ab omnibus viciis. Damianus dicitur a dama quadam bestia. que bulis est et mansueta. Vel Damianus a dogma quod est doctrina. et ana quod est sursum. Vel a damum quod est sacrificium. Vel damianus qui domini mansuetudinem habuit in puerlatone. doctrinam supernam habuit in predicatone. sacrificium fuit in carnis maceratone. domini manus fuit in medicinali curatione.

Cosmas et Damianus germani fratres in ciuitate egea ex religiosa matre nomine theodora nati sunt. In arte medicine edocti tantam a spiritu sancto gratiam acceperunt ut omnes languores non solum ab hominibus sed etiam a iumentis curarent. gratis omnia tribuentes. Patrona autem quedam nomine palladia cum omnia sua in medicis consumpsisset. ad sanctos accessit. et ab eis sanitatem integram reportauit. Tunc illa quoddam munusculum sancto damiano obtulit. Et cum nollet recipere. illa eum sacramentis terribilibus adiurauit. Quod ille acceperit recipere. non quidem ductus cupiditate muneris. sed et deuotioni satisfaciens offerens et ne nomen domini videatur spernere per quod videbat sic se adiuratum esse. Hoc ubi scitum cosmas contempnit precepit ne corpore eius una cum ipsius corpore poneretur. Sed sequenti nocte dominus cosme appuit. et fratres dum suscepto munere excusauit. Audiens eorum famam presul iulianus eos ad se accersiri fecit. et quod

De sanctis Cosma et Damiano.

eorum sicut noia quam patria. quam fortuna inquirere cepit. Sancti martyres dixerunt. Noia nostra sunt cosmas et damianus. et alios tres fratres habemus quorum noia sunt antimus leonius et euzepius. Patria autem nostra arabia est. Postquam fortuna christiani nesciuit. Iussit ergo proconsul ut fratres suos adducerent. et simul ydolis immolarentur. Sed cum vino immolare contingerent. precepit eos in manibus et pedibus ditorum. Cum autem ei tormenta dederent. iussit eos catena ligari. et in mare precipitari. Sed statim ab angelo de mari liberati sunt et ante presidem statuerunt. Quod preses considerans ait. Deris deos magnos maleficis vincitis. quia tormenta contemnitis et mare sopitis. Vocete ergo me haec vestra maleficia. et in nomine dei adriani sequar vos. Et haec dicto statim duo demones affuerunt. et eum gravissime in facie ceciderunt. Et ille clamans dixit. Deprecor vos oboni viri. ut pro me ad dominum vestroretis. Quibus orationibus continuo demones discesserunt. Preses autem dixit. Videns quod liter adversum me dei indignati sunt quod eos relinquare cogitabam. Jam ergo deos meos vos non patiar blasphemare. Tunc eos in ignem copiosum iactari precepit. sed tamen eos nil lesit quoniam potius flamma profligit longe. et multos de astitibus interemit. Jubent ergo in eculeo suspensi. Sed ab angelo ipsos custodiente. fatigatis admodum in cedendo ministris. ante presidem deponuntur illesi. Tres igitur fratres in carcere fecerunt recludi et cosmam et damianum crucifigi. et a populo lapidari. Sed in suos lapides redibant auctores. et quod plurimos vulnerabant. Tunc preses furore repletus. eductis tribus fratribus et stantibus iuxta crucem iussit cosmam et damianum supra crucem a quattuor militibus sagittari. Sagitte vero propter se plurimos vulnerabant. sed sanctos martyres non ledent. Videns autem preses in omnibus se profusus usque ad mortem angustiat. omnes quoscumque fratres fecerunt simul decollari. Demones autem christiani verbi quod dixerat sanctus cosmas ne in unum sepelirentur. cogitabant quomodo vellent martyres sepeliri. Et ecce subito camelus advenit et humana voce proclamans. sanctos in uno loco sepeliri precepit. Passi sunt sub dyocleciano qui cepit circa annos domini. cclxxxvij.

Rusticus quidam cum post laborem messis in campo aperto ore dormiret. serpens

in eius ventrem ingressus est. Evigilans autem cum nihil sentiret domum rediit. et sero facto gravissime torqueri se sensit. Voces igitur miserales emittebat. et sanctos dei cosmam et damianum in sui auxilium invocabat. Sed cum dolor semper cresceret ad ecclesiam sanctorum martyrum confugit. et ibidem eo subito dormiente serpens sicut pro os eius intraverat sic exiit. **V**ir quidam longe profecturus. sanctis martyribus cosme et damiano prorem suam commendavit. Dans ei signum cui protinus deberet annuere si aliquando eam vocaret. Post hoc autem sciens signum dyabolus quod ei maritus dederat. se in hominem transfiguravit. et signum viri offerens dixit. Virtus ab illa civitate me misit ad te. ut ducam te ad eum. At illa ad huc ire formidans ait. Signum quidem agnosco. sed quod sanctis martyribus cosme et damiano commendata sum. super eorum altare mihi iura quod securam me ducet. et tunc proinus proficiscar. Ille autem continuo ut dixerat sibi iuravit. Secuta ergo eum cum ad quendam locum secretum venissent. voluit eum de iumento dyabolus precipitare ut eum occideret. Quod illa sentiens exclamavit. Deus sanctorum cosme et damiani adiuva me. Vobis enim credidi. et secuta sum eum. Confestim autem sancti cum multitudine diabolorum ibidem affuerunt. et eum liberauerunt. Dyabolus vero statim evanuit. Et dixerunt ei. Nos sumus cosmas et damianus quorum iuramento credidisti. ideoque festinavimus venire in auxilium tibi. **F**elix papa attavit sancti gregorii in honore sanctorum cosme et damiani nobilissimam ecclesiam romae construxit. In hac ecclesia quidam vir sanctis martyribus serviebat cui cancer unum crura totum supererat. Et ecce dormiente illo. sancti cosmas et damianus devoto suo apparuerunt. unguenta et ferramenta secum portantes. Quorum unus alteri dixit. Tui carnes accipiemus ut abscessa carne putrida locum vacuum repleamus. Tunc ait alter. in cimiterio sancti petri ad vincula hodie et tibi opus recens sepultus est. De illo ergo affer ut huic suppleam. Et ecce ad cimiterium properavit et coram mauri attulit. precipidatetque coram infirmo. loco eius coram mauri inseruit. et plagam diligenter

De sancto Forseo.

vingentes coram infirmi ad corpus mauri mortui detulerunt. Eui gilās at cū se sine dolore sensisset. manū ad corā apposuit. et nil lesionis inuenit. Et ponēs qz cādelā cū i crure nil mali videret. cogitabat an non ipse q erat s; ali⁹ alter eēt. Rediēs at ad se p̄ gaudio de lectulo psiliit. et qd in somnis viderat z q̄liē sanat⁹ fuerat oib⁹ enarravit. Qui cōciti ad tumultū mauri miserūt. z corā mauri p̄cisaz et coram p̄dicti viri loco illi⁹ in tumulto posita repererūt. Passi sūt at circa annos dñi cclxxx. sub dyocleciano.

CXXXIX

De sancto Forseo.

Hisus ep̄scopus cuius historia beda scripsisse credit. dū omni v̄tute et bonitate polleret. ad extremū veniens sp̄m emisit. Vidit qz duos angelos ad se veniētes. z ei⁹ aiaz deferentes. tertiu⁹ v̄o armatū scuto cādido et gladio fulgureo se p̄cedentē p̄sperit. Deinde demones clamātes audiuit. P̄cedam⁹ z ante facies ei⁹ bella cōmoueamus. Cū ergo p̄cessissent. cōuersi iactabāt in eū ignita iacula. Sed angelus p̄cedēs scuto ea suscipiebat. et p̄tinus extinguebat. Tūc demones angelis opponētes dixerūt. Sciosos s̄mones sepe dixit. et iō illesus nō debet p̄frui vita beata. Quib⁹ angeli. Nisi p̄ncipalia vicia p̄ eū ptuleritis p̄pter minima nō p̄bit. Tūc dixit eis demon Si iustus est de⁹ bō bic nō saluabit. Sc̄ptū est ei. Nisi p̄uersi fueritis. z efficiamini sicut paruuli. non intrabitis in regnū celoz. Cui angelus excusans ait. Intelligentiā i corde habuit. sed p̄suetudo boim p̄citauit. Cui demon. Sicut accepit malū ex p̄suetudine. ita accipiat vindictā a supno iudice. Sanctus angelus dixit. Iudicemur ante deū. P̄relia te angelo aduersarij territi sūt. Tūc demon dixit. Seruus q̄ scit voluntatē dñi sui et nō facit. plagis papulabit multis Cui angelus Quid ei iste de dñi sui volūtate n̄ impleuit. Et demon. Bona iniquoz recepit. Cui āgelus. Credidit qz vnusqzqz eoz p̄niaz egisset. Demon dixit. Ante debuit p̄bare p̄nie p̄uerantiaz. et sic fructus suscipe. Angelus re

spondit. Iudicemur ante deū. Sed demon succubuit. Iteruz at ad bellandū surrexit dicens. Usqz nūc deū existimabam⁹ veracez q̄ omne delictū qd in terris nō purgat se i eter nū puniturū p̄misit. Sic ergo bō quondaz vestē a quodā vsurario recepit. nec de s̄p̄ punitus fuit. Ubi ē ergo iusticia dei. Cui angelus. Silete qz occulta dei iudicia ignoratis. Quādiu ei sperat p̄nia. comitat boiez diuina misericōdia. Demon r̄ndit. Sed null⁹ hic loc⁹ est p̄nie. Cui angel⁹. P̄ profunditatē iudicio r̄ dei ignoratis. Erit etenī. Tūc dyabol⁹ tā grauitē euz p̄cussit. vt postmoduz vite restitutus semp p̄cussionis vestigium retineret. Arripientes enī demones vnū de his q̄s in ignibus torquebāt. ap̄m in euz iactauerunt. q̄ eius humerū maxillāqz incendit. Cognitionqz boiem. qz ille erat cuius vestē accepit. Dixitqz angelus. Quod incendiisti arsit te. Si enī huius viri in peccatis mortui donū nō accepisses. nec pena in te arderet. Et hanc p̄cussionē p̄mittente deo p̄ receptōne vestimenti illi⁹ p̄cepit. Alter at demon dixit. Ad buc restat illi angusta porta vbi illū supare poterim⁹. Diliges p̄ximū tuū sicut teip̄m. Respondit angel⁹. Vir iste in p̄imos suos opatus est bona. Aduersarius respondit. Non sufficit s̄. nisi etiā sicut seip̄m dilexerit. Cui angelus. Fructus dilectiōis ē bñ operari. qz de⁹ reddet vnicuiqz s̄m opa sua. Dixit qz demon. Sed qz verbū de diligendo non impleuit damnatus erit. P̄dugnante turba nephanda. sancti angeli victores fuerūt. Dixit iterū demon. Si deus iniquus non est. z verbi illi⁹ transgressio ei displicet. iste penarū expers nō erit. P̄dromisit ei sc̄lo abrenunciare. z ecōtrario seculū dilexit p̄ id qd dictū est. Nolite diligere mundū neqz ea q̄ in mūdo sunt. Sanctus angelus respondit. Nō sibi ea que sunt seculi. sed hominib⁹ indigētib⁹ dispēlanda dilexit. Dyabolus respōdit. Qualicūqz modo diligatur contra p̄ceptū diuinū est. Vicitis aduersarijs. rurs⁹ dyabolus ad callidas conuertitur accusatōnes dicens. Sc̄ptū ē. Si n̄ annūciaueris iniquitātē suā. sanguis e⁹ d̄ maū tua req̄rā. Hic nō annūciauit digne p̄ctōrib⁹ penitentiā. Sc̄tus

De sancto Michael.

angelus rñdit. Quando auditores despiciunt
verbum, lingua doctoris loqui p̄pedit. Duz vi-
det q̄ p̄dicatio audita despiciit. Tñ pruden-
tis est dñi nō est loquendi t̄pus, nosse tacere
In omni v̄o p̄traditione demonū p̄ualida
nimis exiit pugna, donec iudice dño triū-
p̄bantib⁹ angelis, deuictisq; aduersarijs, im-
mēsa claritate vir sc̄tus circūfusus ē. Unus
āt vt beda testat ex angelis dixit ei. Respice
mundū Respiciēs q; vidit vallē tenebrosam
et q̄ttuor ignes in aere aliq̄b⁹ spacijs a se di-
stātes. Dixitq; ei angel⁹. Hi sunt quattuor
ignes q̄ mundū succendunt. Unus ē ignis
mendacij, cū h̄ q̄ abrenūciare dyabolo ⁊ oī-
bus pompis ē in baptismo boies p̄miserit
mīme iplent. Sc̄dus cupiditatis, cū mūdi
diuitias amore celestiu p̄ponūt. Tertius est
dissentōis cū aīos p̄rimozū in sup̄vacuis re-
bus offendē nō formidāt. Quart⁹ impietatis
cū infirmiores expoliare ⁊ eis fraudē facere p̄-
nibilo ducūt. Deinde illi ignes appropinq̄n-
tes in vnū redacti sūt, ⁊ illi appropinquabāt
Timensq; angelo dixit. Dñe ignis mihi ap-
propinquat. Cui angel⁹. Qd̄ nō accēdisti n̄
ardebit in te. Ignis ei iste p̄m merita opera
boim singulos examinat. Nam sic corp⁹ ar-
det p̄ voluntatē illicitā, ita et ardebit p̄ debitas
penā. Tandē ad p̄p̄riū reduci⁹ ē corp⁹, plan-
gentib⁹ p̄p̄inquis q̄ eū mortuū estimabāt.
Ille āt aliquāto t̄pe sup̄iuit, ⁊ in bonis ope-
ribus laudabiliter vitā finiuit.

CXL

De sancto Michael.

Michael interpreta-

Mitur quis vt de⁹. Et q̄tiens sicut ait
greg⁹, mire v̄rutil aliq̄d agit micha-
el mitti p̄bibet, vt ex ip̄o actu ⁊ noie de⁹ intel-
ligi q̄ null⁹ p̄t facere qd̄ facere p̄ualet d̄s. Et
idcirco eidē michaeli multa q̄ sunt mire vir-
tutis attribuit. Ip̄e ei vt daniel attestatur i
t̄pe antichristi p̄surget ⁊ p̄ electis tāq; defen-
sor ⁊ p̄rector astitabit. Ip̄e cū dracone ⁊ āgelis
ei⁹ pugnavit ⁊ ip̄m de celo eiciens victoriā
fecit magnā. Ip̄e cū dyabolo d̄ moysi corpe
altricat⁹ est, eo q̄ dyabol⁹ ei⁹ corp⁹ p̄dere vo-
luit vt ip̄um p̄ deo iudeoz ip̄tus adoraret.

Ip̄e sc̄toꝝ anias recipit ⁊ in paradisu exulta-
tionis p̄ducit. Ip̄e olim p̄nceps fuit synago-
ge sed nūc p̄stituit⁹ ē a dño in p̄ncipem eccie.
ip̄e vt d̄ plagas egiptijs intulit, mare rubrū
diuisit, ip̄m p̄ desertū duxit, ⁊ in terrā p̄mis-
sionis introduxit. Ip̄e inter sc̄toꝝ acies ange-
loꝝ signifer xpi habet. Ip̄e ad dñi ip̄eriuꝝ an-
tichristū ex̄ntem i monte oliueti p̄potenter
occidet. In voce ip̄i⁹ archangeli michaelis
mortui resurgēt. Ip̄e crucē clauos lanceā et
coronā spineā i die iudicij p̄sentabit.

Michaelis archangeli sacra solēnitās
dicitur apparitio, dedicatio, victoria ⁊
memoria. Apparitio āt ip̄i⁹ angeli
multiplex ē. Prima q̄ in monte gargano
apparuit. In appulia nāq; ē q̄dā mons noie
garganus, iuxta ciuitatē q̄ d̄ syponus. An-
no aut dñi, cccxc, in p̄dicta v̄be sypono erat
q̄dā vir nomie gargan⁹ q̄ p̄m q̄sdā libros a
monte illo nomē acceperat, vel a quo mons
ille nomen acceperat. Qui ouim ⁊ boum
infinita multitudine pollebat. Cū āt circa p̄-
dicti mōtis latera pascere, p̄tigit quendā
t̄baurū alios relinquere, ⁊ v̄tice mōtis p̄scē-
dere. Cū domū alijs redeūtib⁹ non redisset,
collecta dñs multitudine famuloꝝ p̄ deuia-
queq; requirēs, ip̄m tandē in v̄tice montis
iuxta hostiū cuiusdā spelūce inuenit. Ip̄e
motus itaq; cur soliuag⁹ incederet, mox in
ip̄m sagittā toxicatā direxit. Sed statim ve-
luta vento retorta ip̄m q̄ iecerat repercussit.
Turbati sup̄ h̄ ciues, ep̄m adēūt, ⁊ sup̄ retas
stupenda ip̄m requirūt. Qui triduanū ieiū-
niū eis indixit, et a deo querendus eē admo-
nuit. Quo pacto sanctus michael ep̄o appa-
ruit dicens. Sciatis hominem illuz voluntate
mea suo telo eē p̄cussū. Ego ei sum michael
archangel⁹ q̄ locus hūc in terris incolere tu-
tūq; seruare statuēs. h̄ volui p̄bare iudicio
ip̄i⁹ me loci inspectorē eē atq; custodē. Sta-
timq; ep̄s atq; ciues cū p̄cellione locū ade-
unt, et ingredi nō p̄sumentes, orōni p̄re fori-
bus insistent. Secūda apparitio est, q̄ cir-
ca annū dñi, dccx, accidisse describit. Nam i
loco q̄ tumba d̄ iuxta mare, vj, milibus ab
v̄be abzacensi michael ep̄o p̄dicte ciuitatis
apparuit iubēs vt in p̄dicto loco ecciam con-

¶

De sancto Michael.

strueret. et sicut fit in monte gargano. ita et
ibi in memoria sancti michaelis archangeli
celebraret. Cū autē ep̄s de loco in q̄ ecciam con-
strueret dubitaret. ab ip̄o edocet. ut ibi con-
strui eā faceret ubi thaurum a latronib⁹ ab-
sconditū inueniret. Iterū q̄ de loci amplitu-
dine dubitās iubet modū in amplitudine sta-
tuere q̄ntū videret thaurū ī circuitu pedib⁹
peruisse. Due autē rupes ibidē erāt. q̄s nulla
tenuis virtus hūana mouere poterat. Tūc
michael cuidā viro apparuit. p̄cipiens ut ad
p̄dictū locū accedat et ip̄as rupes moueat.
Quo accedente tā facile rupes mouit ut ni-
hil habere ponderis viderent. Edificata igit̄
ibidē eccia. de monte gargano p̄tē pallij. q̄d
sc̄tū michael sup altare posuit. et p̄tem mar-
moris sup q̄ stetit ad suā ecciam detulerunt
Cū vō ibidē aque penuriā paterent. monitu
angeli q̄ddam foramen in q̄dam saxo duris-
simo fecerūt. et tanta aquarū copia protinus
emanauit. ut vsq̄ nūc ei⁹ b̄nficio copiosius
sustentent. Hec autē apparitio in p̄dicto loco
xviij. kal. nouēbris solennit̄ celebrat̄. In eodē
autē loco q̄ddā memoria dignū p̄gisse referūt
miraculū. Ille ei⁹ mons vndiq̄ oceano cin-
git̄. sed bis in die sancti michaelis iter p̄bens
ip̄to aperit̄. Cū ergo copiosa turba ad eccle-
siā p̄geret. p̄git et q̄ndā mulierē gravidā vi-
cināq̄ partui secū ire. Et ecce magno ipetu
vnda redijt. et oīs turba timore p̄cussa ad li-
tus fugit. sola autē mulier pregnās fugere nō
valuit. s̄ a marinis fluctibus capta fuit. At
michael archangel⁹ mulierē seruauit illesā.
ita etiā q̄ in medio pelagi filiū p̄turiuit. quē
in vlnis suscipiēs lactauit. et mari iterū sibi
iter p̄bente cū puero leta exiuit. **C** Ter-
tia apparitio ē. q̄ rome t̄pe gregoriij pape legi-
tur accidisse. Nam dū idē gregori⁹ papa p̄-
pter pestē iquinarias letanias maiores isti-
tuisset. et deuote p̄ salute ppli exoraret. vidit
sup castrum q̄d olim memoria adriani dice-
bat̄. angelū d̄ni q̄ gladiū cruentatū tergebat
et in vaginā mittebat. Tūc sc̄tū gregori⁹ in-
telligēs p̄ces a d̄no exauditas. ecciaz ī bono-
rē angeloz ibidē p̄struxit. Tūc castrū illud
vsq̄ nūc castrū sancti angeli vocat̄. Hec autē
apparitio cū illa q̄ in mōte gargano apparuit

it cū syrontanis victoriā dedit. viij. yd⁹ maij
celebrat̄. **Q**uarta apparitio ē q̄ p̄sistit ī ge-
rarchijs ip̄oz āgeloz. Nam p̄ma gerarchia
d̄ epiphania. i. supior apparitio. media dicit̄
yperphania. i. media apparitio. vltima dicit̄
tur ypopphania. i. inferior apparitio. Et d̄ ge-
rarchia a gerar q̄d ē sacrum et archos p̄nceps
q̄i sacer p̄ncipat⁹. Quelibet autē gerarchia cō-
tinet tres ordines. Nam supior p̄tinet sera-
phim cherubin et thronos. Media cōtinet
seraphim assignatōez dyonisiij d̄nationes vtutes et
p̄tates. Vltima p̄tinet seraphim assignatōez eiusdē
p̄ncipat⁹ archangelos et angelos. Et horū
ordinatio et dispositio p̄t videri p̄ simile in
terrenis potestatib⁹. Nam mistroz q̄ sunt
sub vno rege q̄dam opant īmediate circa p̄-
sonā regis. sic cubicularij cōsiliarij et assesso-
res. Similes his sūt ordines p̄me gerarchie
Quidā vō h̄nt officia ad regimen regni in
cōmuni. nō deputati huic vel illi puincie. ut
p̄ncipes militie et iudices curie Similes his
sunt ordines sc̄de gerarchie Quidā vō p̄po-
nūt ad regimen alicui⁹ p̄tis regni. ut p̄positi
et baliui et h̄mōi minores officiales. Et his
siles sūt ordines tertie gerarchie. **T**res igit̄
ordines p̄me gerarchie accipiūt ī q̄ntū deo
assistūt et ad ip̄m p̄uertūt. Ad hec ī tria ne-
cessaria sūt sc̄z sūma dilectio. et h̄ q̄ntū ad or-
dinē seraphim q̄d interpretat̄ ardētes. p̄fecta
cognitio. et h̄ q̄ntū ad cherubin q̄d inter-
p̄tat plenitudo scientie. p̄perpetua cōp̄he-
sio siue fructio. et h̄ q̄ntū ad thronos. q̄d inter-
p̄tat sedes. q̄z in eis sedet de⁹ et quiescit. dum
eos in se quiescere facit. Tres autē ordines me-
die gerarchie accipiūt ī q̄ntū habēt p̄esse et
rege vniuersitatē boīm in cōmuni. Hoc autē
regimē p̄sistit in trib⁹. p̄rimo in p̄sidento
siue imperādo. et h̄ p̄tinet ad ordinē domi-
tionū. ad quē spectat alijs inferiorib⁹ p̄esse et
eos in oib⁹ misterijs diuinis dirigere. ac eis
oia impare. Qd̄ innuit zach. v. vbi vn⁹ āgel-
lus alteri dixit. Curre et loquere ad puerum
istū dicēs. x̄. Sc̄do in operando. et h̄ p̄tinet
ad ordinē vtutū. quib⁹ n̄bil ē impossibile exeq̄
q̄d impatur. quia eis datū ē posse sup omnia
difficilia ad diuinū misterij p̄nētia. et ideo
attribuit̄ eis miracula facere. Tertio ī arces

De sancto Michael.

do. ut scz impedientia et infestata arceantur
et p[ro]p[ri]etate ad ordinem p[ro]p[ri]etatis. q[ui] habet coercere
contrarias p[ro]p[ri]etates. q[ui]d signatum est in bo[ro] viij. vbi
dicit q[uo]d Raphael religauit demonium in deserto
superioris egipti. Tres vero ordines vltime ge-
rarchie accipiuntur q[ui] habent regimen deter-
minatum et limitatum. Quidam ei eorum p[ro]sunt vni-
p[ro]uincie. Hi sunt de ordine p[ro]ncipat[us]. sicut erat p[ro]n-
ceps p[ro]sarum q[ui] p[er]erat p[ro]s. de q[ui] habetur dan. x.
Quidam vero deputati sunt ad regimen multitu-
dinis. v[er]puta vni[us] ciuitatis. Et hi dicuntur ar-
changelus. Quidam vero ad regimen p[ro]sone singu-
laris. Et hi dicuntur angeli. Vn[de] et dicuntur m[er]ita
nunciare ex eo q[uo]d eorum misterium ad vnu[m] ho[mo]nem
limitat. archangelus vero dicuntur maiora nunciare.
q[ui] bonum vni[us] multitudinis digni[us] est q[ui] bo-
num vni[us] ho[mo]is. In assignatione aut ordinum p[ro]me-
gerarchie greg[orius] et bern[ardus]. cu[m] dyonysio p[ro]cordat
q[uo]d accipit penes eorum fructus q[ui] p[ro]sistit in fer-
uenti dilectione q[ui] ad seraphim. p[ro]funda cogni-
tione q[ui] ad cherubin. p[ro]petua retentione q[ui] ad
thronos. Sed in assignatione medie et vlti-
me in duob[us] ordinib[us]. s. p[ro]ncipatu et v[er]tute dis-
sentire videntur. greg[orius] et bern[ardus]. alia p[ro]siderat[i]o[n]e
habuerunt p[ro]ut scz media gerarchie accipit
penes p[ro]latione[m]. vltima penes ministrat[i]o[n]e[m]
p[ro]relatio aut in angelis triplex est. p[ro]desunt ei
angeli angelicis spiritib[us]. et hi d[omi]nati[on]es di-
cuntur. p[ro]desunt et angeli bonis ho[mo]ib[us]. et hi di-
cuntur p[ro]ncipat[us]. p[ro]desunt demonib[us]. et hi di-
cuntur p[ro]tates. Et ordo et grad[us] dignitatis in
his patet. Ministerium aut triplex est. q[ui]ddam q[ui]d
p[ro]sistit in opando. q[ui]ddam in docendo aut ma-
iora aut minora. p[ro]damum est v[er]tutum. sc[ilicet] m[er]ita
archangelorum. tertium angelorum. **B** Quinta
apparitio est de q[ui] legitur in historia triperita.
Istam iuxta p[ro]stantinopolim est q[ui]dam locus
vbi olim dea vesta colebatur. Sed nuc[un]c ecclesia i[n]
honor[em] sancti michaelis fabricata est. q[ui] etiam
locus michaelium nuncupatur. Cu[m] igitur q[ui]ndam
nomine aquilinum ardentissima febris rubeis
colorib[us] mota cōprehēdit. estuanti poculum
medici dederit q[ui]d euomit adeo ut postmo-
dum q[ui]cquid comederet vel biberet euomeret
Vn[de] aut iam mori vicin[us] e[ss]et. ad locum hunc se du-
ci fecit credens se illuc aut mori aut languore
puari. Cui michael apparet dixit ut p[ro]fectus

sibi ex melle et vino et pipe faceret. et oia q[ui] co-
mederet ibi intingeret. et sic plenam sanitatem
reciperet. Q[ui]d cu[m] fecisset plene liberatus est.
Cu[m] t[ame]n m[er]ita medicine rationem p[ro]trariu[m] e[ss]e videret
tur calida pocula colericis exhibere. Nec in-
bi. triperita **S**ecundo dicit victoria. p[ro]duplicer
aut victoria ip[s]i[us] archangeli michaelis et ange-
lorum inuenit. **I**stama est qua[m] archangel[us] mi-
chael p[ro]dictis syponianis h[ab]mō p[ro]stitit. p[ro]st
aliquo enim t[em]p[or]e ab inuento loco. neapolite ad-
huc gentiles et syponianos et beneuetanos
q[ui] quinquaginta milib[us] a sypono distat ordi-
nato exercitu bellare ceperit. Qui de epi con-
silio triduo inducias petierunt ut ieiunio tri-
duano vacaret et patronum suum michaelē in
sui auxiliu[m] imploret. Tertia aut nocte micha-
el epi apparet. p[ro]ces dicit exauditas. victoria
p[ro]mittit affuturaz. et quarta diei hora iubet ho-
stibus occurrendu[m]. Quib[us] occurrentibus
mons gargan[us] imenso tremore cōcutit. ful-
gura q[ui] crebra volant et caligo tenebrosa to-
tū montis cacumen obduxit. ita ut. dc. viri d[omi]n-
aduersarijs tam ex ferro hostiu[m] q[ui] ex sagittis
igneis interiret. Reliq[ui] vero v[er]tute archangeli
cōperta. ydolatrie reliquerit errorem. et p[ro]tinuo
colla xpiane fidei submiserunt. **S**ecunda vi-
ctoria est qua[m] michael archangelus obtinuit
q[ui]n dracone. i. luciferu[m] cu[m] oib[us] suis sequaci-
bus de celo expulit. De q[ui] exponit illud q[ui]d ha-
bet in apoc[alypsis]. Factu[m] est pluu[m] magnu[m] i[n] celo **M**i-
chael. zc. Cu[m] ei lucifer dei eq[ui]tate appetisset ar-
changel[us] celestis exercit[us] sig[us]fer michael adue-
niens ip[s]um luciferu[m] cu[m] suis seq[ui]tib[us] de celo expu-
lit. et in hunc aerem caliginosu[m] vsq[ue] in dies iudi-
cij retrulit. Non enim p[ro]missu[m] est eis i[n] celo habi-
tare siue in superiori p[ar]te aeris. q[ui] locus clarus
et amen[us] est. nec i[n] tra nobiscu[m]. ne nimis nos
infestarēt. s[ed] in aere i[n]te[m] celu[m] et terraz ut dū su-
perius respiciunt. et vidēt gl[ori]az qua[m] amiserunt.
inde dolore habeāt. et dū inferi[us] respiciunt. et
vidēt ho[mo]ies illuc ascende v[er]n[em] ip[s]i ceciderit. ide[m]
inuidia frequent[er] torqueant. Frequent[er] t[ame]n ex di-
uina dispensat[i]o[n]e ad nostru[m] exercitium ad nos
descēdūt. Vn[de] sic aliquib[us] viris scis monstra-
tu[m] est. frequent[er] circa nos volitant sicut musce.
Innumerabiles ei s[un]t et velut musce totu[m] aerem
repleuerit. Vn[de] dicit baymo. ut p[ro]bi dixerunt

De sancto Michael.

et doctores nostri opinant. aer iste ita plenus
est demonibus et malignis spiritibus sicut radius
solis minutissimis pulvisculis. Sic autem tot
sunt. nisi iuxta sententiam origenis eorum exercitus mi
nuunt cum eos vincimus. ita ut quod ab aliquo sancto
viro victus fuerit. deinceps ille de illo vicio de
quod victus est ipsum non valeat temptare. **T**er
tia victoria est quae angeli quotidie de demoni
bus obtinent dum pro nobis contra eos pugnant
ab eorum temptatōe nos liberant. Tribus autem
modis ab ipsorum temptatōe nos liberant. **P**ri
mo potentiam demonis refrenando. apoc. xx. de
angelo qui demonem ligavit et in abyssum misit. et
thob. viij. de dyabolo in deserto superiori reli
gato. **H**uius enim religatio nihil aliud est quam potē
tia eius refrenatio. **S**ecundo concupiscentiam refri
gerando. **Q**uod significatum est gen. xxxij. ubi dicitur quod
angelus tetigit nervum iacob et statim emarcuit.
Tertio memoriam dominice passionis nostris men
tibus impendendo. **H**oc significatum est apoc. vij.
ubi dicitur. Nolite nocere terre et mari nec arbori
bus quousque. **I**tem ezech. ix. Signa thau in
frontes viros gementium. Thau enim litera ad
modum crucis est facta. Et qui signati sunt non
timebunt angelum percussorem. **U**n ibidem dicitur. **S**up
quem videris thau non occidas. **Q**uarta vi
ctoria est quam archangelus michael de antichri
sto habitus est. quoniam ipsum occidet. **T**unc enim mi
chael princeps magnus. ut dicitur dan. xij. consurget.
et pro electis tanquam adiutor et protector contra an
tichristum fortiter stabit. **D**einde antichristus
ut dicitur glo. apoc. xij. super illud vidi unum de
capitibus eius occisum. **Z**c. mortuum se fingit. et pro
triduum latens. postea apparebit. dicens se sus
citatum. arteque magica ferentibus eum demoni
bus in aera ascendet. et universis mirantibus
adorabunt eum. **T**andem in monte oliueti ascen
dens. ut dicitur glo. super illud. ij. abef. ij. quem dominus
ihesus interficiet. **Z**c. dum stabit in papilione et in
folio suo in illo loco pro quem dominus ascendit. mi
chael adveniens ipsum interficiet. **D**e quo prelio
et victoria intelligitur secundum greg. illud quod dicitur apoc.
xij. Factum est pluvium magnum in celo. **M**ichael. **Z**c.
Illud enim verbum de triplici pluvio michaelis intel
ligitur. scilicet de pluvio quod habuit cum lucifero cum ipsum
de celo repulit. et de pluvio quod cum demonibus
habet nos infestantibus. et de isto. **E**t **T**er

tio hec solennitas dicitur dedicatio. ex eo quod hac die
predictum locum in monte gargano a se dedica
tum fuisse michael archangelus revelavit. **R**e
versus eius pontania a cede adversariorum et tam
magica potius victoria. adhuc dubitare ce
perunt. utrum predictum locum ingredi vel dedicare
deberent. **T**unc episcopus super his duxit papam pela
gium consulendum. **Q**ui respondit dicens. Si homo illam
ecclesiam dedicare deberet. **H**ic maxime die quae victo
ria data est fieri oporteret. **S**i vero aliter sancto
michaeli placuerit. ab ipso est super his etiam requiren
da voluntas. **I**nstantibus igitur papa et episcopo cum
civibus triduum ieiunio. michael in hac die
apparuit episcopo dicens. **N**on est opus vobis quia
ego edificavi dedicare ecclesiam. **I**pe enim quae condi
di dedici. **P**recepitque ut die sequenti locum
cum populo ingrediens ipsum precibus frequenterent.
et se speciale suum patronum sentirent. **D**editque
ei predictae dedicationis signum ut scilicet ab oriente pro
posterulam ascenderet. et ibidem vestigia hominis
impulsa marmore inueniret. **Q**uod tunc episcopus
et universus populus ad locum veniunt. et introgre
dientes criptam magnam tria altaria inveniunt
quorum duo in australi parte posita erant. tertium
vero in orientali venerandum quod est et rubeo pal
lio circumtectum. **C**elebratis igitur ibidem missarum
sollemnis cum sacra communione singuli acce
pissent. omnes ad propria cum immenso gaudio redie
runt. **E**piscopus autem ibidem sacerdotes et clericos de
legavit. qui iugiter divinum officium celebrarent
In eadem spelunca aqua lucida et nimium dul
cis emanat. qua post communionem populus po
tatur. et diverse egritudines sanant. **T**unc
summus pontifex his auditis hunc diem bono
re sancti michaelis et omnium beatorum spirituum
pro toto orbem universaliter statuit celebra
ndum. **Q**uarto hec solennitas dicitur memoria san
cti michaelis. **I**n qua tamen solennitate omnium
angelorum memoriam agitur. et omnes generaliter bono
ram. **D**ebet namque nos eiusdem laudem et honorem
perdere multiplici ratione. **I**psi enim sunt custodes
nostri. ministratores nostri. fratres et concives
nostri. animarum nostrarum in celum portatores. orationum
nostrarum apud deum representantes. regis eius
nobilissimi milites et tribulatores solatores
Primo igitur debemus eos honorare. quia
sunt custodes nostri. **C**uiuslibet enim homini dant duo

De sancto Michael.

angeli. Unus mal⁹ ad exercitiū. Ali⁹ bon⁹ ad custodiendū. Custodia ei boni angeli deputat homini et in natiuitate et in utero. et statim post natiuitatē ex utero. et sp⁹ eū ipso ias adulto. In h⁹ ei triplici statu necessaria ē boi custodia angelica. Nam dū puul⁹ adbuca est i utero p⁹ interim et damnari. Dū ē extra uterū ante adultā etatē p⁹ a baptisate impedi. Dū ē in adulta etate p⁹ ad diuersa peccata p⁹ trahi. Diabol⁹ ei in hoie adulto rōez seducit p⁹ astutias. volūtate allicit p⁹ blandicias. v⁹ tūte opprimat p⁹ violentiā. idō necesse fuit vt bon⁹ angel⁹ eidē ad custodiā deputet. vt hoiez erudiat et dirigat p⁹ fallaciā. exhortet et incitet ad bonū p⁹ blandicias. et defendat ab oppressione p⁹ violentiā. ¶ Effect⁹ at⁹ angelice custodie in hoie q⁹ duplex assignari p⁹. Primum ē vt p⁹ ficiat aia in bonū grē. Et h⁹ facit angel⁹ in aia trib⁹ modis. Primum oē impediētū ad bonū remouēdo. Hoc signatus est exo. xij. vbi angel⁹ percussit p⁹ mogeta egypti. Secūdo p⁹ gnicā excitando. Q⁹ signatus est zach. iij. vbi d⁹. Angel⁹ d⁹ni excitauit me q⁹ si hoiez q⁹ excitat a somno. Tertio in via penitētie ducēdo et reducēdo. Q⁹ signatū ē i hob. v. in angelo q⁹ eū duxit et reduxit. ¶ Sc⁹us ē vt nō cadat in malū culpe. Et h⁹ facit angel⁹ trib⁹ modis. Primum impediēdo peccatū futurū ne fiat. Hoc signatū ē numeri. xxij. in baalam. q⁹ ad maledicendū isrl⁹ p⁹gens ab angelo impedit⁹ ē. Secūdo increpādo p⁹teritū vt ab eo q⁹s recedat. Hoc signatū est iud. ij. vbi cū angel⁹ filios isrl⁹ de p⁹uaricatōe increpasset. ipi eleuauerūt vocē et fleuerūt. Tertio violentiaz q⁹ inferēdo vt a p⁹nti pctō eripiat. Hoc signatū est in violenta eductōe loth et vxoris ei⁹ d⁹ so domis. i. de pcti p⁹uetudine. ¶ Tertius effectus est si cadat q⁹ postmodū resurgat. Et h⁹ facit angel⁹ trib⁹ modis. Primum mouēdo ad p⁹ritōez. Hoc signatū ē i hob. xj. vbi ad documentū angeli de felle p⁹ q⁹ d⁹ intelligit contritio linuit patri oculos scz cordis. Secūdo purgādo labia ad p⁹fectionē. Q⁹ signat⁹ ysa. vi. vbi p⁹ angelū labia ysaie purgant. Tertio gaudendo ad satisfactionē. Luc. xv. d⁹ q⁹ maius gaudium est in celo sup⁹ vno pctōre. zc.

¶ Quart⁹ effect⁹ ē ne totiens vel i tot mala

cadat. q⁹tiens vel ad q⁹ dyabol⁹ incitat. Et h⁹ facit trib⁹ modis. scz p⁹atē demonis refrēnando. p⁹cupiscentiā debilitādo. et memoriā d⁹nce passionis nostris mentib⁹ imp⁹medo. De q⁹b⁹ supra dictū ē ¶ Sc⁹o debem⁹ eos honorare. q⁹ sūt m⁹stratores nri. Omēs ei sic d⁹ beb. j. sūt adm⁹stratores spūs. Omēs ei p⁹pter nos mittūt. q⁹ superiores ad medios. medij ad infimos. infimi mittūt ad nos. Hec at⁹ missio cōpetit bonitati diuine. In h⁹ enim manifestat diuina bonitas q⁹ntū nrāz salutē diligit. dū nobilissimos spūs q⁹ ei inima caritate iungūt dirigit et trāsmittit ad p⁹curādū salutē nrām. Sc⁹o caritati angelice. Cū enī caritatis ardētis sit maxime desiderare aliorū salutē. ob quaz etiaz dixit ysaia. ecce ego d⁹ne mitte me. et angeli possunt nos iuuare. p⁹ eo q⁹ vidēt nos suo auxilio indigere. et malos angelos nos impugnare. idō q⁹ ad nos mittunt lex exigit angelice caritatis. Tertio humane indigentie. Mittūt ei boni angeli ad inflamādū affectū ad amorē. Vñ in figurā hui⁹ legūt missi fuisse in curru igneo. Sc⁹o ad illuminādū intellectū ad cognitiōz. Hoc signatū ē apoc. x. in angelo q⁹ habebat lib⁹z apertū in manu sua. Tertio ad corroborandū in nobis dē ipsectū vsq⁹ in finē. Hoc signatū ē. iij. Regum. xix. vbi angel⁹ portauit belie panē sub cinericiū et vas aque. et comedit. et ambulauit i fortitudine cibi illi⁹ vsq⁹ ad mōtē dei oreb. ¶ Tertio honorandi sūt. q⁹ ipsi sūt frēs et p⁹ciues nri. Dēs ei electi assumuntur ad ordies angeloz. q⁹dam ad superiores. q⁹ dā ad inferiores. quidā ad medios p⁹ diuersitate suoz meritoz. licet btā vgo sup⁹ oēs sit. Q⁹btūs greg. in omelia insinuare videtur. Nam vt ait sūt nōnulli q⁹ parua capiūt. sed tñ h⁹ annūciare frīb⁹ nō desistūt. Isti i angeloz numero currūt. Et sūt q⁹ secretoz celestiuū sūma et cape p⁹ualēt et nūciare. Hi cū archangelis. Et sūt q⁹ mira faciunt signa et valenter operant. Et hi cū v⁹utib⁹. Et sūt q⁹ malignos spūs v⁹ute oratōnis et vi accepte p⁹tatis fugant. Et hi cū p⁹antib⁹. Et sūt q⁹ acceptis v⁹utib⁹ electoz merita transcendūt. et electis fratrib⁹ p⁹ncipant. Et hi cū p⁹ncipatib⁹ meritis fortiant. Et sunt qui sic in semetip⁹s oibus

De sancto Michael.

vicijs dñanē. vt ipō iure mūdicie dij iter bo
mines vocēf. Vñ ad moisen dī. Ecce p̄stitui
te deuz p̄baronis. Et bi cū dñationib⁹. Et
sunt in q̄b⁹ velut in throno suo dñs p̄sides
alioz facta examinat. p̄ quos dum sancta ec
clesia regitur plerūq; de suis q̄busdam infir
mis acrib⁹ alij electi iudicant. Et bi cum thro
nis. Et sūt q̄ dei ⁊ p̄xiimi caritate ampli⁹ cete
ris pleni sunt. Et bi meritōz suoz sorte inter
cherubin numerū acceperunt. q; cherubin
plenitudo scientie dī. et iuxta paulum pleni
tudo legis est caritas. Et sūt q̄ supne cōtem
plationis amore accensi in solo p̄ditoris sui
desiderio anbelant. nihil iam in h̄ mūdo cu
piunt. solo eternitatis amore pascunt. terre
na queq; abijciūt. cū cta spalia mēte trāscen
dūt. amant et ardent atq; ipō suo ardore re
quiescunt. amando ardent. loquendo ac
cendunt. et quoscunq; verbo tangunt. arde
re p̄tinus in dei amore faciunt. Quo isti ni
si inter seraphin numerū sorte sue vocatōis
acceperūt. Hec greg. ¶ Quarto honorādi
sūt. q; ipi sunt animaz nostraz in celū porri
tores. Et hoc faciūt triplici modo. Primo
viam p̄parando. Psal. iii. Ecce ego mit
to angelū meū. q̄ p̄parabit viā añ faciē meā
Secūdo p̄ viam p̄paratā in celū baiulan
do. Ero. xxiij. Ecce ego mitto angelū meū q̄
te custodiet in via et inducat te in t̄raz quas
pmisi patrib⁹ tuis. Tertio in celo collocādo
Luc. xvi. Factum est vt moreret mendicus ⁊
portaret ab angelis in sinum abrahe. ¶
¶ Quinto honorandi sunt. q; ipi sūt oratio
nū nostraz apud deū rēp̄sentatores. Ip̄nā
q; p̄mo orationes nostras deo rēp̄sentāt.
Iob. xij. Qñ orabas cum lacrimis et sepe
liebas mortuos ego obtuli orōnez tuā dño.
Secundo ibidē p̄ nobis allegāt. Job. xxxij.
Si fuerit p̄ eo angel⁹ loquens vn⁹ de mili
bus vt annunciet boīs equitatez. miserib⁹
eius. ⁊c. Item zach. j. Et r̄ndit angelus dñi et
dixit. Bñe exercitū v̄sq; q̄ non misereberis
hierlm et v̄bium iuda q̄bus irat⁹ es. iste iā
septuagesim⁹ annus est. Tertio dei sententi
am nobis renūciant. Dan. ix. vbi dī q; gaba
el ad eum volans dixit. Ab exordio p̄cū tua
rum egressus est sermo. glo. i. Inia a deo. Et

sequitur. Ego autē veni vt indicarē tibi. quia.
vir desideriorum es. De his trib⁹ dīc berū
sup cañ. Discurret angel⁹ medi⁹ iter dilectū
et dilectā. vota offerens. referens dona. Exc
tat istam. placat illum. ¶ Sexto honorādi
sūt. q; ipi sūt regis eterni nobilissimi milites
fm qd dī Job. xxi. Hñ qd est numerus mili
tum ei⁹. Sicut autē videm⁹ in militib⁹ alic⁹
regis. q; qdam eoz sp̄ in aula regia cōmorā
tur. et regem associant. et ad ei⁹ honorem et
solatium cantant. qdam autē ciuitates et ca
stella regni custodiūt. qdam vō regis inimi
cos expugnāt. Ita et hoz militū xp̄i. quidaz
in aula regia scz in celo empireo sp̄ regem re
gum associant. et ad ei⁹ honore cantica leti
cie et glorie sp̄ cantant dicentes. Sanct⁹ sā
ctus sc̄tus. ⁊c. Item. Benedictio ⁊ claritas et
sapientia. ⁊c. apoc. vii. Alij autē custodiunt ci
uitates. suburbana. villas. et castra. illi scilz
q̄ nobis sūt ad custodiā deputati. custodiē
tes statum v̄ginū. continentū. p̄ugatorū.
et castra religionū. Isa. xij. Sup muros tu
os hierusalem p̄stitui custodes. ⁊c. Alij vō
dei inimicos. i. demones expugnāt. apoc. xij
Factū ē plū magnū in celo. i. fm vnā exposi
tionē in eccia militanti. Michael ⁊ angeli
ei⁹ p̄liabant cū dracone. ¶ Septimo et vlti
mo honorandi sūt. q; ipi sūt tribulatoz con
solatores. Zach. j. Angel⁹ q̄ loquebat in me
v̄ba bona et consolatoria. Item iob. v. For
ti animo esto. ⁊c. Et hoc faciūt trib⁹ modis.
¶ Primo p̄fortādo et roborādo. Dan. x. vbi
cū daniel corruisset tetigit eū angel⁹ dicens.
Noli timere. par tibi. et p̄fortare ⁊ esto robu
stus. Scdo ab ip̄patientia p̄seruādo. Psal.
Angelis suis mādauit de te. ⁊c. In ma. por.
te. ⁊c. Tertio ip̄am tribulatōem refrigerādo
⁊ minuendo. Et hoc signatur dan. iij. vbi an
gelus dñi cū trib⁹ pueris in fornacem descē
dit. et fecit medium fornacis quasi ventū ro
ris flantem.

CXLI

De sancto hieronimo.

Hieronim⁹ dicitur
b a gera qd est sanctū. et nemus. qsi
sanctū nemus. vel noma qd est lex.

Unde in legenda sua quod biero interpretat sacra lex. Fuit enim sanctus. id est firmus. vel mundus. vel sanguine tinctus. vel usus sacro deputatus. sicut vasa templi dicebantur sancta. quod sacro usus deputata. Fuit enim sanctus. id est firmus in bono opere propter perseverantiam longanimitatem. et mundus in mente pro puritate. et sanguine tinctus pro dominice passionis meditationem. sacro usus deputatus pro scripture sacre expositione et interpretatione. Dicitur et nemus a nemore. ubi aliquando puerfatus fuit. et lex propter regularem disciplinam quam monachos suos docuit. vel quia sacra legem exposuit et interpretatus fuit. Hieronimus etiam interpretat visio pulcritudinis. vel diiudicium locutiones. Est autem triplex pulcritudo. Prima est spiritualis que est in anima. Secunda moralis que consistit in honestate morum. Tertia intellectualis que est pulcritudo angelica. Quarta super substantialis que est divina. Quinta celestis. que est sanctorum in patria. Hanc quintuplicem pulcritudinem biero in se vidit et habuit. Habuit spirituales in virtutum varietate. Morales in vite honestate. Intellectuales in excellenti puritate. Super substantialem in ardenti caritate. Celestem in eterna vel in excellenti claritate. Diiudicavit etiam locutiones siue verba tam sua quam aliorum. sua examine proferendo. aliorum vera confirmando. falsa confundendo. dubia exponendo.

Hieronimus eusebii viri nobilis filius ab oppido stridonis quod dalmacie et pannonie confinia tenet. extitit oriundus. Hic adhuc iuuenis romam abiit et literis grecis et latinis et hebraicis plene eruditus est. In arte grammatica donatum habuit preceptorem. In rhetorica autem victorinum oratorem. In scripturis autem divinis exercitabatur die ac nocte et inde bauit auidem quod postmodum effudit abunde. Quodam vero tempore sicut ipse in epistola ad eustochium prohibet cum de die tullium et de nocte platonem auidem legeret. eo quod sermo incultus sibi in libris prophetis non placeret. circa mediam quadragesimam tamen subita et ardenti febre corripitur. ut toto frigescere iam corpore vitalis calor in solo pectore

palpitaret. Dum ergo exequie funeris pararentur. subito ad tribunal iudicis trahitur. et interrogatus cuius conditionis esset. christianum se esse libere profitetur. Ad quem iudex. Mentiris inquit. Ciceronianus es. non christianus. Ubi enim est thesaurus tuus ibi est et cor tuum. At biero. obmutuit. et continuo ipsum iudex durissime cedi iussit. Tunc exclamavit et dixit. Misere mei domine misere mei. Tunc qui astabant precabantur iudicem ut veniam tribueret adolescenti. Ipse enim iurare cepit ac dicere. Domine si unquam habuero codices seculares si legero te negabo. In hec igitur iuramenti verba dimissus subito reuiuiscit. Tunc lacrimis totum se inuenit profusum. et ex verberibus que ante tribunal susceperat. scapulas terribiliter repperit livientes. Tanto autem studio libros divinos legit ex tunc. quanto libros gentilium unquam legerat. Dum autem esset annorum. xxix. in romana ecclesia cardinalis presbyter ordinatus est. Adortuo autem liberio papa biero. dignissimo sacerdotio ab omnibus acclamatus. Sed dum quorundam clericorum et monachorum lasciviam increparet illi nimium indignati ei insidias parauerunt. Sed et pro vestem muliebrem ut ait iohannes beletus et vincentius ab eis turpiter est derisus. Nam cum hieronimus ad matutinas solito more surgeret. vestem mulieris quam emuli iuxta lectum posuerant repperit. suamque esse credens induit. et in ecclesiam sic processit. Hoc autem emuli faciebant. ut mulierem habere in thalamo crederetur. Quod ille videns. tante eorum vesanie locum dedit. et ad gregorium nazarenum constantinopolitane urbis episcopum puenit. Postquam autem ab ipso sacraliteras didicit in beremum properavit. ubi pro christo quanta sustinuerit ipse ad eustochium narrat dicens. Quoniam in beremo constitutus. et in illa vasta solitudine que exusta solis ardoribus horridum monachis prestat habitaculum. putavi me romanis deliciis interesse. Horrebant sacco membra deformia. squalida cutis situm et biopice carnis abduxerat. quotidie lacrimis. quotidie gemitus. et si quando repugnantem somnum immines oppressisset. nuda bumo vix ossa berentia collidebas.

De sancto Hieronimo.

De cibis et potu taceo cum etiam languentes monachi etiam aqua vix frigida utantur et coctum aliquid accepisse luxuria sit. et dum scorpionum tantum essem socius et ferax. sepe choribus itererem puellarum. et in frigido corpore carne pre-mortua sola libidinum incendia pululabant. Itaque continuo flebam. et repugnante carne hebdomadarum inedia subigebam. Die crebro iuxta cum nocte. nec prius a pectoris cessabam vberibus quam a domino tranquillitas redderet. Spem quam cellulam meam cogitationum sciam pretimecebam. et mihi iratus et rigidus solus deserta penetrabam. Et ut mihi testis est dominus per multas lacrimas nonnumquam videbar mihi interesse agminibus angelorum. Idem quod duennium igitur ibidem pnia sic pacta ad bethleem oppidum remeavit. Ubi quod domesticum animal apud pre-sepe domini sese obtulit pmasurum. Bibliotheca autem sua quam summo studio sibi prouiderat clausam. aliosque libros iterum relegens die ieiunum ducebat ad vesperum. Abditos autem ibidem discipulos coadunans in lecto proposito et translatione scripturarum quinquaginta quibus annis et sex mensibus delucidavit. et usque ad finem vite vigo pmasit. Licet autem in hac legenda dicat quod vigo fuerit. ipse tamen de se ita scribit ad pamachium. Virginitatem in celo pre-fero. non quod habeo. Tanta denique lassitudine fatigatus est. ut in stratu suo iacens funiculo ad trabem suspeso supinum manibus se leuaret. ut. s. officium monasterii potat exbibere.

¶ Quadam vero die ad uespaletum cum biero. cum fratribus ad sacra lectio audiendum sederet subito leo quodam claudicans monasterium ingressus est. Quo viso cum ceteri fratres fugerent. hieronimus ei quod hospitium obuiauit. Leo igitur dum pedes sibi lesos ostenderet vocatis fratribus. pedes sibi precepit abluere. et diligenter eius plagam inquiri. Quod cum factum fuisset iuenerunt leonis plagam a sentibus vulneratam. Adhibita igitur diligenti cura leo conualluit. et omni feritate deposita inter eos quod domesticum animal habitauit. Tunc biero. videns quod non tam per sanitatem sui pedis quam pro eorum utilitate dominus leonem misisset. de fratrum consilio eidem Hieronimo iuxta officium. ut asinum quem habebat quod ligna de nemore deferebat. ipse leo ad pascua duceret et ductum ibidem custodiret. Quod factum est. Nam iniuncta leoni asini cura more pastoris industrij eundo ad pastum socius incessanter itineris

rure pascendo vnde cumque defensor tutissimus erat. Verumtamen ut se cibaret. et asinus solutus pre-ferretur opus. prout spem bovis cum eo domum redibat. Quadam igitur vice pascente asino. et leone grauius soporato. mercatores cum camelis inde transeuntes asinum solum viderunt. et eum quod citius rapuerunt. Expugnatus itaque leo cum socium non inueniret rugiendo huc illucque ibat. Quem tandem non inueniens ad portas monasterii tristis adiit. et intus ut solitus erat pre-ferre inedia ingredi non presumpsit. Et videntes fratres quod tardius more solito et sine asino venisset. putauerunt quod fame compulsus asinum comedisset. nolentesque ei annonam tribuere prout sicut dicebant. Uade et reliquam partem aselli que tibi remansit munda et tuam ingluuiem reple. Hesitantes tamen utrumque malum perpetrasset. exierunt ad pascua si forte aliquid mortis indicium inuenirent. Et nihil inuenientes Hieronimo retulerunt. Tunc monitus eius officium asini leoni iniungunt. et ligna cedentes leoni imponunt. Quod cum leo patienter ferret. quadam die expleto opere ad agrum exiit hac illaque discurrens. scilicet desiderans quod de suo fuisset socio factum. Et ecce vidit a longe negociatores cum onustis camelis pre-ferentes asino venientes. Ad eos enim illi regionem est ut quoniam cum camelis longius gradiuntur. cameli ut directi vadant. pre-ferentem et collo funiculum gestantem asinum subsequuntur. Recognito igitur leo asino. cum ingenti rugitu super eos irruit. et omnes boves in fugam prouertit. Et leo terribiliter rugiens percutiebat cauda fortiter terram. perterritosque camelos sic erant onusti ante se ad cellam ire coegit. Quod cum fratres vidissent et hieronimo nunciassent. ille ait. Hospitibus nostris fratres carissimi pedes abluite. escas pre-bete. et super hoc voluntatem domini expectate. Tunc leo per monasterium cepit ut solebat letus discurrere singulorum fratrum vestigijs se prosternens. et quod de perpetrata quam non fecerat culpa cauda alludens veniam postulabat. Hieronimus autem futurorum prescius ait fratribus. Ite fratres et venientibus hospitibus necessaria preparate. Adhuc eo loquente nuncius ad eum venit. annuncians ante fores hospites adesse qui abbatem vellet videre. Ad quos cum ille iussisset prout illi eius pedibus prouoluuntur. pro

De sancto Remigio.

culpa veniam postulantes. Quos ille benigne eleuans. precepit ut sua reciperent. et aliena non usurparent. Rogabant igitur illi beatum hiero. ut medietatem olei pro benedictione accipiat. Quibus vix assentiens tandem coactus suscipi iubet. Promiserunt autem se annuatim eandem olei mensuram fratribus ipsis duros. et a suis dare be redibus precepturos. **B** Cum autem olim in ecclesia vnusquisque caneret quod volebat. theodosius imperator ut ait iohannes beletb. damasus papa rogauit ut alicui viro docto officium ecclesiasticum committeret ordinandum. Ipse igitur sciens hieronimum in lingua latina greca et hebraica perfectum. et in omni sapientia summum. eidem officium predictum commisit. Hiero. igitur psalterium per ferias distinxit. et unicuique ferie nocturnum proprium assignauit. ac gloria patri in fine cuiuslibet psalmi dicendum instituit. ut ait sigibertus. Deinde epistolas et euangelia per annum circulum decantandas. cetera quoque ad officium pertinentia propter cantum rationabiliter ordinauit. Misit quoque illud de bethleem ad summum pontificem. et ab eo et cardinalibus suis fuit valde approbatum. et perpetuo authenticatum. **I**psos autem in ore spelunce in qua dominus iacuit monumentum sibi construxit. vbi expletis nonaginta octo annis et sex mensibus sepultus fuit. **I**n quanta reuerentia eum augustinus habuerit. per epistolas quas sibi misit. In quarum vna ei tali modo scripsit. **B**ene dilectissimo et cultu sincerissimo caritatis obseruando atque amplectendo hieronimo augustinus. **A**libi quoque de eo sic scribit. Sanctus hiero. presbyter greco latino et hebreo eloquio eruditus in locis sanctis atque in litteris sacris usque ad decrepita vixit etate. Cuius nobilitas eloquii ab oriente in occidentem istar solis lampas resplenduit. Beatus autem pro sper in suisronicis de eo sic ait. Hiero. presbyter in bethleem toto iam mundo clarus habitabat. egregio ingenio et studio vniuersae ecclesie seruiens. Ipse quoque de se sic ait ad albigensem. **A**libi a puericia ita vitare conatus sum ut animum tumentem et erectam ceruicem. dei contra se odium puocantem. **I**dem. Ego etiam tuta omnia timeo. **I**dem. In monasterio hospitalitati ex corde intendimus. et omnes ad nos venientes propter hereticos leta fronte suscipi-

mus. ac venientium pedes abluimus. **I**sydorus vero in li. etymologiae ait. Hiero. trium linguarum eruditus peritus. Cuius interpretatio ceteris antefertur. quoniam et verborum tenacior est. et perspicuitate sententiae clarior. atque utpote a christiano interprete verior. In dialogo quoque seueri discipuli sancti martini qui eius tempore fuit sic de hieronimo scriptum habet. Hiero. propter fidei meritum dotemque virtutum non solum latinis atque grecis sed etiam hebreis ita litteris instructus est. ut se illi in omni scientia nemo audeat comparare. Cui iugiter aduersus malos pugna. perpetuumque certamen. **D**ederunt eum heretici quod eos impugnare non desistunt. **D**ederunt clerici quod vitam eorum insectantur et crimina. **S**ed plane boni omnes et mirantur et diligunt. **N**am qui eum hereticum esse arbitrantur insaniunt. **T**otus semper in lectione. totus in libris est. non die. non nocte requiescit. aut legit aliquid. aut scribit. **H**ec seuerus. **E**t sicut ex his verbis patet. et sic etiam ipse sepe testatur multos persecutores et multos detractores perpressus est. **Q**uas tamen persecutiones quam libenter sustinuerit. patet ex eo quod sic dicit in epistola ad asellam. **G**ratias ago deo quia dignus sum habitus quem oderit mundus. et maleficum me garrunt. **S**ed scio ad regnum peruenire per infamiam et bonam famam. **I**tem. **V**tinam ob domini mei nomen atque iusticiam vniuersa me infidelium turba persequatur. **V**tinam in opprobrium meum solidius exurgat hic mundus tantum ut merear a christo laudari et sue pollicitationis sperare mercedem. **G**rata vti quoque et desiderata temptatio est. cuius primum a christo speratur in celo. **N**ec maledictio grauis est que diuina laude mutatur. **O**biit circa annos domini. cccxcviii.

CXLII

De sancto Remigio.

Remigius dicitur a remige qui est nauis ductor vel rector. **V**el dicitur a remis qui sunt instrumenta quibus nauis ducitur. et gyron quod est luctatio. **I**pse enim ecclesiam gubernauit a piculo naufragii eam duxit ad portum paradisi. pro ea luctatus est contra insidias dyaboli.

De sancto Leodegario.

Remigi⁹ regē gentē frācorū ad xp̄m
puerisse dicitur. Habebat ei rex uxores
noīe claudim xp̄ianissimā q̄ virū
suū nitebat ad fidē p̄uere. s; neq̄bat. Que
dū filiū genuisset ip̄m baptizare voluit. sed
rex oīno p̄hibuit. Illa at̄ quiescere nō valēs.
tādē vix h̄a rege obtinuit. et filiū baptizauit.
Qui duz baptizat⁹ eēt. subito ē defūct⁹. Cui
rex ait. Hūc apparet q̄ xp̄s vilis ē d̄s. q̄ eum
p̄ quē fides ei⁹ poterat sublimari i vita p̄ser
uare nō potuit. Cui illa. Imo in h̄a d̄o meo
valde me diligis sentio q̄ p̄mū fructū ventris
mei ip̄m recepisse cognosco. q̄ regnū i infini
tū tuo meli⁹ filio meo largit⁹ ē. Cōcepit igit̄
iterū et filiū aliū peperit. quē sic p̄mū cū multa
instātia baptizari fecit. Et ecce subito infir
ma. ita q̄ de ei⁹ vita despat. Dixitq; rex ux
ori. Vere debilis ē d̄s tu⁹. q̄ nullū in suo noīe
baptizatū i vita p̄seruare p̄r. Hā si mille ge
nueris et cūctos baptizaueris oēs sil⁹ p̄būt.
S; tñ puer p̄ualuit. et sanitatez recepit. ita q̄
post p̄ez reguit. Et fidelis mulier virū suū
ad fidē reducere conabat. s; ille modis oīb⁹
resistebat. Qualiter at̄ ad fidē p̄uer⁹ ē. i alio
festo qd̄ ē p̄ ephiaz dictū ē. Volēs at̄ p̄dic⁹
rex clodoue⁹ fact⁹ xp̄ian⁹ remēsem ecciaz do
tare b̄to remigio dixit. vt q̄ntū circuiret duz
ip̄e in meridie dormiret sibi daret. Quod et
factū ē. S; cū qd̄a molendinū suū habebat
i tra fines b̄ti remigij. molēdinari⁹ ip̄m dum
circuiret cū indignatōe repulit. Cui dixit re
migij⁹. Amice nō sit tibi durū vt h̄ molendi
nū sil⁹ habeam⁹. Et ille vt eū reiecit statū rota
molēdini i p̄rariū v̄ri cepit. clamauitq; p̄
saciū remigiū dicēs. Serue d̄i veni. et habea
mus p̄tē molēdinū. Cui ille. Nec mihi nec ti
bi. Statimq; se tra apuit. et molēdinū penitus
deglutit. ¶ Preuidēs remigi⁹ famē futu
rā. cū i villa qd̄a bladi cumulos p̄gregasset.
inebrati rustici senis prudentiā deridentes
ignē supposuerūt. Qd̄ ille audiēs illuc veuit. et
p̄ frigore etatis et vesptini tēpis se calefacere
cepit. et trā q̄llo corde dixit. Sēp̄ foc⁹ bon⁹ ē.
Verūtñ q̄ h̄ fecerūt et posteri eoz viri i genita
lib⁹ rupti. feie gutturose erūt. Qd̄ sic in illis
euenit quāq; p̄ karolū s̄t displi. ¶ Notādū
at̄ q̄ illd̄ festū sci remigij qd̄ agit i mēse ianu

arij ē festū de felici obitu illi⁹. Illd̄ at̄ d̄r cē de
ei⁹ sacri corpis trāslatōe. Cū ei corp⁹ e⁹ post
ip̄i⁹ obitū ad ecciaz sc̄toz b̄timothei et apol
linaris cū feretro deferret. sec⁹ ecciaz sc̄ti chri
stoferi cepit ad d̄o p̄derare q̄ nullatē⁹ moue
ri potuit. Tādē coacti rogauerūt d̄m vt eis
oīdere dignaret. si forte in eccia illa sc̄ti chri
stoferi vbi nullē reliq̄e sc̄toz q̄escebāt sepeli
ri vellet. Statimq; corp⁹ leuissime sustulerūt.
et ip̄m ibi honorifice posuerūt. Vbi cū multa
miracula fierēt ecciaz āpliauerūt. Et facta cri
pta retro altare. cū effossū corp⁹ ibi reponere
vellēt mouere nullatē⁹ potuerūt. Cū at̄ i oīo
bus p̄noctaret. et media nocte oēs p̄tē obdor
misset. i crastinū. s. kal. octobris iuenerūt se
pulcrū cū corpore sc̄i remigij i illā criptā ab an
gelis deportatū. Qd̄ tñ post longū tempus
in pulciorē criptā eadē die cū capsula argen
tea trāslatū ē. Floruit circa annū d̄ni qua
dringentesimū nonagesimū.

CXLIII

De sancto Leodegario.

Leodegari⁹ dum
oī v̄tute pollerz eduēs i eccie meru
it in p̄nificē p̄moueri. Qui dum
clotario regē decedēte cura regni ḡui⁹ p̄me
ret. volūtate d̄i et p̄ncipū p̄silio childericum
frēz clotarij adolecētē valde ydoneū p̄fecit in
regez. S; ebroin⁹ theodoricū ip̄i⁹ childerici
germanū p̄ficere nitebat. n̄ p̄p̄t regni cōmo
dū. s; q̄ d̄ p̄tate eiect⁹ et oīb⁹ odios⁹ irā regis
et p̄ncipū verebat. Timēs igit̄ ebroin⁹ licētiā
a rege petijt et mōasteriū itrouit. Quo p̄ce
dēte. et frēm suū theodoricū ne p̄ regnū aliqd̄
moliret i custodia detinēte. sc̄itate et p̄uiden
tia ep̄i pace mirabili oēs gaudebāt. S; post
aliqd̄ tps rex malignoz p̄silio deprauat⁹ in
tātū i v̄ri d̄i odiū icitat. q̄ oportunitatem et
modū mortis e⁹ attēt⁹ inq̄rebat. Sed ep̄s
blāde ferēs et oēs inimicos suos vt amicos
āplectēs egit cū rege vt diē pasce i v̄be cui p̄
erat celebraret. Et ecce illa die nūciatū ē ei q̄
rex i illa nocte q̄cqd̄ de morte e⁹ tractauerat
p̄ficere decreuisset. Et ille nihil trepidans. s;
illa die cū rege in mēsa cōmunicās p̄secuto
rem sic fugit q̄ in luxuriēs i monasterio d̄no

De sancto Francisco.

seruies etiā ebroino q̄ ibi i mōastico habitu
latitabat sedula caritate seruiuit. Post mo
dicū rex morit̄ et theodoricus i regnū subli
mat̄. Quapp̄ leodegari⁹ p̄li sui lacrimis ⁊
p̄cab⁹ mot⁹ ⁊ abbatis impio cōpuls⁹ ad sedē
suā redijt. ac ebroin⁹ p̄tin⁹ apostatauit et re
gis senescalc⁹ ordinat⁹ ē. Qui licet p̄us ma
lus fuerit. t̄n̄ postea fuit peior. totoq; stu
dio leodegariū occidere nitebatur. Ad illis
igit̄ militib⁹ q̄ eū capent. cū B leodegari⁹ cō
perisset eoz furorū cedēs dū i habitu pontifi
cali de vrbe egredere⁹ a militib⁹ capitur q̄ ei
statim oculos eruerūt. Post bienniu s̄a
ctus leodegari⁹ cū fr̄e suo garino quē ebroi
nus exulauerat i palaciū regis ē adductus.
Cū ad irrisiōnē ebroini sapiēter ⁊ pacifice re
spōderet. nequā ille iussit garinū lapidibus
obruī sc̄tūmq; ep̄m tota die nudis pedibus
p̄ q̄ndā fluuiū sup̄ acutissimos lapides de
currētē deduci. Et audiēs q̄ i his tormētis
deū laudaret. liguā ei⁹ p̄scidi fecit. ⁊ postmo
dū eū cuida; custodi tradidit vt ip̄m nouis
supplicijs reseruaret. Ille ā̄ vsū loq̄ndi non
p̄didit. s; p̄dicatiōi ⁊ exhortatiōi p̄t̄ poterat
vacabat. p̄dixitq; q̄n̄ ⁊ q̄liter ip̄e ⁊ ebroin⁹ ex
bac vita migrarēt. Lux at̄ imensa i modū co
rone caput ei⁹ circū dedit. Quā cū multi vi
dissent q̄d B̄ eēt ab ip̄o ep̄o q̄s̄ert̄. Et ip̄e se i
orōne p̄sternēs gr̄as deo retulit. et oēs ast̄a
tes vt i meli⁹ vitā mutarent admonuit. Quō
ebroin⁹ audiēs ⁊ iuidēs missis q̄ttuor spicu
latorib⁹ ip̄m decollari p̄cepit. Cū ergo ip̄m
ducerēt ait eis. Nō ē inq̄t opus fr̄es vos diu
tius fatigari. S; B̄ iplete desideriu e⁹ q̄ vos
misit. Ad B̄ tres illoz a dō sūt cōpūcti q̄ ad
pedes ei⁹ p̄cidētes veniā p̄cabāt. Quartus
p̄o cū eū decollass; p̄tin⁹ a demone arrept⁹
⁊ in ignē p̄iect⁹ vitā miserabiliē terminauit
Biennio expleto audiēs ebroin⁹ co: p̄ s̄acti
viri multis miraculis illustrari. miserabiliē
cruciat⁹ inuidia militē illuc misit vt an sic se
haberet veritas intumaret. Adiles at̄ sup̄b⁹
⁊ arrogās cū illuc veniss; calceiū b̄a sc̄ti p̄cu
tiēs exclamauit. Adoniat̄ q̄ mortuū miracu
la facere posse credit. Ador̄ ille arrept⁹ a de
monio ⁊ subito moriēs. morte sua sanctorū
ampli⁹ cōmendauit. bis auditis ebroin⁹ am

plius inuidia torquebat. ⁊ famā sc̄i extingere
moliebat. S; iuxta p̄dictōes sc̄i gladio neq̄
ter nequā ip̄e occidit. Passus ē at̄ circa anū
dñi. dclxxx. tpe st̄tini quarti.

CXLIII

De sancto Francisco.

Franciscus p̄di

Factus ē ioh̄es. sed postmodū muta
to noīe fr̄ancisc⁹ vocat⁹ ē. Cui⁹ mu
tatiōis noīs mltiplex cā fuisse videt̄. Primo
rōne miraculi cōnotādi. Linguā ei gallica;
miraculose a dō recepisse cognoscit̄. Un̄ d̄
i legēda sua q̄ semp cū ardore spūsc̄i reple
ret ardētia foris v̄ba eructās gallice loq̄bat̄
Sec̄do rōne officij diuulgādi. Un̄ d̄ i legen
da q̄ diuina puidētia sibi B̄ vocabuluz indi
dit. vt ex singulari ⁊ insueto noīe opinio mi
nisterij ei⁹ totū cū innotesceret orbi. Tertio
rōne effect⁹ p̄sequēdi vt sc; p̄ B̄ dare⁹ itelligi
q̄ ip̄e p̄ se ⁊ p̄ filios suos multos seruos pec
cati et dyaboli debeat fr̄acos et liberos face
re. Quarto rōne magnanimitatis in corde
Nam franci a ferocitate sūt dicti. qz eis inest
naturalis feritas ⁊ magnanimitas aimoz
Quito rōne v̄tuositatis i sermone. qz ei⁹ ser
mo instar securis vicia incidēbat. Sexto ra
tione terroris i demonū fugatiōe. Septimo
rōne securitatis ex v̄tute ⁊ operū p̄fectione
⁊ honestatis in p̄uersatiōe. Quāt̄ ei fr̄ancisc⁹
dici signa quedā instar securiū q̄ rome at̄
cōsules ferebant̄. q̄ erant in terrore in securi
tate ⁊ in honore. **A**

Franciscus seruus ⁊ amic⁹ altissimi
in ciuitate asisij or̄ ⁊ negociator̄ ef
fect⁹ fere vsq; ad. xx. etatis sue anuz
tps suū vane viuēdo p̄sūp̄it. Quē dñs infir
mitatis flagello corripuit. ac i virū alterum
subito transformauit. ita q̄ i a spū p̄phetico
pollere cepit. Nā cū q̄dam vice ip̄e cū pluri
mis a p̄sūnis capt⁹ d̄iro fuiss; carceri māci
pat⁹. dolētib⁹ alijs sic sol⁹ exultat. ⁊ redargu
tus sup̄ B̄a p̄captiuis r̄ndit. Nō me exultare
noueritis. qz adhuc sc̄tus p̄ tocū sc̄lm a dōza
bor. Quadā viceromā cā deuotiōis p̄fici
scēs. vestimēta sua deposuit. ⁊ paup̄is cuius
dā vestimēta iduēs añ ecciā; sc̄ti petri inter

De sancto Francisco.

paupes sedit. et cum eis velut unus ex illis a uide
māducauit. Et sepius sile feciss; nisi notorū ve
recundia impediss;. **A**ntiquus hostis eū a sa
lubri pposito conabat auertere. et seias quā
dā suē ciuitatis monstruose gibbosā cordi e
imittit. et nisi relipiscat a ceptis. siles se factu
rū minat. **S**; a dño pfortat; audiuit. **F**rāci
sce amara p dulcib; sume. et teipum p tene si
me cupis agnoscere. **Q**uēdā igit leprosu
obuiū bñs cū bñdōi hoies naturalit multuz
abhorēt. diuini tñ memor oraculi accurrēs
in oscula ei; ruit. et p; ille statim disparuit
Quappter ad leprosoz habitacū pperat. et
eoz man; deuote osculans pecuniā donat.
Ecclia; scī damiani orōnis cā ingredit; et
imago xpī eū miraculose alloquit;. **F**rācisce
inqt; vade repara domū meā q; vt cernis to
ta destruit;. **A**b ea igit hora aīa ei; liquā facta ē
et crucifixi cōpassio ei; cordi mirabilit est in
fixa. **I**nsistit solite eccie reparāde. et peditis
q; habebat cū pecuniā cuidā p; b; daret et
ille timore parentuz recipe recusaret coram
ipō eā p; cīs tāq; puluerē vilipendit. **Q**ua
ppter p; ligat; et capt; pecuniā eidem resti
tuit ac vestē parit; religuit. et sic nud; ad dñz
euolauit. et cilicio se induit. **A**duocat in sup
seru; dei q; dā simplicē virū quē loco patris
suscipiēs rogat vt cū patē maledicta cōge
minet ipē sibi econuerso bñdicebat. **F**rāc
ei; carnalis biemali tpe frācisce vilib; pāni
culis tectū orōni vacante; et tremebundū vi
dēs ait cuidā. **D**ic frācisce vt de sudore suo
vnā tibi nūmatā vēdat. **Q**uō ille audiēs ala
criter rñdit. **R**euera ego hāc dño meo vēdā
Quadā die dū audir; ea q; dñs discipul
suis ad p; dicādū missis locut; ē. statū ad vni
uersa suāda tota v̄tute p; surgit. **S**oluit cali
ciamēta de pedib;. tunica vna s; vili induit
et p; corrigia mutauit funiculū. **T**pe niuis
p; siluā ambulans a latronib; capt;. et ab eis
q; sit req; sit p; conē dei se eē asseruit. **Q**uem
illi arripiētēs i niuē p; cūnt dicētēs. **J**ace ru
stice p; co dei. **M**ultū nobiles et igno
biles clerici et laici sp; eta scī pōpa eius vesti
gis adbeserūt. q; pater scītus docuit euāgeliz
cā p; fecōez iplere. paupertatē apprebēde. et p
viā scītē simplicitatis icedere. **S**ep; lit p; te;

rea euāgelicā regulā sibi et suis frīb; habitis
et habēdis quā dñs papa innocēt; p; firma
uit. **E**cepit extūc feruent; vbi dī semina spar
gere et ciuitates et castella feruore mirabili cir
cuire. **F**rāc; q; dāz erat. q;ntū a foris videba
tur. eximie scītatis. sed tñ admodū singula
ris. q; tanta districtione silentiū obseruabat.
vt nō v̄bis sed nutib; p; fiteret. **C**ūq; sanctus
ab oib; laudaret. vir dei illuc adueniens di
xit. **S**inite fratres. nec mihi in eo dyabolica
figmenta laudate. **N**oneatur semel v̄bis
in hebdomada p; fiteri. **Q**uod si non fecerit.
dyabolica temptatio est. et deceptio fraudu
lenta. **N**onentibusq; illū fratrib;. digitū
ori sui imposuit. et caput concutiens se nul
latenus confessurū innuit. **N**on post mul
tos dies ad vomituz redijt. et in facinerosis
actibus vitā finiuit. **F**atigatus in itinere
seruus dei dum asinū equitaret. socius ei;
frater leonardus de asisio sili; fatigat; intra se
cepit cogitare ac dicere. **N**ō de pari ludebāt
bui; parētēs et mei. **E**t p; tino vir dei d; asino
descendēs dixit frī suo. **N**ō puenit me equi
tare. et te peditē venire. q; nobilioz me fuisti.
Stupēfact; frater ad pedes p; cis p; cidit et ve
niā postulauit. **T**rāseūti sibi aliquā mul
er q; dā nobilis p; cito gradu occurrit cui;
lassitudinē et interclusos anbelit; miseratus
quidnā requireret inquisiuit. **E**t illa. **D**ixit
me pater. q; salubre p; positū qd cōcepi. viro
ipediēte nō exequor. sed in seruitio xpī mihi
plurimū aduersat;. **C**ui ille. **V**ade filia. q; ci
to de eo p; solatōez recipies et ex pte dei oīpo
tētis et mea sibi denūcies q; nūc ē tps salutis
postmodū eq; tatis. **Q**ua denūciatē vir subi
to imutat;. et p; tinentiā pollicet;. **C**uidā ru
stico in q; dā solitudine siti deficiēt;. fontes
aque ibidē suis orōib; ipetravit. **C**uidāz
fratri sibi ad modū familiare secretū p; scō
instigante spū retulit dicens. **H**odie ē aliq; s
seruus dei sup terrā p; pter quē quo aduier
rit nō p; mittet dñs famē sup boies deseuire.
Sed sic p; culdubio fuisse narra;. **S**; illo sub
lato tota in cōtrariū cōditio p; mutat;. **I**am
post eius felicē transitū p; dicto frī apparuit
dicens. **E**cce iam venit fames. quam donec
vuerē ego. venire sup terrā dñs nō p; misit.

De sancto Francisco.

In festo pasce cum fratribus beremo greci. me
faz accurati solito albi et vitreis passet. et vir
dei hunc aspexisset. protinus gressum retrahens capellum
cuiusdam pauperis qui tunc aderat capiti suo im-
ponit. et baculum manu gestans foras egreditur.
et ad hostium perstolat. Adhuc autem igitur fratri-
bus clamabat ad hostium ut amore dei peregrino
pauperi et infirmo elemosinam largiantur. Voca-
tus pauper ingreditur. et in terra solus recubens di-
scus ponit in cinere. Quod videntes fratres stupore
nimio sunt repleti. Quibus ille ait. Adhuc vi-
di paratam et ornatum. et pauperum hostiati euntium
unicum non esse cognovi. **E**t paupertatem
in se et in alijs adeo diligebat. ut paupertatem do-
minam suam semper vocaret. Si quando pauperi-
orem seipso videret protinus inuidebat. et se
ab ipso vici timebat. Nam et cum die quadam pau-
perculum quendam obvium habuisset. ait socio suo.
Adhuc magnam verecundiam tulit nobis inopia. et
nostram paupertatem plurimum reprehendit. Nam pro
meis divitijs meam dominam paupertatem elegi. et ec-
ce amplius relucet in isto. **U**bi quidam pauper
coram eo transiret. et vir dei intima fuisset com-
passione commotus dixit ei socius. Et si hunc sit pauper sed
forsitan in tota provincia non est eo divitior volunta-
te. Cui vir dei dixit. Cito tunicam tuam exue. et
pauperi tribue. et ad eius pedes prostratus culpa-
bilem te clama. Cui ille protinus obediit. **Q**ua-
dam vice tres mulieres facie et habitu et per-
omnia similes obvias habuit. que eum ta-
lium salutaverunt. Beneveniat domina paupertas.
Et continuo disparuerunt. et ultra visum non sunt.
Cum ad civitatem aretini advenisset et ibi bellum
intestinum commotum fuisset. vidit vir dei de bur-
go super terram illam demones exultantes. Vocans
igitur socium suum nomine silvestrum dixit ei. Vade ad
portam civitatis et demonibus ut civitatem exeant
ex parte dei omnipotentis percipe. Qui festinans
ante portam valenter clamavit. Ex parte dei et ius-
su patris nostri francisci discedite demones unius-
ius. Sicque omnes civis pro modicum ad concordiam
redierunt. **P**redictus autem silvester dum adhuc sa-
cerdos secularis esset vidit in sonis crucem auream
de ore francisci procedentem. cuius summas celos tan-
gebat. cuius brachia preserta in latum vitamque mundi
partem amplectendo cingebant. Compunctus sacerdos pro-
prie mundum deserit. et viri dei perfectus imitator ef-

ficit. **B** **E**xistete viro dei in oratione. diabolus
propter eum pro nomine vocavit. Cui cum sanctus rursus
disset adiecit. Nullus est adeo in hoc mundo pec-
cator. cui si puerus fuerit. non indulgeat dominus.
Sed quicumque semetipsum penitentia dura neca-
verit. misericordia in perpetuum non inveniet. Conti-
nuo servus dei per revelationem cognovit hostis
fallaciam. quomodo nihil fuerit ad tempus eum reduce-
re. Cernens autem hostis antiquus quod sic non preva-
luit. gravem carnis temptationem eidem immisit.
Quod vir dei sentiens veste deposita cordula du-
rissima se verberat dicens. Eya fratris asine. sic te
manere decet. sic subire flagellum. Sed cum tem-
ptatio nequaquam discederet. foras exiens in magna
nivem se nudum demersit. Accipiensque nivem in mo-
dum pile. vij. glebas compigit. quas sibi proponens
cepit alloqui corpus. Ecce inquit huius maioris proxi-
ma iste quantum duo filii sunt et due filie tue. reli-
quas due sunt huus et acilla. Festina ergo omnes
iducere. quoniam frigore moriuntur. Si autem eorum
multiplex sollicitudo te molestat. vni domino soli-
citus fui. Illico dyabolus confusus abscessit. et vir
dei deum glorificans in cellam rediit. **C**um apud dominum
leonem cardinales sancte crucis ab eo rogatus al-
quandiu moraretur. nocte quadam demones ad ipsum
venientes eum gravissime verberaverunt. Vocansque
socium. et res sibi apertus ait. Demones sunt castal-
di domini nostri. quos destinavit ipse ad puniendos excel-
sus. Ego vero offensam non recolo quam pro miseri-
cordia dei satisfactione non laueri. Sed forte id
castaldos suos in me permisit irruere. quia magis
in curijs magnatum. quod forsitan fratribus meis
pauperculum bonam suspitionem non generat. quod forte
me extimat delicias abundare. Et surgens sum-
mo mane inde recessit. **E**xistete aliquando in
oratione. audiuit super tectum domus casus demonum
discurrentes cum strepitu. Qui concitatus foras
exiens et crucis signum sibi ipsum dixit. Ex pre-
omnipotentis dei vobis dico demones. ut quicquid vo-
bis promissum est in meo corpore faciatis. Libenter
enim omnia sustinebo. quia cum maiorem inimicum non
habeam corpore. vindicabitis me de adversario
meo. dum in ipso vice mea exercebitis ultionem. Con-
fusi igitur demones evanescent. **F**ratris quidam soci-
us viri dei in extasi factus. in ceteras celi sedes
vidit unam dignissimam et nobili gloria prefulgentem.
Qui cum miraretur cui nam tam preclara sedes set

De sancto Francisco.

nares audiuit. Sedes ista vni⁹ de ruentibus
pncipib⁹ fuit. et nunc humili frācisco paratur.
Et extens ab orōne virū dei interrogauit di
cēs. Quid de te opinaris pater. Et ille vide
or mibi maxim⁹ peccatorum. Statimq3 in
corde fratris spiritus dixit. Cognosce q3 vera
fuerit visio quā vidisti. quā ad sedē p supbi
am pditam humilitas leuabit humilimum
E In visioe suus dei supra se seraphin cru
cifixū aspexit. q3 crucifixiōis sue sig sic euidenē
ei impressit vt crucifix⁹ videretur et ipe. Con
signantur man⁹ et pedes et lat⁹ crucis cara
ctere. Sed diligēti studio ab oīm oculis ipa
stigmata abscondebat. Quidā tñ bec in vi
ta viderunt. Sed in morte plurimi cōspere
rūt. Qd autem bec stigmata poia vera exti
terint multis miraculis oñsum est. Quorū
duo que post ei⁹ obitum pgerūt hic interse
rere sufficiat. **I**n apulia vir qdaz noie ro
geri⁹ ate imaginē scū frā. stās cepit cogitare
di. Esset ne h verū vt tali claruiss3 miraculo
an pia fuiss3 illusio siue suozfūz simlata iue
tio. Qd dū mēte reuolueret. subito audiuit
sonū quasi spiculū p silēs d balista. sensitq3
se in sinistra manu grauter vulneratū. Sz
cū in cyrotheca nibil lesionis appareret cro
thecā de manu extraxit. et gūe vuln⁹ qsi sagit
te i palma cōspexit. ex q tanta vis pcedebat
ardoris vt rot⁹ ex dolore et ardore deficere vi
deretur. Cūq3 peniteret. et se beati francisci sti
gmata credere veracitē testaret. p⁹ duos dies
dū scūm dei p sua stigmata exorasset. fuit p
tinuo liberat⁹. **I**n regno q3 castelle cum
qdā vir scō frācisco deuot⁹ ad cōpletorū p
geret. ab insidijs ad mortez alteri⁹ ibi patis ex
errore impetit. et letaliter vulnerat⁹ semiui
u⁹ reliquit. Deinde gladiū i gutture crudel
lictor i fixit. et extrahere nō valens recessit. Fit
vndiq3 cōcur⁹ et clamor et ab oibus plangit
mortu⁹. Cum autē nocte media cāpana fra
trū ad matutinas pulsaret. vxor clamare ce
pit. **A**di dñe surge. et vade ad matutinas q3
cāpana te vocat. Statū ille manū eleuās vi
debatur alicui inuere vt gladiuz extraheret.
Et ecce videntib⁹ oib⁹ gladi⁹ qsi validissimi
iactatus manu pugilis emin⁹ p siluit. Sta
tūq3 ille pfecte sanat⁹ se erexit dicēs. **B**tūs frā

cisc⁹ ad me veniens. suaq3 stigmata meis
vulneribus apponens. eorū suauitate cūcta
vulnera dliniuit. et p tactu mirifice solidauit
Qui cū vell3 discedre. sibi inuebā. vt gladiū
abstraheret. q3 loq aliter nō valebā. Quem
statū apprehēdēs valid⁹ picit et stigmatibus
scīs vulneratū guttur dmulcēs pfecte sana
uit. In vrbe roma clara illa lūnaria orbis. s.
beatus frācisc⁹ et btūs dñic⁹ corā dño hosti
ense q3 postea fuit sūm⁹ pōtifex aderāt. Dixit
q3 eis ep̄s. Cur nō facim⁹ de vestris frācib⁹
ep̄os et p̄latos q3 documēto et exēplo ceteris
pualēt. Fit inter scōs de rñdēda lōga p̄tētio
Vicit tādē humilitas frāciscū ne se pponerz
Vicit et dñicū vt p̄mo rñdēdo humilitē obe
diret. Dixit ergo beat⁹ dñicus. Dñe ḡdu bo
no si cognoscūt sublimati sūt frēs mei. nec p
meo posse pmittaz vt aliud assequēnt specimē
dignitatis. **I**n boc rñdens scūs frācisc⁹ dixit
Dñe miores ideo vocati sūt frēs mei vt ma
iores fieri non p̄sumāt. **I**git beat⁹ frācisc⁹
colūbia simplicitate plen⁹ oēs creaturas ad
creatoris hortat amorē. p̄dicat auib⁹. audif
ab eis. tāgunt ab ip̄o. nec nisi licentiate rece
dūt. Irūdines dū eo p̄dicāte garirēt. ip̄o im
pante p̄tin⁹ cōticescunt. **I**n Apud por
ciūculā iuxta ei⁹ cellā cicada in ficu relidens
frequēter canebat. Quā vir dei manus extē
dēs vocauit dicēs. Soror mea cicada veni
ad me. Que statū obediēs sup e⁹ manū ascē
dit. Cui ille. Cāta soror mea cicada et dñz tu
um lauda. Que p̄tin⁹ canēs nō nisi licentia
ta recessit. **I**ncit lucernis lāpadib⁹ et cāde
lis nolēs sua manu deturpare fulgorē. Su
per petras reuerenter ābulat ituitu ei⁹ q3 dē
petra. Legit de via vmiculos ne trāseūtiuz
pedib⁹ cōculcent. Et apibus ne inedia peāt
glacie biemali mel et optima vna iubet ap
poni. **I**fratno noie aialia cūcta vocabat. **A**di
ro et ineffabili gaudio replebat ob creatoris
amorē cū solē lunā et stellas ituebat et eas ad
creatoris amorē iuitabat. coronā sibi m̄gnā
fieri p̄hibebat di. **V**olo q3 frēs mei simpli
ces p̄tē habeāt i capite meo. **V**ir qdā ad mo
dū secularis. cū suū dei frāciscuz apud scūz
seuerinū p̄dicāte iuenisset. vidit dō sibi reue
late scūm franciscū duob⁹ trāsuer⁹ ensibus

De sancto Francisco.

valde fulgētib⁹ i modū crucis signatū . q̄rū
p̄n⁹ a capite vsq; ad pedes. ali⁹ a manu i ma
nū per pecc⁹ trāuersalū tēdebat. Quē cum
nūq; vidiss; tali iudicio recognoscēs cōpūct⁹
ordinē iuroiuit. ⁊ vitā feliciter p̄sumauit.

¶ Cū ifirmitatē oclorū ex fletu p̄tinuo icur
risset. suadētib⁹ q̄ abstineret a lacris sic r̄ndit.
Nō est ob amorē lucis qd̄ habem⁹ cōmu
ne cū muscis eīne lucis visitatio repellenda.
Cū autē a fratrib⁹ v̄geret vt pateret ifirmita
ti v̄s⁹ remediū adhiberi ⁊ cyurgicus iustru
mētū ferreū igne cādēs in manu teneret vir
dei ait. **¶** Frater ignis esto mihi in bac ho
ra propici⁹ ⁊ curialis. p̄ceor dñm q̄ te crea
uit vt tuū mihi calorē temperet. Et hoc dicēs
signū crucis p̄tra ill⁹ edidit. **¶** Id̄ ofū dato q; ill
o in tenera carne ab aure vsq; ad superci
liū nullū vt retulit dolorē sēsit. **¶** Ap̄d bere
mū sancti vrbani seruo dei egritudine vali
dissima laborāte. cū ip̄e d̄fectū nature sēt iēs
vini poculū postulasset. nihilq; ad eēt allatā
sibi aquā signo crucis edito b̄ndixit. **¶** Hox
in optimū vinū cōuersa est. Qd̄ deserti loci
pauptas i petrare nō potuit. viri sancti puri
tas i petrauit. **¶** Ad c⁹ gustū subito cōualuit.

¶ **¶** Malebat d̄ se vituperiū audire q; laudē
Et ideo cū popli merita in eo sanctitatis ex
tollerēt p̄cepiebat alicui fratri vt verba ip̄s
vilificātia suis aurib⁹ cōculcādo p̄ferret.
Cū q; frater ille licet inuit⁹ eū rusticū et mer
cēnarū i peritū ⁊ inuulē diceret. exbilaratus
dicebat. Benedicat tibi dñs. q; tu verissima
loqueris. ⁊ talia me decet audire. **¶** Nō taz
su⁹ dei p̄esse voluit q; subesse nec tam p̄ce
pere q; parere. **¶** Id̄ circo generali cedēs officio
gardianū petijt. c⁹ per oia volūtati subiace
ret. Fratri q; cū q̄ solit⁹ erat ire semp p̄mitte
bat obediētiā ⁊ suabat. **¶** Cū frat̄ qui
dā ⁊ p̄tra legē obediētie aliq̄d fecisset. ⁊ p̄nie
signa haberet. vir tamē dei ad aliorū terrores
ei⁹ capuciū in ignē proijci iussit. Cū q; p̄ mo
rā capuciū fuisset in medio ignis. p̄cepit ip̄s
extrahi ⁊ fratri restitui. Extrahit̄ iḡt capuci
um de medio flāmarū nullū habēs adusti
onis vestigiū. **¶** Quodam tēpore per palu
des venenarū ābulās. inuenit maximā aui
um mltitudinē cātātiū in palude. dixitq; ad

lociū. Sorores aues laudāt creatorē suum.
Eam⁹ ⁊ in eaz medio horas canonicas deo
decātem⁹. Quib⁹ intrātib⁹. aues mote nō
sūt. S; q̄a ob nimīū garritū se iuices audire
nō potuerūt ait. Sorores aues a cātū cessa
te. donec laudes debitas dño p̄soluamus.
Quib⁹ statim tacētib⁹ finis laudib⁹ licēti
am cantādi dedit. ⁊ statiz cātū suū more so
lito resūpserūt. **¶** Inuitat⁹ deuote a qdā mi
lite dixit ei. Frater hospes meis monuis acq̄
esce. ⁊ peccata tua p̄tere. q; cito alibi mādu
cabis. Qui statim acq̄escēs domui sue dispo
suit. ⁊ p̄niam salutarē accepit. Cum ergo ad
mēsā intrassent. hospes subito expirauit.

¶ Cū quādā auiū mltitudinē reperisset. et
eas velut ratōis p̄cipes salutasset dixit. Fra
tres mei volucres mltū debetis laudare cre
atorē v̄strū. q̄ plumis vos induit. pennas
ad volādū tribuit. aeris puritatem p̄cessit. ⁊
sine v̄stra solitudine vos gubnat. **¶** Aues āt
ceperūt v̄s⁹ eū extēdere colla. p̄ndere alas
aperire rostra. ⁊ in illū attente respicere. Ille
v̄o per mediū eaz trāsiens. tunica p̄tegebat
eas dē. nec tamē aliq̄ de loco est mota. donec
licentia data omnes insiml̄ auolauerūt.

¶ Cū ap̄d castrū almariū predicaret. p̄pter
garrit⁹ irūdinū ibidē nidificantū audiri nō
poterat. Quib⁹ ille. Sorores mee irūdines
iā tēp⁹ est vt loquar ego quia vos satis dixi
stis. Tenete silētiū donec v̄bū dñi cōpleat̄.
Cui cōtinuo obediētes p̄n⁹ p̄cuerūt.
¶ **¶** Trāseūte aliq̄n viro dei papuliā. vnā
bursā magnā reperit in via denarijs tume
scētē. Quā loci⁹ vidēs accipe voluit vt pau
pib⁹ erogaret. S; nullaten⁹ ille p̄misit dicēs
Nō licet fili alienū auferre. Sed cū ille vebe
mēter instaret. frāncisc⁹ paululū orans iubet
vt bursam tollat. que iā colubrū p̄ pecunia
p̄tinebat. Qd̄ vidēs frater timere cepit. S;
obedire volēs ⁊ iplere mādatū. bursā mani
bus capit. ⁊ inde magn⁹ serpēs p̄tinus exi
uit. Et ait sc̄tus. **¶** Pecunia seruis dei nihil a
liud est q; dyabol⁹ ⁊ colub⁹ venenosus.

¶ Cū frater quidā ḡuit tēptaretur. cogitare
cepit q; si aliq̄d sc̄ptū de manu patris habe
ret ip̄a p̄tin⁹ tēptatio fugaretur. Sed cū rē
sibi nullaten⁹ aperire auderet. quadam vice

De sancto Francisco.

vir dei vocavit eum dicens Porta mihi fili caritatem et atramentum. quia laudes quosdam dei scribere volo. Quas cum scripsisset ait. Accipe cartam hanc et usque ad diem mortis tue custodias diligenter. Statimque omnis temptatio ab eo recessit.

Idemque frater dum sanctus infirmus iaceret cogitare cepit. Ecce morti appropinquat pater et quod plurimum consolaretur si pro morte haberet tunicam patris mei. Post modicum sanctus Franciscus vocavit eum dicens. Tibi trado tunicam istam et pro mortem meam ipsam habeas pleno iure.

Cum apud alexandriam lombardie cum quodam honesto viro hospitaris fuisset ab eo rogatus ut propter evangelii observantiam de omni appposito manducaret. Qui cum eius devotioni assentiret. ille accurrens caponem septenem paravit manducandum. Manducantibus illis infidelis quidam amore dei elemosinam petiit. Ad hoc vir dei nomen audiens benedictum membris sibi transmittit caponis. Reservat infelix datum. et in crastinum dum sanctus predicaret ostendit dicens. Ecce quales carnes comedit iste frater quem ut sanctum honoratis. Nam mihi hoc in sero tribuit. Sed cum membris caponis ab omnibus piscis videretur velut insanus ab omni populo increpatus. Quod cum ille didicisset erubuit. et veniam postulavit. Redieruntque carnes ad sui spiritum postquam rediit provaricator ad mentem.

Bum quadam vice ad mensam sederet et de paupertate beate virginis et filii eius collatio fieret. primum vir dei a mensa surgens singulis ingemiat dolorosus. et profusus lacris super nudam humum reliquum panem manducat. **S**acerdotalibus manibus quibus proficiendi dominici corporis sacramentum est collata preces. magnam volebat reverentiam exhiberi. An et sepe dicebat. Si sancto cuidam de celo venienti et pauculo alicui sacerdoti me contingeret obviare. ad sacerdotis manus de osculanda citius me proferre. et sancto dicere. Expecta me sancte laurenti. quia manus vestra vite directat et ultra humanum aliquid possidet.

Miracul multis in vita claruit. Nam panes ei ad benedicendum oblatis multis infirmis attulere salutem. Et quosdam in vinum convertit. et inde eger quosdam gustans protinus sanitatem recepit. Et multa alia miracula fecit. **C**um vero ad dies iam appropinquaret extremos longa infirmitate profectus super nudam

humum poni se fecit. Fecitque omnes fratres ibidem assistentes ad se vocari. et manus singulis imponens omnibus ibi presentibus benedixit. et instar cene dominice singulis buccellam panis divisit. **I**nuitabat ut mortis sui erat. omnes creaturas ad laudem dei. Nam et mortem ipsam cum cunctis terribilem et exosam hortabatur ad laudem. eiusque letus occurrit. et ad suum inuitabat hospitium dicens. Veniat soror mea mors. Ad extremam igitur horam veniens dormiuit in domino. Cuius animam quidam frater vidit in modum stelle. sicut lune in quantitate. soli in splendore.

Minister fratrum in terra laboris nocte augusti. in hora iam plena positus. cum diu iam amisisset loquelam subito clamans dixit. Expecta me pater. expecta. ecce iam venio tecum. Querentibus fratribus quod diceret ait. Non videtis patrem nostrum franciscum qui vadit in celum. Et statim in pace obdormiuit. et patres secutus est.

Cum quedam domina que beato francisco devota extiterat via universae carnis fuisset ingressa. et cleri et presbyteri. feretro exequas celebrantes astarent. subito se miles erigit super lectum et unum de sacerdotibus vocat dicens. Volo pater confiteri. ego enim mortua fuera et diro eram carceri mancipanda. quoniam peccatus quod tibi peccata nec dum confessus fuera. Sed orante pro me sancto francisco ad corpus mihi redire indultum est. ut illo revelato peccato veniam merer. Statimque ut istud manifestavero in pace cernentibus vobis quiescam. Confessa igitur et absolutione recepta mox in domino obdormiuit.

Cum fratres de vicera plaustrum quoddam a quodam viro mutuo peteret. Ille indignatus respondit. Ego potius duos ex vobis cum sancto francisco excoiare. quam plaustrum meum vobis accommodare. Sed in se reversus semetipsum redarguit. et blasphemie penituit. iram dei formidans. Ad hoc quod filius eius infirmus et ad extrema deducitur. Qui filius defunctum videns in terra volutabatur et fletus sanctus franciscum invocans dicebat. Ego sum qui peccavi me flagellare debuisti. Redde sancte iam duodecim precanti. quem abstulisti impie blasphemanti. Ad hoc filius eius surrexit. et placitum prohibens ait. Cum mortuus es. sanctus franciscus pro quadam via longa et obscura me ducens in quodam tamen me viridario pulcherrimo collocavit ac deinde dixit mihi. Revertere ad pa-

De sancto Francisco. De sancta Pelagia.

trē tuū. nolo te āpli⁹ detinere. **H**aud qdā
cuidā diuiti debēs qndā pecūie qntitatē ro
gavit vt scī frācisci amore sibi ēminū plōga
ret. Cui ille supbe rñdēs. tali iqt loco te reclu
dā. vbi nec frācisc⁹ nec ali⁹ poterit te iuuare.
Horqz illū viculatū in carcerē obscurū in
clusit. **H**aulo p⁹ scīs frācisc⁹ affuit. z fracto
carcere ruptisqz vicul⁹ boiez incolumē redu
xit ad ppa. **I**tem **Q**uidā miles scī frācisci
opib⁹ z miracul⁹ detrahēs. cū qdā vice ludret
ad taxillos vesania z incredulitate plen⁹ cir
cūstātib⁹ ait. Si frācisc⁹ ē scīus. xvij. veniāt
in taxillis. **H**or in eis senari⁹ triplicat⁹ ap
paruit. z vsqz ad nouē vices qlibet suo iactu
ter senos accepit. Sed insaniē addēs insaie
ait. Si verū euz qz franciscus iste sit scīus ca
dat bodie corp⁹ meū gladio. Si vō scīus nō
est euadā incolumis. **L**udo finito vt ei⁹ ora
tio fieret in peccatū. cū nepoti suo inferret in
iuriā ille gladiū accipiens in viscera patruī
transiit. z ptinus interfecit. **Q**uā qdā cru
res sic perditō vt nullaten⁹ se mouere posset.
sanctū franciscuz talib⁹ vocib⁹ in clamabat.
Adiuuā me scīe frācisce memor deuotionis
z pūitij qd tibi ipēdi. **H**ā in asino meo te por
taui. scīos pedes tuos z man⁹ osculat⁹ fui. z
ecce morioz doloris buius durissimo cruci
atu. **H**orqz ille sibi apparens euz paruulo
baculo qui tbau in se figurā habebat locuz
doloris tetigit. z fracto apostemate sanitatē
protinus recepit. Sed tbau signū sup locuz
remāsit. **H**oc signo scīus frācisc⁹ lrās suas
p̄ueuerat p̄signare. **E**uz in castro pome
reto i mōtanis apulie puella qdaz z patri et
matri vnica fuisset defuncta. z mater scīo
frācisco deuota nimia īstitia fuissz absorpta
apparuit ei scīus dicēs. **N**oli flere. qz luce ne
tue lumē qd deplorās extinctū. mea est tibi ī
tercessiōe reddendū. **M**ater igit supra fidu
cia corp⁹ extinctuz nō p̄misit efferi. sed scī frā
cisci nomē inuocās. z mortuā filiā appren
dens eā incolumē alleuauit. **I**n vrbē ro
ma cū puer puul⁹ de fenestra palacij cecidis
set. z penit⁹ expirasset. beat⁹ frācisc⁹ inuocat.
z vite prin⁹ restituit. **I**n ciuitate sueta euz
quedā dom⁹ corruēs qndā iuuenē extinxit
set. z cadaver iā in lecto ad sepeliendū posu

issent. mater beatū Fran. tota deuotiōe qua
poterat inuocabat. Et ecce circa mediā no
ctē puer oscitauit. z san⁹ surrexit. z in laudis
vba prupit. **F**rater iacob⁹ reatin⁹ cū i na
uicula pua fluuiū quēdā cū fratribus p̄trā
sisset. z locijs iā sup ripā positus postremo se
ad nauis exitū p̄pararet. reuoluta nauē ipe
in pfundū flumis est dimer⁹. **F**ratrib⁹ igit
p̄ liberatōne submersi beatū Frā. inuocanti
bus. ipō etiā corde vt poterat beati Fran. au
xilū iplozante. ecce predictus frater per p̄sū
dū sicut per aridāz ābulabat. z demersā na
uiculā capiens cū ea peruenit ad litus vesti
menta autem eius madida facta non sunt.
nec aque gutta primauit ad tunicā.

CXLV

A

De sancta Pelagia.

Pelagia prima femi
narū antiochie ciuitatis. reb⁹ z diui
tijs plena corpe pulcherrima. habitu ābicōsa
z vana. aīo z corpe ipudica. **Q**uadā vice p
ciuitatē cū ābitiōe maxima transibat. ita vt
nihil sup eā nisi aurū z argētū z p̄ciosi lapi
des vidrētur. ita vt quocūqz iret. aerē diuer
soz aromātū odore repletet. quā p̄cedbat
z sequebat multitudo maria puellaz z pue
roz. qui et ipi p̄claris erāt induti vestimē
tis. **Q**uā quidaz scīus pater noīe veronus
ēps elyopoleos q nūc a damiatba vocatur
videns amarissime flere cepit. ex eo qz maio
rē curā habebat placere mūdo qz ipse babe
ret placere deo. **H**orcidēs qz super pauimē
tū faciē suā cū terra percussabat. z ipsā terrā
lacris rigās dicebat. **A**ltissime deus ignosce
mibi peccatori. quia vnus diei meretricis
ornatus totius vite mee industriā supauit.
Me me dñe confūdat vni⁹ meretricis orna
tus ante conspectū tremēde maiestatis tue
Illa p̄ terrenis summo se studio decorauit.
ego tibi īmortali dño placere p̄posui z per
meā negligentā nō īpleui. **D**ixitqz his qui
secū erant. **I**n veritate dico vobis quia de⁹
banc p̄tra nos in iudicio p̄ducturus est. qni
am bec tam solícite se depingit vt terrenis a
matozibus placeat. z nos celesti sponso pla
cere negligim⁹. **D**ū bec et similia diceret. **S**i

B 3

to obdormiuit. visū q̄ sibi q̄ q̄dā colūba ni-
gra et fetida nimis circa eū celebrantē missā
volaret. Qui dū cathecuminos abscedere
p̄cepisset. colūba disparuit. et p̄ missā rediēs
et ab ip̄o ep̄o in vase quodā aque merse mū-
da et cārida exiens tā alte volauit q̄ videri
nō potuit. Euigilās igit̄ dū quadā vice ad
ecclesiā p̄cedens predicaret. et pelagia p̄sēs
eēt ad deo cōpūcta est q̄ ei lrās per nūciū mi-
sit dicēs. Sancto ep̄o discipulo xp̄i pelagia
discipula dyaboli. Si vere xp̄i discipul⁹ cō-
probaris qui vt audiui pro peccatorib⁹ de
celo descēdit. me peccatricē sed penitentē su-
scipe digneris. Cui illeremisit. Rogo vt bñi-
litatem meā nō tēptes q̄a bō peccator sum
Sed si vere saluari desideras solum me vi-
dere non poteris. sed inter alios me videbis
Cū q̄ ad eum corā pluribus aduenisset. pe-
des eius apprehendit. et amarissime flens di-
cere cepit. Ego sū pelagia pelagus iniquita-
tis exūdās fluctib⁹ peccatorū. Ego sum per-
ditionis abissus. ego vorago et laque⁹ aiaz
multos deceptos decepti. que nunc cuncta p̄-
borui. Tunc ep̄s interrogauit eam dicens
Q̄d tibi nomē est. Cui illa. A natiuitate pe-
lagia vocor. Sed p̄pter vestimentoz p̄pā
omnes me margaritā appellant. Tunc ep̄s
clementer eam suscipiens penitentiā ei salu-
tarē iniūxit. et in dei timore diligenter iū-
xit. et sacro baptismate regenerauit. Dyabo-
lus autem ibidē clamabat dicens. O violē-
tia quā patior ab hoc sene decrepito. O vio-
lencia. O senectus mala. O maledictus dies
in quo p̄trarius natus es mihi. quia sp̄e me-
am mariaz abstulisti. Quadā iūper nocte
cum pelagia dormiret. dyabolus ad eā vēit
et eam excitās dixit sibi. Bñā margarita q̄d
p̄nq̄z tibi male feci. Nunq̄d non oibus diui-
tijs et gl̄ia te ornavi. Queso dic mihi in quo
te contristavi. et p̄nus tibi satisfaciam. Tā-
tum obsecro ne me deserās. ne opprobrium
xp̄ianis efficiar. Ip̄a autē se signauit. et in dy-
abolū insufflauit. et statim euauit. Die ter-
tio omnia q̄ habebat congregauit et paupe-
ribus tribuit. Post aliquot autē dies cūcūl
ignorantib⁹ pelagia inde noctu aufugit. et in
mōtem oliueti deuenit. vbi habituz beremi

te accipiēs in parua cella ibidē se collocauit
et deo in multa abstinētia fuit. Maxime
autem fame ab omnibus habebat. et frat̄ pe-
lagius dicebat. Post hoc q̄dā dyaconus su-
p̄radicti ep̄i hierosolimā causa visitādi loca
sctā aduenit. Cui dixit ep̄s vt post sctozū lo-
coz visitatiōez quēdā mōachū noīe pelagi-
um quereret. et ip̄m visitaret. cū ver⁹ dei su⁹
eēt. Q̄d cū ille fecisset. mox ab illa cognit⁹ ne-
qua q̄z ip̄a p̄pter nimiam maciē agnouit Cui
dixit pelagia. Habes ep̄m. et ille. Imo dñe. et
illa. Dret p̄ me ad dñm. q̄a vere ap̄l̄s xp̄i est
Recedens autē inde. die tertia ad cellā eius
rediit. Sed cū ad hostiū percussisset. et null⁹ ei
aperuisset fenestrā aperuit. et mortuū eū iue-
nit ac vidit. Curēs q̄z cū p̄ ep̄o nūciaisset. ep̄s
et clerus omnes q̄z monachi p̄uenerūt. vt taz
sancto viro exeq̄as celebrarēt. Cū q̄z de cella
corp⁹ eius extraxissent. repererūt q̄ mulier ef-
set. et plurimū admirans deo grās reddide-
runt. et sctūm corp⁹ honorifice sepelierūt. O-
biit autē octaua die intrāte octobri circa ā-
nos dñi. cclxxx. CXLVI

De sancta margarita

Margarita dicta pe-
lagi⁹. v̄go pulcherrima diues et nobil-
tanta fuit parentū solitudine custodita. et
optimis morib⁹ instructa. tāta q̄z pudicie
bonestate vigeat. q̄ ab hoibus videri mo-
dis omnib⁹ renuebat. Venit q̄z a q̄dā adole-
scēte nobili in iugū querit. et vtriusq̄ parē-
tis assensu cūcta nuptijs necessaria cū imen-
sa diuitiaz et deliciaz gl̄ia p̄parant. Cū ergo
nuptiaz dies aduenisset. et iuuenēs et puelle
et cuncta siml̄ nobilitas ante t̄balamū ias pa-
ratū nuptiaz festa cum gaudio celebrarent
v̄go deo inspirante p̄siderās damnū v̄gini-
tatis tā damnos⁹ plausib⁹ cōpari p̄strata in-
terā cū lacrimis gl̄iam v̄ginitatis et nuptia-
rū molestias tāta in corde suo cōp̄satione
librauit. q̄ omnia h⁹ vite gaudia quasi ster-
cora respuebat. Unde nocte illa a viri cōso-
tio abstinēs. media nocte deo se recōmēdās
tonf̄ criminibus in virili habitu clam aufugit
Longe autē ad q̄dā monasteriū veniens
et frat̄ pelagiū se appellans. ab abbate rece-

De sancta Thaisi meretrice.

pius est. et diligenter instructus. Qui tam sancte ac religiose se habuit. quod defuncto scimoniali us puiore de seniorum silio et abbatis imperio l3 inuitus monasterio virginum est prelatus. **B**ui ergo eis non solum corporum sed etiam animarum pabula continue et inculpabiliter ministraret. dyabolus ei inuidens studuit qualiter prosperum eius cursum obiectu criminis impediret. **I**ta una virginem que preforsibus erat in adulterium traxit. et intumescere utero cum iam celari non posset. tantus pudor et dolor omnes virginum et monachos utriusque monasterii osternauit. quod solus pelagus utpote earum familiaris atque propolitus sine iudicio et examinatione ab omnibus condemnaret. Qui foras cum ignominia pellitur. ac in quodam rupis specu recluditur. sibi quoque monachorum seuerissimum deputat. quod sibi panes ordeaceus et aquam tenuissime ministraret. Quibus gestis monachi recesserunt. et solum ibi pelagium reliquerunt. **E**t ille omnia patienter sustinens. in nullo turbatus fuit. Sed semper gratias deo referens per sanctorum exempla se continue confortabat. Tandem cum finem suum adesse cognouisset. abbati et monachis per litteras sic mandauit. **I**n obili orta genere margarita in seculo dicta fui. que ut pelagus temptationum transire pelagus mihi nomen imposui. vir sum non pro deceptioe mentita quod factis ostendi. **D**e cruce virtutem obtinui. penitentiam egi innocens. et iam queso ut quam viri factis nescierunt. sancte sorores sepeliatur. et sit expiano uiuentis. ostensio morientis. ut seine virginem recognoscant quam calumniatores aduulterium iudicabant. **I**stis auditis monachis et sanctimonialibus ad speluncam currentibus pelagus a factis facta et virgo intacta agnoscitur et cum actis penitentiam agentibus in monasterio virginum honorifice sepelitur. **F**init legenda de prima factarum antiochie ciuitatis abundantissima tande pelagus appellata.

CXLVII.

21

De sancta thaisi meretrice

Thais meretrix ut in vita patrum legitur tate pulcritudinis extitit. ut multi propter eam ueditis substantijs suis ad ultimam paupertatem deueniret. **S**ed amatores sui pro zelo libere in se desertis.

frequenter puellae limina sanguine replebant. **Q**uod cum audisset abbas paschalis sumpto habitu scitari. et uno solido profectus est ad eam in quadam egypti ciuitate. **D**editque ei solidum quasi pro mercede peccandi. **I**lla accepto precio ait illi. **I**ngrediamur in cameram. **C**umque ingressus esset. et lectum preciosis vestibus stratum ascendere inuitaretur. **D**ixit ad eam. **S**i est interius cubiculum in istis eamus. **E**t cum duxisset eum per plura loca. ille sepe dicebat. quod uidi timebat. **I**lla autem dixit. **E**st quoddam cubiculum ubi nullus ingreditur. **S**i uero deum times. non est locus qui deitati est absconditus. **Q**uod cum senex audisset dixit ei. **E**t scilicet esse deum. **C**umque illa respondisset se scire deum. et regnum futuri seculi. nec non et terminem peccatorum. dixit ei. **S**i ergo nosti. cur tantas animas perdidisti. **E**t non solum pro anima tua sed pro illorum redditura rationem dānaberis. **I**lla uero hoc audiens prooluta ad pedes abbatis paschalis cum lacrimis exorabat dicens. **S**cio esse penitentiam pro peccatis. et pro peccato remissionem te orante sortiri. **T**antum peto tribus bonis inducias et post hoc quod iusseris ibo. et quecumque preceperis faciam. **C**umque locum illi abbas prescripsisset ubi venire deberet. **I**lla collectis omnibus quecumque ex peccato lucrata fuerat. platibusque in media ciuitate ipso spectante igne combussit clamans. **V**enite omnes qui peccastis mecum et uidete quomodo ea que mihi contulistis exuram. **E**rat autem precium auri librarum quadringentarum. **Q**ue cum omnia incidisset. ad locum quem abbas paschalis constituerat perxit. **Q**uam ille repto virginum monasterio in cellula parua recludens hostium cellule plumbum ligauit. et parua reliquit fenestram per quam ei victus modicus inferret. **I**ussitque ei omnibus diebus panem et paululum aque a ceteris ministrari. **C**um autem senex discederet. thais ad eum ait. **Q**uo iubes pro peccatis ut ex naturali meatu aquam meam effundam. **E**t ille. **I**n cellam sic digna es. **C**umque iterum quomodo deum deberet adorare inquireret respondit. **N**on es digna nominare deum. neque in labijs tuis nomen trinitatis adducere. sed nec ad celum manus expandere. quonia labia tua iniquitate plena sunt. et manus tue sordibus inquinatae. **S**ed tantummodo icumbens protra orientem respice. hunc sermonem frequenter iterans. **Q**ui plasmasti me miserere mei. **C**um ergo tribus annis fuisset inclusa. adoluit abbas paschalis. et

De sancto.

perfectus est ad abbatem anthoniū ut ab eo
requireret si remisisset illi duo peccata sua Et
narzata causa scūs anthonius puocauit di
scipulis suis. p̄cepit eis ut illa nocte vigilan
tes in oratōne persisterent singillatī. q̄tenus
alicui ex his d̄clararet d̄s causas pro qua
abbas pasuntius venerat. Cum igitur ces
sauer orassent abbas paulus maior discipu
lus anthoniij vidit subito ī celo lectū p̄ciosū ve
stibus ornātū. quē tres v̄gīes clara facie cu
stodiebant. Tres iste virgines fuerūt. timor
pene future q̄ ip̄as a malo retraxit. Iudor
culpe cōmisit q̄ ei veniā p̄meruit. Almor iu
sticie q̄ eā ad supna trāsuerit. Cūq; paul⁹ ill
diceret gnā illā tātū eē anthoniij. vox diuina r̄n
dit. Nō ē pat̄s tui anthoniij. sed ibat̄ meretri
cis. Qd̄ cū abbas paul⁹ mane retulisset. cog
ta dei volūate. abbas pasuntius cū gaudio
discessit. Et mox profectus ad monasterium
hostiū celle dissipauit. Illa vero rogabat ut
adhuc maneret inclusa. Dixit autē ei. Egre
dere quā remisit tibi deus peccata tua. Et il
la respondit. Testor deū q̄a ex quo buc igres
sa sum. ex oibus peccatis feci velut sarcinas
et statui ante oculos meos. Et sicut nō disce
dit ābeli⁹ de narib⁹ meis. sic nō discesserūt
peccata mea ab oculis meis. sed stebas sep̄ il
la considerās. Cui abbas pasuntius dixit. Nō
p̄pter penitentiā tuā remisit tibi deus pecca
ta tua. sed quia timorē semp̄ habuisti in aīo.
Et cū inde illas eduxisset. xv. dies supuixit. et
pauisauit in pace. ¶ Abbas quoq; effrez ali
am meretricē simili fere modo conuertere
voluit. Nā cū illa meretr̄ scūm effrē ad pec
candū alliceret ipudēt. dixit ei effrē. Se q̄re
me. Qua sequēte cū ad quēdā locū ubi erat
multitudo boīm venisset. dixit ei. Sede buc
ut cōmiscer tecū. Et illa Quō possu; h̄ face
re tāta multitudo hic astāte. Et ille. Si bo
mies erubescis nōne maḡ tuū debes erube
scere creatorē qui reuelat occulta tenebrarū.
Illa autem confusa recessit

CXLVIII.

De sancto Byonisio.

Dyonisi⁹ interpre
tatur pehemēt fugiens. Vel d̄z

Dyonisi⁹ a dya qd̄ est duo. et nisi⁹ qd̄ est eleua
tio q̄si scdm̄ duo eleuat⁹. s. fm̄ corp⁹. et fm̄ a
nimā. Vel d̄z a dyana qd̄ est ven⁹. s. dea pul
critudinis. et syos qd̄ est deus quasi pulcer
deo. Vel ut quādam aiunt dicitur a dyonisia
que ut dicit ysidorus est quedā gemma nig
ra valēs contra ebrietatem. Fuit ergo vebe
menter fugiens de mūdo p̄pter perfectā ab
renunciationem. eleuatus p̄ internozum p̄
templationē. pulcer deo per decorē virtutū.
valens peccatoribus contra ebrietatē vicio
rum. ¶ Hic ante conuersionem multa
prenomina habuit. Vocatus est enim ari
opagita a vico in quo habitabat. Itē dicit⁹
est theosophus. id est deum sapiens. Itē a
grecorum sapientibus vsq; hodie dicitur p̄
rigion tuarami. qd̄ latine dicit̄ ala celi. q̄ in
celū ala spiritualis intelligentie mirabiliter
volauit. Itē dicit⁹ est machari⁹. i. beatus.
Itē a patria dicit⁹ est ionic⁹. Ionica autē ut
ait papias vna est ex linguis grecorū. vel io
nice sunt genera rotundarū colūnarū. v̄l io
nicū ut idē dicit̄ ē pes q̄ habz duas correptas
et duas longas. Ider qd̄ ostendit q̄ ipse fuit
sapiēs deū p̄ occultorū inuestigationē. ala ce
li p̄ celestū contēplationē btūs p̄ etnoꝝ pos
sessiōz. Ider alia ostēditur q̄ ipse fuit mirabil
rhetor p̄ eloquētiā. ecclie sustētator p̄ doctri
nā. breuis sibi p̄ bñilitatē. lōg⁹ alijs p̄ caritatē
Augusti. aut̄ i li. viij. d̄ ciuitate dei dicit q̄ io
nicū ē gen⁹ philosophorum. Distinguit enī
ibidē duo genera p̄hoꝝ. s. ytalicum qd̄ ē ex p̄
te ytalie. et ionicū qd̄ ē ex parte grecie. Quia
ergo dyonisi⁹ sum⁹ erat p̄hs. idō ātonoma
lice dicebatur ionic⁹. Eius passionē et vitas
grece dictauit methodi⁹ constantinopolita
nus. latine vero anastasi⁹ apostolice sedis
bibliotecarius ut dicit igmar⁹ remorū ep̄us

Dyonisius ariopagita a beato paulo
apostolo ad fidē xp̄i conuersus
fuit. Qui ariopagita a vico ciuita
tis in quo habitabat dictus fuisse dicit̄. Ari
opagus enī erat vicus martis. in quo. s. erat
templum martis. Athēniēses enim singlos
vicos denoiabant a dijs quos colebant. ut
vicum in quo colebatur mars vocabant a
riopagū. quia arioi dicit̄ mars. Vicū in q̄

Dionisio

colebāt pan vocabāt panopagū. Et ita a singulis dijs singulos vicos denotiabant. **A**riopag⁹ aut erat vic⁹ excellentior. q̄a ibi erat curia nobiliū et scole liberaliū artiu. In hoc ergo vico morabatur dyonisi⁹ maxim⁹ p̄bus qui ob plenitudinē diuinorū nūminū et sapientie theosopbus. i. deū sapiens dicebatur. Erat et secum appollophanus eius cōp̄bilosopbus. Ibi etiā erāt epicuri. qui ponebant felicitatem hominis in sola corporis voluptate. et stoici qui in sola animi v̄tute. ¶ In die igit dñice passionis cū tenebre facte fuissent sup̄ vniuersā terrā p̄bi qui erāt athenis non potuerūt b̄ causā in causis naturalib⁹ inuenire. Nō fuit enim naturalis eclipsis solis. Tū quia luna fere erat eregione ad solem. eclipsis autem fieri solet in sinodo solis et lune. Luna autē tunc erat quinquadecima et ita i perfecta distantia a sole. Tum quia eclipsis nō auferit lumen vniuersis partib⁹ terre. Tū q̄a per tres horas durare nō potest. Quia autem illa eclipsis in vniuersis partib⁹ terre lumen abstulerit. patet ex eo qd̄ lucas euangelista hoc dicit et ex eo qd̄ vniuersitatis domi⁹ patiebatur et ex eo qd̄ fuit apud eliopolim egipti et ex eo qd̄ fuit rome et in grecia siue asia minori. Quod autem fuerit rome testatur **O**rosius dicens. Cum dominus patibulo affixus est. maximo terremoto per orbem facto. saxa in montibus scissa. maximarūq; vrbium plurime partes pl⁹ soluta cōcussioe ceciderūt. Eodēq; die ab hora diei sexta sol itantus obscurat⁹ ē. q̄ tetra nox subito obducta teris est a deo vt stellas tunc diurnis horis vel potius in illa horreda nocte toto celo visas fuisse referatur. **H**ec orosius. ¶ Fuit etiam apud egiptum. Et huius meminit dyonisius in epistola ad appollophanū dicens. Obscusi namq; orbis vniiformiter tenebrarum caligine tabescēte. vt purgatum rediit solis dyametru regulam p̄bilosopbi aridei assumpsimus. Cūq; reperim⁹ qd̄ et erat notissimum solem pati molestias nō debere. aio ad te parte peritie sacrariū ad huc nescim⁹ tanterei misteriu. Quid in quā speculū doctrine appollophanib⁹ secretis ascribis ad que tu mihi ore diuino et nō humani sē;

sus sermone. **O** bone dyonisi diuinarum p̄mutationes sunt rerum. Deniq; notatū fērie diem et annum ānunciationis quā paulus nostris aurib⁹ suspens⁹ intonuit. signis acclamantibus recordari expertus. dedi veritari man⁹ et falsitatis sum neribus absolutus. **H**ec dyonisi⁹. ¶ **H**uius etiam meminit idem in epistola ad polycarpus loquēs de se et appollophano dicens. Ambo apud eliopolim tūc p̄ntes et coactantes inopinabiliter soli lunā incedentem videbam⁹. Nō enim erat conueniens temp⁹. Et rur⁹ ipam a nona hora vsq; ad vesperam ad solis dyametru; supernaturaliter restituta. Eclipsim autem illam vidimus in oriente inchoatam. et vsq; ad solarem terminū venientes postea regredientem. Et rursus non ex eod̄ et defectum et purgationē sed econuerso fm̄ dyametru factā. **H**ec dyonisi⁹. Tūc enī dyonisi⁹ cū appollophano voto astrologice discipline apud eliopolim egipti prexerat. et postea inde reuersus est. ¶ **Q**uod autē fuerit in asia testatur eusebius in cronica asserēs se in dictis ethnicoz legisse. qd̄ tunc in bitunia que est p̄uincia asie minoris fuit tremotus magnus et maior solis obscuratio q̄ vnq; fuerit et qd̄ dies hora. vi. ita in tenebras noctē vsus sit. vt stelle in celo vise sint. et qd̄ i nicena que vrb̄ est bitunie multas edes terremoto subuertit. ¶ Tandem in historia scolastica legitur. p̄bi ad hoc adducti sunt vt dicerent qd̄ deus nature patit. **A**libi tñ legit qd̄ dixerūt aut ordo nature peruertitur. aut elementa mētuntur. aut deus nature patitur et elementa sibi cōpatiuntur. **A**libi quoq; dicitur qd̄ dyonisi⁹ dixit. **H**ec nox quā nouā miramur totius mūdi verā lucē aduenturā signat. Tūc athenienses illi deo aram p̄struxerūt. et suppositus est titulus ignoto deo. Singul⁹ enī aris superponebatur titulus indicans cur essent dedicate. Et cum vellent illi offerre holocausta et victimas. dixerunt p̄bi. Honorū nostrorum non eget. sed facietis genuflexiones ante aram eius et supplicabitis ei. quia non querit oblationes pecorum sed duotōnē antioz. Cū ergo paulus venisset athenas epicuri. et stoici p̄bilosopbi cum eo disputa-

De sancto Dionisio

bant. Quidam autem dicebant. Quid seminator
pborum sicut dicitur. Alii dicebant. Nouorum
demoniorum videtur annunciator esse. Adducentes
ergo eum ad vicum pborum ut noua doctrina ibi
examem recipere dixerunt. Noua quidam in se au-
ribus nostris. Volumus ergo scire quidnam velit
habeere. Athenienses autem ad nihil aliud vacabant
nisi aut dicere, aut audire aliquid noui. Cum
ergo paulus singula deorum altaria perlustrasset,
et inter cetera ignoti dei altare vidisset, di-
xit illis phis. Quae ignorantibus colitis hunc
ego annuncio vobis verum deus qui fecit
celum et terram. Deinde dixit dyonisio quem
ceteris magis doctum in diuinis videbat. Quis
est dyonisi ille deus ignoras. Cui dyonisius Ipe
est deus verus qui in ceteros deos non est de-
monstratus. Sed nobis est ignoras et seculo vetu-
ro futurus et impetuum regnaturus. Et paulus
Homo an tantum spiritus est. Et dyonisius Be-
ne homo est. Sed ideo incognitus est, quia est tan-
tus in celis conuersatio est. Cui paulus. Ille est
quem predico qui de celis descendit, carnes su-
scipit mortem sustinuit, et die tertia resurrexit.

Cum autem dyonisius adhuc cum pau-
lo disputaret fortuito transiit per viam cecorum
coram eis. Statimque dixit dyonisius paulo
Si dixeris huic ceco, in nomine dei tui vide-
re et viderit, statim credam. Sed vitatis verbis
magicis, quia forte nosti verba que habet huius-
modi efficaciam, ego formam verborum tibi pre-
scribam. In hac igitur forma verborum dices ei.
In nomine iesu christi nati de virgine, crucifixi
mortui, qui resurrexit, et ad celum ascendit, vi-
de. Sed ut omnis suspitio tolleretur, dixit pau-
lus dyonisio ut hec ipse verba proferret. Cum
ergo in eadem forma dyonisius ceco ut videret
dixisset, protinus visum recepit. Statimque dyo-
nisius cum damari uxore sua et tota familia
baptizatus est, et fidelis effectus. Sicque a pau-
lo per triennium instructus athenis episcopus ordinatus
est. Ubi ille predicationi insistens ipsam ciuita-
tem et maximam partem regionis illius ad fi-
dem christi adduxit. **C** Huic paulus ea
que in tertium celum raptus vidit reuelasse dici-
tur, sicut et ipse dyonisius in plerisque locis insi-
nuare videtur. Unde et de gerarchiis ipsorum
angelorum ordinibus dispositionibus et officiis

tam luculenter et clare disseruit ut non putares
ipsum hoc ab alio didicisse, sed ipsum potius etiam
usque in tertium celum raptum esse, et ibi hec omnia
conspexisse. **P**rophete spiritus claruit
sicut patet in epistola quam misit ad ioban-
nem euangelistam in patmos insulam in
exilio relegatum, ubi prophetauit quod inde re-
diturus esset sic dicens. Gaude vere dilecte, ve-
re amabilis, et desiderabilis, et diligibilis, val-
de dilecte. Et infra. Ex custodia que est in pat-
mos dimitteris, et ad tertiam alie reuerteris et
facies ibi boni dei imitationes, et his qui erunt
post te trades. **D**ormitioni beate ma-
rie interfuit, sicut ipse in libro de diuinis no-
minibus insinuare videtur. **C**um ergo
audisset petrum et paulum rome a nerone in
carceribus detineri, episcopum sibi substitu-
it, et ad eos visitandos accessit. Verum cum
illi ad dominum feliciter migrassent, et postmo-
dum clemens presideret, ab ipso beato clemen-
te post aliquod spacium temporis in franci-
am destinatur, et sibi rusticus et eleuterius so-
ciani. **A**ffusus igitur parisiis venit et mul-
tos ibidem ad fidem conuertit, et ecclesias plu-
rimas fabricauit, et clericos diuersi ordinis
collocauit. Tanta autem in ea gratia celitus
emittitur, quod cum sepius pontifices ydolorum
contra eum seditionem populi concitarent
et populus ad eum perdendum sepe cum ar-
mis concurreret, mox illo viso aut omni fe-
ritate deposita se eius pedibus prouoluebant
aut nimio timore soluti ab eius presentia fu-
giebant. Sed dyabolus videns et inuidens quod
quondam sui cultura decrederet, et multipli-
catis fidelibus ecclesia triumpharet, domici-
anum imperatorem in tantam commouit se-
uiciam ut preceptum daret, quod quicumque christi-
anum aliquem reperiret, aut ipsum sacrificare
cogeret, aut diuersis supplicijs cruciaret. **P**re-
fectus igitur fescenninus contra christianos parisi-
a roma directus, beatum dyonisium popu-
lo predicantem inuenit, statimque captus col-
laphizatum, consputum, derisum, et locis du-
rissimis alligatum, cum sanctis rustico et eleu-
terio sibi presentari precepit. Cum ergo san-
cti coram illo in confessione dei constantes
astaret, ecce quedam matrona nobiliter aduenit

De sancto Dionisio

et virum suum lubriū turpiter ab his magis
deceptū asseruit. Ipso eius utiq; viro cuius
mitti et in dei confessione perseverans inu-
ste necatur. Sancti vero a duodecim mili-
bus flagellantur. Deinde magno pondere
catbenarū cōstricti carceri mancipant. Se-
quenti die dyonisi⁹ super cratem ferreā sup-
positis flammis nudus extendit. vbi dñs dca
tabat dicens. Ignitum eloquium tuum ve-
bementer. ⁊ seruus tuus dilexit illud. Inde
autē erigitur. ⁊ ad bestias ferocissimas ml-
to ieiunio excitatus pijci⁹. Sed cū in euz ipe
tuose currerent signus crucis opposuit ⁊ mā-
luerissimas eas fecit. Deinde in clibanū ia-
ctatur. sed extincto igne nil leditur. Cui affi-
gitur ⁊ diutius ibidem torquetur. Inde de-
positus cum suis socijs et multis alijs fide-
bus carceri mancipatur. Vbi dū missam ce-
lebraret. et populū cōmunicaret. Domin⁹ te-
sus eidem cum immenso lumine apparuit.
⁊ panem accipiens ei dixit. Accipe hoc care
meus. quia mecum est maxima merces tua
Ipse hoc iudici presentati iterū nouis sup-
plicijs mactantur. ⁊ iuxta ydolum mercurij
cum securibus trium capita in confessione
trinitatis precipiuntur. Statimq; corp⁹ san-
cti dyonisi⁹ se erexit. et caput suum inter bra-
chia. angelo duce. et celesti lumine preceden-
te. per duo miliaria deportauit. a loco q̄ dici-
tur mōs martirium vsq; ad locum vbi nūc
sua electione et dei prouidentia req̄scit. Tā-
ta autē ibidē angeloz melodia insonuit. vt
inter multos qui audierūt ⁊ crediderūt etiā
larcia vroz prefati lubri⁹ xpianaz se eē clama-
uit. Er mox ab impijs decollata ⁊ in suo san-
guine baptizata occubuit. Fili⁹ autē ei⁹ noie
pirbi⁹ rome sub trib⁹ impatorib⁹ militauit.
Deinde parisijs rediens baptizatur. ⁊ reli-
giosorum numero sociatur. Dum autē in-
fideles metuerent ne sanctorū rustici ⁊ eleu-
terij corpa xpiani sepelirēt. iusserūt vt in seca-
na mergerent. **B** **H** Patrona autē qdā
nobilis vectores ad prādū inuitauit. ⁊ illis
epulantib⁹ scōz corpa furtiue surripuit. ⁊ i
agro suo occulte sepeliri fecit. Que postea p
secutiōe cessante inde sustulit. ⁊ corpori bea-
ti dyonisi⁹ honorifice sociauit. Passi sūt sub

Domiciano anno dñi. xcvj. etatis vob̄ beati di-
onisi⁹. xc. **C** Circa annos dñi. dccc. xv. tēpe lu-
douici legati micbaelis impatoris constan-
tinopolitani inter cetera munera detulerūt
ludouico filio karoli magni libros dyonisi⁹
de gerarchia de greco in latinū translato.
Qui cum gaudio sunt recepti. et. xij. infirmi
in ipsa nocte in ecclia eius curati. **C** Cū apd
arelatē sanct⁹ regul⁹ ep̄s missaz solēnia cele-
braret. aploz nomib⁹ in canone recitatis ad-
iūxit. et beatis martiribus tuis dyonisio ru-
stico et eleuterio. Quo dicto cuz ad huc dei
famulos viuere crederet. plurimum mirari
cepit cur eorum noia sic nesciens in canone
protulisset. Et ecce eidem miranti tres colū-
be apparuerunt super crucem altaris residē-
tes que sanctorū martyrum nomina bebāt.
suis pectoribus sanguine insignita. Quas
diligenter intuens sanctos migrasse a corpe
intellexit. **C** Circa añū dñi. dcl. iij. dagober-
tus rex francoz. vt in quadam babe⁹ croni-
ca qui longe ante pipinū regnauerat. a sua
puericia sc̄m dyonisiū in magna venera-
tione habere cepit. Nam ⁊ quando clotarij
patris sui iram metuebat ad eccliam san-
cti dyonisi⁹ continuo fugiebat. Cum ergo fa-
ctus iam rex mortuus fuisset cuidam sc̄to
viro in visione monstratus est q̄ anima ei⁹
ad iudicium rapta fuit. et multi sancti suaz
ecclesiarum expoliationem obijciebant ei⁹
Cum ergo mali angeli az ad penas rapere
eam vellent. affuit beatus dyonisius ⁊ ei⁹ in-
teruentu liberata est. et penam euasit. Forte
enim eius anima ad corpus redijt. ⁊ ibi pe-
nitentiam egit. **C** Clodoueus rex corpus
sancti dyonisi⁹ minus religiose discooperi-
ens os brachij eius fregit et cupide rapuit.
qui mox in amentiam versus est. **C** Et no-
ta q̄ ignarus episcopus remensis dicit̄ epi-
stola quā misit ad karolum q̄ iste dyonisi-
us missus in galliam fuit dyonisius ariopa-
gita vt supra dictū est. Idē testatur Jobānes
scot⁹ in epla ad karolum. Nec forte ratio
ex computo temporis contradicit. sicut aliq̄
obijcere voluerunt

CXLIX

De sancto Calixto

21

De sancto Calixto

Calixtus papa anno
domini. ccc. xij. sub alexandro imperato
re martyrium passus est. Et tunc per
eminentiorum: Brome diuio ē in cēdio crema
ta. et sinistra manū iouis aurea liquifacra. Tūc
oēs sacerdotes ad alexandriū ipatorē venerūt
petētes ut diuini sacrificijs placarent. Bū
ergo offerret subito celo sereno mane die io
uis diuio fulmie quattuor sacerdotes ydolorū
mortui sūt. et ara iouis cremata est. et sol ob
scurat⁹ est. ita ut populus roman⁹ fugerit extra
muros. Audiēs autē palmani⁹ consul quod calixt⁹
cū suis clicis trās tiberi latitaret. rogauit ut
xpiani per quos B malū trigerat ad purgatiōez
ciuitatis penit⁹ delerent. Idalmatius itaqz
potestate accepta. cū illuc cū militib⁹ ppa
set. sed illi protin⁹ excecati fuissent. terit⁹ ale
xandro B pti⁹ nūciauit Tūc impator iussit
ut die mercurij oīs populus ueniret. et mercu
rio immolaret. ut ab eo sup bis rīsa acciperet
Quod dū fieret. vgo qdā tēpli noīe iuliana ar
repta a demōe exclamauit. De⁹ calixti ē ve
rus et viu⁹ De⁹ q nris ē pollutiōib⁹ indigtus
Quod audiēs palmani⁹ trās tiberi ad vrbēz ra
uēnariū ad scūm calixtū accessit. et cū vxore
sua et familia se ab eo baptizari fecit. Quod au
diēs impator eū accessitū simpliciō senatori
tradidit. ut vbis blādīs eū mōderet ex eo q rei
publice plimū necessari⁹ eēt. Idalmatio vō
teumijs et orōnib⁹ pseuerate. venit ad eū qui
dā miles pmittēs q si vxorē suā paliticaz sa
naret ptiuo credret. Cū ergo palmani⁹ ora
ret. illa sanata ad palmaniū cucurrit dicens
Baptiza me in noīe xpi q tenuit manū meā
et alleuauit me Tūc calixt⁹ veniēs ipam euz
viro suo et simpliciō et mltis alijs baptizauit
Quod audiēs impator iussit oēs baptizatos
decollari. calixtū vō. v. dieb⁹ sine cibo et potu
manere fecit. Ille autē vidēs eū āpli⁹ pfortari
iussit cū dieb⁹ singul⁹ fustigari. Deinde p fene
strā precipitātū alligatūqz saxo i puteū precipi
tari. Alteri⁹ autē psbyti corp⁹ ei⁹ de puteo ele
uauit. et ipm i cimiterio calipodij sepeliuit.

CL.
I De sancto Leonardo.
Leonard⁹ dicitur

odor populi. a leos quod est popul⁹ et nar
tus quod est herba redolens. quia odore bone
fame populum ad se traheret. Vel leonar
tus dicitur quasi lugēs ardua. Vel leonar
tus dicitur a leone. Leo enim quattuor ba
bet in se. Primo habet fortitudinem quam
fortitudinem ut dicit Isidorus habet in pe
ctore et in capite. Sic beatus Leonardus ha
buit fortitudinem in pectore per malarum
cogitationum refrenationem. et in capite p
infatigabilem supernorum contemplatiōez
Secundo habet sagacitatem. et hoc in duo
bus scz in apertione oculorum cum dormit
et in deletione vestigiōrum cum fugit Sic le
onardus vigilauit per laborem actionis. et
vigilando dormiuit per quietez contempla
tionis. et in se deleuit vestigia totius munda
ne affectionis. Tertio habet virtuositatem
in voce. quia eius vox tertia die suscitauit leu
culum natum mortuū et omnē bestia figere
facit gradus. Sic leonardus multos mor
tuos in peccatis suscitauit. et multos bestia
liter viuētes in operibus bonis fixit. Quar
to habet timorem in corde. quia fm ysidoriū
duo timet. scz strepitum rotarum et ignem ac
censum. Sic Leonardus timuit et timendo
vitauit strepitum mundane sollicitudinis
ideo in desertum fugit. et ignem terrene cupi
ditatis. et ideo omēs thesauros sibi oblatos
contempsit.

Leonardus fuisse dicitur circa An
num domini. quingētesimuz. Hic
a sancto Remigio remensi archie
piscopo de sacro fonte leuatus. et ab ipso sa
lutaribus disciplinis instructus est. Cuius
parentes primi in palacio regis francie ha
bebantur. Hic tantam gratiam a rege obti
nuit. q omnes incarcerati quos ipse visita
bat protinus absoluebantur. Cum igitur fa
ma sanctitatis eius exresceret. rex multo
tempore eum secum manere coegit. donec
oportuno tempore ei episcopatus donaret.
Quod ille renuit et solitudinem desiderans
relictis omnibus aurelianum predicando
cum fratre suo Lisardo deuenit. Ubi post
qm in quodam cenobio aliquandiu vixe
runt. dum Lisardus super ripam ligeris
solitarius manere vellet. et Leonardus per

De sancto Leonardo

spū facti abmonitōne in aq̄tania disponez
predicare. osculātes se ab inuicē discesserūt.
Leonard⁹ igit̄ ubiqz predicās. mltā miracu
la exercēs. in quadā silua ciuitati lemonice
vicina habitauit. vbi erat aula regia causa
venationis p̄structa. Accidit aut̄ vt quōdā die
rex ibi venaret. ⁊ regina illuc cā delectatiōis
egressa partu piclitarēt. Cuz ergo rex ⁊ fami
lia p̄pter regine piclitationē lugerent. ⁊ leo
nardus p̄nem⁹ trāsiret. ⁊ gementium voces
audiret. pietate cōmotus illuc p̄perauit. ⁊ a
rege vocat⁹ p̄tin⁹ introiuit. Cū igit̄ a rege inē
rogat⁹ q̄s eēt. ⁊ se sc̄tū remigij discipuluz fuisse
narraret. rex spes bonā p̄cipiēs. ⁊ a bono ma
gistro ipsuz bene instructū existimās. ip̄s ad
reginā induxit. rogās vt suis p̄cib⁹ de recu
perata coniuge ⁊ edita ple duplex gaudiuz
obtineret. Tūc ille oratione fusa qd̄ petebat
p̄tin⁹ impetrauit. Cū aut̄ rex mltā in auro ⁊
argēto sibi offerret ille p̄tin⁹ recusauit. admo
nēs vt hec paupib⁹ daret dicēs. Ego nullis
boz indigeo. sed tantū in aliq̄ siluarum con
tēptis bui⁹ mūdi diuitijs soli c̄busto famu
lari desidero. Cum aut̄ rex totū illud nem⁹
sibi tradere vellet. ille ait. Nō totū illud acci
pio. sed quantū nocte cū meo asello circū re
potero. tantū mibi concedi exopto. Qd̄ rex
libētissime adimpleuit. Cōstructo itaqz ibidē
monasterio. ibi diu cū adiūctis sibi duobus
monachis in abstinentia mltā degebat. Cū
autē aq̄ vno ab eis miliario distaret puteuz
ibidē siccū penit⁹ fodi iussit quē aq̄ orōnib⁹
suis impleuit. Locū aut̄ illū nobiliacū appella
uit. eo q̄ a rege nobili tradit⁹ sibi fuisset. Ibi tā
tis miracul⁹ choruscavit. q̄ q̄cūqz ei⁹ nomē
carcere inuocasset. mox ruptis vinculis nul
lo contradicēte liber abiret. ⁊ suas eidem ca
tbenas vel compedes presentaret. Horum
plures secum manebant ⁊ ibidem domino
seruebant. Septem quoqz familie de e⁹ no
bili stirpe venditis omnibus ad eum vene
rūt. ⁊ distributo singulis nemore ibi cū ip̄o
manētes exēplo suo plurimos attraxerunt
Beniqz sanctus vir Leonardus mltis cla
rus virtutibus. octauo ydus nouembri ad
dominum migravit. Vbi postqz multa fes
sisset miracula. clericis illius ecclesie est reue

latum. vt quia locus ille propter multitudine
nīs frequentiam artus erat. alibi ecclesiam
fabricarent. ⁊ illuc corpus sancti leonardi bo
noxice transportarent. Et illi cum populo
triduano ieiunio et orationi insistentes. respi
cientes viderunt totam prouincia ⁊ niue co
opertam. locum autem illum in quo sanct⁹
Leonardus quiescere volebat omnino va
cuū conspexerunt. Ibi itaqz translāt⁹ qn̄
ta miracula precipue circa incarceratos do
minus per eum faciat. imensi ferri varietas
ante eius tumulum dependentis testis exi
stit. **V**icecomes lemonicensiuz ad ter
rorem malozum quādam grauissimam ca
tbenam fecerat. quam in cippo sue turris af
figi mandauerat. Qua catbena quicunqz
collo cingebatur. cuiuslibet aeris intemperiei
expositus. non vna sed quasi mille mortib⁹
angebatur. Accidit autem vt quidā seru⁹
sancti Leonardus illa catbena sine culpa liga
retur. Qui cum fere vltimum spirituz effla
ret. intra se quo potuit toto sanctuz Leonar
dum affectu rogauit vt qui alios liberar⁹ si
bi quoqz seruo suo subueniret. Statimqz sā
ctus leonardus in veste cādida sibi appārēs
dixit. Noli timere. quia non morieris. Sur
ge ⁊ hanc catbenam tecum ad ecclesiam meā
deferas. Sequere me quia ego precedas te.
Qui confurgens et catbenam accipiens. sā
ctum Leonardum precedentem vsqz ad ec
clesiam suam secutus est. Statimqz vt ante
fores fuit. beatus Leonardus ipsum dimisit
⁊ ecclesiam intrans que sanctus Leonard⁹
sibi fecerat omnibus enarrauit. ⁊ catbenam
illam tam maximam ante tumulum ei⁹ sus
spendit. **V**ir quidam in loco sancti Le
onardi nobiliaco habitans. ⁊ eidem sancto
valde fidelis existēs. a quodam tyranno ca
ptus est. Qui tyrannus intra se cogitās di
cebat Leonardus iste omnes compeditos
absoluit. ⁊ omnis vis ferri ante eum velut ce
ra ante ignem liquecit. Si hunc igitur vin
culis ligauero pronus Leonardus ade
rit et ipsum liberabit. Si autem ipsum cu
stodire possem mille solidis ipsum redimi
facerem. Scio igitur quid faciam. In turre
mea profundam foueam faciam. ⁊ hominē

De sancto Leonardo

būc cōpedibus aggrauatū ibidē submergā
Deinde sup os foue lignea archā pstruā in
qua armatos milites accubare faciā. Et eīz
leonard⁹ ferū pfringat. tñ nōdū sub terram
intrauit. Qd̄ cuz totū vt cogitauerat cōple
uissz. et ille bō scūz leonardū sepi⁹ iclamaret.
leonard⁹ nocte veniēs archā i q̄ iacebāt mi
lites reuoluit et tanq̄z mortuos in sepulcro
ita eos sub ipsa conclusit. Deinde cū multa
luce foueā igress⁹. manū fidelis sui tenuit ac
dixit. Dormis an vigilas. Ecce leonardus
quē tu desideras. At ille admirās ait. Dñe
adiuuā me. Cōfestiz p fractis catenis appbē
sum pprijs vlnis extra turrim portauit. De
inde secū sicut amic⁹ cum amico cōfabulā
vsqz ad locum suum et domū ipm deduxit.
B U Peregrinus quidam cū a visitatiōe
sancti leonardi redisset. et i auernia captus.
in cauea iclusus eēt. eos plurimuz deprecā
batur. vt amore sancti leonardi cuz nihil vn
qz eos offendissz. eū relaxare deberent. Qui
responderūt q̄ nisi se copiose redimeret non
exiret. Et ille. Sit inter vos et sanctum leonar
dū cui me sciatis recōmendatum. Sequen
ti igitur nocte sanctus leonard⁹ dño illi⁹ cas
stri apparuit. et vt peregrinū suū dimitteret i
perauit. Ille vō mane euigilās et visionem q̄
si somniū paruipēdēs. nullaten⁹ dimittere
voluit. Altera nocte eadē impās sibi apparu
it. Sed ille iterū obedire cōtēpsit. Tertia vō
nocte scūz leonardus peregrinuz accipiēs
extra oppidū deduxit. statimqz turris cū me
dia parte castri corruēs. oppressis plurib⁹ so
lum principē ad sui cōfusione fractis cru
ribus reseruauit. **M** Miles quidam in bri
tannia incarceratus sanctum leonardū in
uocabat. Qui statim cunctis videntibus et
cognoscentibus et stupentibus i media do
mo apparuit. et carcerem itras et vincula frā
gens homini catenas in manibus posuit
et per medium illorum deducens omnes stu
pore perterruit. **F**uit et alius leonard⁹ e⁹
dem professionis et virtutis. cui⁹ corp⁹ apd
corbiacum requiescit. Hic cum in monaste
rio esset prelatus. tanta se humilitate deicie
bat. vt omnibus inferior videretur. Sed cū
omnis pene populus ad euz cōflueret. qd̄ā

inuidi regi clotario suaserunt q̄ nisi preuide
ret. per leonardum qui multos sub obtentu
religionis colligebat. regnum frācie de imē
tum nō modicum sustineret. Quibus rex
nimis credulus eum expelli iussit. Veniētes
autem milites a deo eius verbis compuncti
sunt. q̄ se suos futuros discipulos spopondē
runt. Rex quoqz penitēs veniam petijt. et de
tractores rebus et bonoibus priuauit. et san
ctum leonardum valde dilexit. et vix ad p̄cel
sancti detractores dignitati pristina restituit.
Qui a deo similiter impetrauit. vt quicū
qz in carcere tenerent mor inuocato suo no
mine soluerentur. Dum autem quadā die
orationi incuberet. serpens quidam mari⁹
a parte pedū vsqz in eius sinū tetendit. Qui
pp̄ter hoc nullaten⁹ ab oratione surrexit. Cō
pleta vero oratiōe dixit ei. Scio quia ab ini
tio creatiōis tue homines quātum preuales
in q̄etas. sed nūc si in me tibi tradita est pote
stas. fac i me quicquid merui. Quo dicto se
pens per capucium exiliens ad pedes eius
mortuus corruit. **I**stod hoc autem cū duos
ēpos discordātes sedassz i crastinū se finien
dū pdixit circa ānos dñi. d̄lxx.

CEI

21

De sancto Luca euangelista.

Lucas interpretatur
Ipe consurgens vel eleuās. vel dici
tur lucas a luce. Ipe enim fuit consurgens
ab amore mūdi. eleuās se i amorem dei. Fu
it etiā lux mūdi eo q̄ mūdum illūinauit vni
uersū. **M**at̄h. v. Vos estis lux mūdi. Lux at
mūdi est ipe sol. q̄ quidē lux habet in situ (B
limitatē. **Ecc̄l̄. xxvj.** Sol orēs mūdo i altis
simis dei. In aspectu delectabilitatē. **Ecc̄l̄. xj.**
Dulce lumē et delectabile est oculis v̄i. **De so
lem.** In motu velocitatē. **ij. heb̄re. iiii.** **M**at̄
gna est terra et excelsus est celū. et velox curs⁹
solis. In effectu vtilitatē. q̄ p̄m pbilosophū.
homo generat hominem et sol. Sic lucas ha
buit sublimitatē per celestiu contemplatio
nē. delectabilitatem per dulces p̄uersiones
velocitatem per feruentem predicationem.
vtilitatem per doctrine sue conscriptionem.

B

Lucas syr⁹ natōe ātiocben⁹ arte me
dic⁹ fuit. fm̄ q̄sdā vn⁹ De. lxxij. domi
ni discipul⁹ Sane cū biero. dicat eū
fuisse discipulū ap̄loz nō dñi. et glo. sup. xxv.
exodi notet. q̄ dñō p̄dicāti nō adbelit. sed p̄
resurrectionē ei⁹ ad fidē venit. maḡ tenēduz
est q̄ nō fuerit vn⁹ De. lxxij. licet aliq̄ sic fuerit
opiati. Qui tate fuit p̄fectiōis z vite vt optie
ordinat⁹ fuerit q̄ntū ad deū et q̄ntuz ad pro
ximū. z q̄ntū ad seipz. z q̄ntū ad suū officiu.
Et in signū b⁹ q̄duplicis ordinatōis q̄ttu
or facies b̄re describit. s. faciem hominis z le
onis. bouis z aquile. Q̄libet enī de aīalib⁹
habebat q̄ttuor facies et q̄ttuor pēnas vt d̄z
ezech. j. Et vt b̄ meli⁹ videat. imaginemur a
liq̄d aīal q̄d b̄eat caput q̄dratū. vt lignū qua
dratū. et ī q̄libz sup̄ficie imaginemur vnā fa
ciē a pte āteriori faciē hoīs. a dextis facies leo
nis. a sinistris faciē vituli. a pte posteriori fa
ciē aq̄le. Quia vō facies aq̄le sup̄ alias emie
bat pp̄tē colli. p̄ductōz q̄d ī ea lōgū ē. iō d̄z q̄
erat desup. Q̄libet etiaz boz q̄ttuor pēnas
bēbat. q̄a cū q̄libet aīal quasi quadratum
imaginemur. et in quadrato sint quattuor
āguli. in q̄libet angulo erat vna pēna. Iſder
ista quattuor animalia fm̄ sctōs q̄ttuor euā
geliste significā. q̄z licet q̄libet habuerit q̄tu
or facies scribēdo. s. de b̄ūanitate. passiōe. re
surrectionē. z diuinitate. singule tñ singul⁹ per
quandam appropriatōez attribuuntur fm̄
biero. Mathe⁹ in homine figuratur. q̄z prin
cipaliter circa xp̄i humanitatem immorat.
Lucas in vitulo agens de chusti sacerdotio
Marc⁹ in leone euidenti⁹ scribens d̄ resur
rectionē. Catuli enī leonum vt dicunt vsqz in
diē tertium q̄si mortui iacent. sed rugitu le
onis in die tertio excitantur. Item quia ice
pit a rugitu predicatōis. Jobānes in aq̄la
ceteris ali⁹ volans scribēs de xp̄i diuinita
te. Chust⁹ etiaz de quo scribunt omnia ista
q̄ttuor fuit. s. homo nat⁹ de virgine. vitul⁹ in
passiōe. leo in resurrectionē. aquila in ascen
sione. Iſder has igitur q̄ttuor facies ī quibus
designat⁹ ē lucas sicut q̄libz ali⁹ euāgelista.
ōndit̄ q̄lic illis q̄ttuor modis fuerit ordinat⁹
Iſā p̄ faciē hoīs oñdit̄ q̄ recte fuerit ordina
t⁹ q̄ntū ad proximū quē d̄z rōne iſtruere. man

suetudie attrahere. z libtate fouere. Iſō enī ē
aīal rōnale mā suetū z libale. Iſder faciē aq̄le
ostenditur q̄ recte fuerit ordinatus quantū
ad deum. quia in eo oculus intellectus cō
tuetur deum per contemplatōnem. rostrū
affectus ad ip̄m exacuitur per meditatiōz. se
nect⁹ effect⁹ abijcit p̄ nouā conuersationem
Elquila enim acuti luminis est vt rotam so
lis irzeuerberatis oculis aspiciat. z in altuz
mirabiliter eleuata pisciculos in medio ma
ris videat. Iſrostrum etiam nimis adūcatū
ne impediatur in cibo capiēdo petre alli
dit z sic vsui cibandi habile efficit. Erusta in
super a calore solis z in fontē magno impe
tu se pijciens senectutē abijcit. calore sol⁹ ocu
loz caliginem cōsumēte z pennas alleuian
te. Iſder faciē leonis ostenditur q̄ recte fuerit
ordinatus quantum ad se. quia habuit ge
nerositatem p̄ honestam moz p̄uersatiōez
sagacitatem p̄ insidiarum hostiliū vitatiōz
z passibilitatē p̄ afflictōz cōpassionez. Leo
enim est animal generosum. q̄z rex animali
uz. Est sagax q̄z vestigia cauda delz cū fugit
ne inueniat. Iſpassibile quia quartanam pa
titur. Iſder facies vituli siue bouis ostendit̄
q̄ recte fuerit ordinat⁹ q̄ntū ad suū officiu.
q̄d fuit scribere euangeliū. Ibi enī morose p̄
cessit. quia incepit a natiuitate p̄cursoris z
natiuitate z infantia xp̄i. z sic paulatī p̄cessit
vsqz ad vltimā p̄sumationem. Discrete ice
pit. quia post alios duos euāgelistas. vt q̄d
illi omisissent iste suppleret. z q̄d sufficiētes di
xissent omitteret. Circa templū z sacrificiū
immoratus fuit. q̄d p̄z in p̄ncipio et ī medio
z in fine. Bos enim est animal morosum in
vngulis fissum. p̄ q̄d intelligitur discretio ī
molantium. **E** **R**erum qualiter be
atus lucas in p̄dicis quattuor modis ordi
natus fuerit. melius ostenditur si vite ei⁹ se
ries meli⁹ indagetur. Iſprimo igitur ordi
nat⁹ fuit quātum ad deum. Tripliciter au
tem ordinatur homo quantum ad deū. fm̄
beatum Bernar. s. affectione cogitatione et
intentione. Affectio debet eē sancta. cogita
tio mūda. z intētio recta. Affectionem igit̄
sanctam habuit. q̄a spiritus sancto plen⁹ fuit.
biero. in plogo sup̄ lucā. Obijt inquit ī bubī

De sancto Luca

nia plen⁹ spūscō. Scdo habuit cogitatioz
mūdā. q̄a fuit v̄go corpe ⁊ mente. in q̄ notat
mūdicia cogitatiois ipi⁹. Tertio habuit in-
tentionē rectā. q̄ in oib⁹ q̄ faciebat bonorem
dñi q̄rebat. De his duob⁹ plūis d̄r in plogo
sup act⁹ aploz. Sine crimie ī v̄ginitate per-
manēs. Hoc q̄ntū ad mūdiciā cogitationis
Dño maluit seruire. i. ad bonorē dñi. Hoc
quātū ad rectitudinē itentionis. ¶ Secūdo
fuit ordinatus q̄ntū ad primū. Ad primū
aut ordinamur cū ei ipēdim⁹ qd̄ debemus.
Tria aut s̄m richardū de sc̄o vict. sūt q̄ p̄rio
debem⁹. s. nr̄z posse. nostrū nosse. nostrz vel-
le. ⁊ vt q̄ntū addat nostrz agere. Pr̄m̄ posse
se in subsidijs. nr̄z nosse in p̄silijs. nostrz vel-
le ī d̄sidijs. nostrū agere ī obseq̄is. Quātūz
ad h̄ q̄ntū ordinat⁹ fuit beat⁹ lucas. Bedit
enī p̄mo primo posse suū in subsidijs qd̄ pa-
tet ex h̄ q̄ paulo in oib⁹ tribulationib⁹ semp
adbelit. ⁊ ab eo nunq̄z discedēs eidē in predi-
cationis subsidiū fuit. ij. abi. iiii. Lucas ē me-
cū sol⁹. In hoc q̄ dicit mecū tanq̄z sc̄z adiu-
tor et defensor. notat qualiter sibi subsidia p̄-
stitit. In hoc q̄ dicit sol⁹ notatur q̄ p̄stanter
eidē adbelit. Itē. ij. cor. viij. dicit de luca. Nō
solū autē sed ⁊ ordinat⁹ est ab ecclijs socius
peregrinationis nostre. zc. Scdo suū nosse in
consilijs. Tūc enim suū nosse primo tribuit
cū doctrinam apostolicam ⁊ euangelicam
quam ip̄e nouerat ad vtilitatem primoz p̄-
scripsit. De hoc ip̄e testimoniū sibi perhibet
in plogo suo dicēs. Visū est ⁊ mibi assecu-
to a p̄ncipio diligēter ex ordine tibi scribere
optime theophile. vt agnoscas eozū verborz
de q̄b⁹ es erudit⁹ veritatem. Qualiter etiaz
prebuit suū nosse in consilijs. patet ex illo v̄-
bo qd̄ dicit hieroi⁹. in plogo. quia ei⁹ verba
anime lāguētis sunt medicina. Tertio e⁹ vel-
le in d̄sidijs. q̄ p̄z ex hoc q̄ eis salutē eternā
desid̄rauit. Coll. iij. Salutat vos lucas me-
dic⁹. i. salutē eternam exoptat. Quarto eius
agere in obseq̄is. qd̄ patet ex h̄ q̄ dominū
quez aliquē pegrinū extimabat hospitiū re-
cepit. ⁊ ei omne obseq̄ūz caritatis exhibuit.
Fuit enī soci⁹ cleopbe dū ibat ī emaus sicut
aliqui dixerūt put refert Greg. ī moral. licet
amb. dicat aliū fuisse cui⁹ etiā nomē ponit.

Tertio fuit bñ ordinat⁹ q̄ntū ad seipm̄
Tria aut sūt s̄m Bern. que optime ordināt
boiem ad seipm̄ ⁊ sanctū faciūt. s. vict⁹ sobri-
us. act⁹ iust⁹. sens⁹ pi⁹. Et qd̄libet horuz s̄m
ipm̄ bern. in tria diuidit. Vict⁹ in q̄t sobrius
erit. si p̄tinet. si socialit. si humilit vixerim⁹
Act⁹ iust⁹ erit. si fuerit rect⁹ discret⁹. fructu-
os⁹. Rect⁹ p̄ bonā intentionē. discret⁹ p̄ mode-
rationē. fructuos⁹ p̄ edificationē. Sēl⁹ pius
erit. si fides nostra sēt deū sūme potentē. sū-
me sapientē. sūme bonū. vt p̄ ei⁹ potētiaz no-
straz credam⁹ iuuari infirmitatē. per e⁹ sapi-
entiaz nr̄am credam⁹ corrigi ignorātiā. p̄
ei⁹ bonitatē nr̄am credam⁹ dilui iniquitatem.
Hec Bern. In his oib⁹ beat⁹ lucas fuit op-
time ordinat⁹. Idem enim habuit victū sob-
riū. ⁊ hoc triplici. quia vixit p̄tinent. Nam
vt testat hieroi⁹. de eo in plogo super lucam
ip̄e nec vxorē vnq̄z habuit nec filios. Secun-
do socialit hoc notat in hoc q̄ dicit de ip̄o
de cleopha. supposita opinione predicta luc.
vl. Duo ex discipul⁹ iesu ibāt ip̄a die. zc. So-
cialitas enī notatur in hoc q̄ dicitur duo. ⁊ ī
hoc q̄ d̄r discipuli. q̄si disciplinati. i. bene mo-
rigerati. Tertio humilit. cui⁹ humilitas illi
nuat in hoc q̄ nomē socij sui. s. cleopbe expli-
cit ⁊ suū tacuit. Nam s̄m opinionē quozun-
dam lucas ex bñlitate nomē suuz siluit. Se-
cūdo habuit actū iustū. q̄ qd̄e act⁹ fuit rect⁹
p̄ intentionē. hoc notat in oratiōe cū d̄r. Qui
crucis mortificationēz iugit in suo corpore p̄-
tui nois amore portauit. Discret⁹ p̄ modera-
tionē. An̄ in forma bouis mōstrat⁹ est qui
ungulam findit. p̄ qd̄ v̄t⁹ discretiois expm̄it
Fructuos⁹ p̄ edificationē. adō quippe fuit pri-
mis fructuos⁹ q̄ ab omnib⁹ carissim⁹ habe-
batur. An̄ coll. iij. vocatur ab apostolo ca-
rissim⁹. Salutat in q̄t vos lucas medic⁹ ca-
rissim⁹. Tertio habuit sensū pius. quia credi-
dit ⁊ in suo euāgelio p̄fess⁹ est deum cē sūme
potentē. sūme sapientē sūme bonū. De duo-
b⁹ p̄mis dicit in. iij. c. Stupebāt ī doctrina
ei⁹. quia ī potestate erat sermo ipsi⁹. De ter-
tio ptz. xvij. c. Nemo bon⁹ nisi sol⁹ de⁹.
¶ Quarto ⁊ vltimo fuit optime ordinat⁹
quātū ad suū officiū. qd̄ fuit scribere euāge-
liū. In hoc aut patet qualiter ibi fuerit ordina-

De scō Luca.

tus, quoniam ipse suum euāgelium fulcit multa vilitate, replet multa vilitate, decorat multa venustate, et autēnticat multorum auctoritate. **P**rimo namque fulcitur multa veritate. Est autē triplex veritas, scilicet vite, iustitie, et doctrine. Veritas vite est adequatio manus ad linguas; Veritas iustitie est adequatio sententie ad causas; Veritas doctrine est adequatio rei ad intellectum. **H**ac triplici veritate ipsum euāgelium fulcitur quia in ipso euāgelio hec triplex veritas edocetur. **O**stendit enim lucas et christum hanc triplicem veritatem in se habuisse et alios docuisse. **O**ndit autē christum hanc triplicem veritatem in se habuisse per testimonium aduersariorum, sicut patet luce, xx. **M**agister scimus, quia recte dicis et doces. **E**cce veritas doctrine. **E**t non accipis personam. **E**cce veritas iustitie. **S**ed in veritate viam dei doces. **E**cce veritas vite. **B**ona eius vita, dicitur via dei. **S**ecundo ostendit in ipso suo euāgelio christum hanc triplicem veritatem docuisse. **P**rimo enim ibidem docet veritas vite que consistit in obseruatione mandatorum dei. **U**nde dicit, x. c. Diliges dominum deum tuum, etc. **H**oc fac et viues. **I**tem, xvij. interrogauit eum quidam. **M**agister quid faciendo vitam eternam possidebo. **E**t sequitur. **M**andata nosti. **N**on occides, etc. **S**ecundo veritas doctrine. **U**n quibusdam hanc veritatem doctrine puertatibus dicebat, xj. c. **V**e vobis pharisaeis qui decimatis, id est decimanda predicatis mentam rutam et omne olus, et preteritis iudicium et caritatem dei, etc. **I**tem ibidem. **V**e vobis legisperitis qui tulistis clauem sciencie, etc. **T**ertio veritas iustitie. **U**n dicit, xx. c. **R**eddit ergo que cesaris sunt cesari, et que dei sunt deo. **I**tem, xix. c. **V**eruntamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare super se adducite huc, et interficite ante me. **I**tem, xij. vbi agitur de iudicio vbi reprobis dicitur. **D**iscidite a me omnes operarij iniquitatis. **E**t **S**ecundo eius euāgelium repletur multa vilitate, vnde et ille qui scripsit medicus fuit ad designandum quod nobis medicinam vtilissimam propinauit. **E**st autē triplex medicina, curatiua, preseruatiua, et melioratiua. **H**anc triplicem medicinam nobis lucas in suo euāgelio celestem medicum ostendit propinasse. **M**edicina autē curatiua est que curat a morbo, et habet penam que omnes morbos

spirituales curat. **H**anc medicinam dicit medicum celestem nobis exhibuisse, cum ait, iij. c. **S**anare contritos corde predicare captiuis remissionem, etc. **I**tem, v. c. **N**on veni vocare iustos, etc. **M**edicina melioratiua, est que sanitatem auget, et habet est obsequatio filiorum. **C**onsilia enim boni melioris et perfectioris faciunt. **H**anc medicinam ostendit nobis medicum propinasse, xvij. c. cum ait. **O**mnia quecumque habes vende et da pauperibus, etc. **I**tem, vj. c. **E**t eo que aufert tibi vestimentum, etc. **M**edicina autē preseruatiua est que preseruata casu, et hec est vitatio occasionum peccandi et malarum societatum. **H**anc medicinam ostendit medicum tradidisse cum ait, xij. c. **E**t tēdite a fermento pharisaeorum, etc. **U**bi edocet malorum consortia euitare. **V**el potest dici quod ipsum euāgelium multa vilitate repletur quoniam in ipso virtus omnis sapientie continetur. **D**e hoc dicit ambrosius. **L**ucas omnes sapientie virtutes euāgelij sui complectitur historia. **D**ocuit enim natalia cum de spiritu sancto dominicam incarnationem extulisse referauit. **U**nde et dauid naturalē docēs sapiencie ait. **E**mitte spiritum tuum et creabunt. **I**tem cum docuit tenebras in passione christi factas, iram tremuisse, solem radios abstraxisse. **D**ocuit moralia cum in ipsius beatitudinibus mores docuit. **R**ationalia docuit cum ait. **Q**ui fidelis est in minimo, et in magno fidelis est. **S**ine hac triplici sapientia, ipsa fides ipsum misterium trinitatis esse non potest, hoc est naturali, rationali, et morali. **H**ec ambrosius. **T**ertio eius euāgelium decorat multa venustate. **E**ius enim stilus et modus loquendi valde venustus et decorus est. **A**d hoc autē quod aliquis in dictis suis venustate et decorum teneat. **T**ria sunt necessaria que tradit augustinus, scilicet, ut placeat, ut pateat, et ut moueat. **U**t placeat debet loqui ornate, ut pateat debet loqui apte, ut moueat, debet loqui cum feruore. **H**unc triplicem modum habuit lucas in scribendo et in predicando. **D**e duobus primis iij. cor. viij. **M**agister sum autem cum illo fratre glofiam, barnabam vel lucam, cuius laus est in euāgelio per omnes ecclesias. **I**n hoc quod dicitur laus est, etc. notatur quod locutus est ornate. **I**n hoc quod dicitur per omnes ecclesias notatur quod locutus est apte. **Q**ui autem cum feruore locutus sit patet ex hoc quod cor ardens habuit dicens. **N**onne cor nostrum ardens erat in nobis, etc. **I**tem. **Q**uarto eius euāgelium autēnticat multo;

De sancto Luca

ruz auctoritate. Multorum quoque auctoritate autentificatum fuit. Quoniam a patre fuit preordinatum. Hieronimus xxxi. Ecce dies veniunt dicit dominus. et feriam domui israel et domui iuda secundum novum. non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum. Sed hoc erit pactum quod feriam cum domo israel. post dies illos dicit dominus dabo legem meam in visceribus eorum. Ad litteram loquitur de doctrina evangelica.

Secundo a filio corroboratum. unde dicitur in eodem evangelio. xxi. c. Celi et terra transibunt verba autem mea non transibunt. Tertio a spiritu sancto inspiratum. unde dicit hieronimus in prologo super lucam. Sancto instigante spiritu in archaie partibus hoc scripsit evangelium. Quarto ab angelis prefiguratum. Fuit enim prefiguratum ab illo angelo de quo dicitur apocalypsis. xiiij. Vidi angelum Dei volantem per medium celi habentem evangelium eternum. Istud autem evangelium dicitur eternum. quia ab eterno efficienter. id est a christo qui est eternus. et eternis materialiter. ad eterna finaliter. in eternum perpetualiter. Quinto a prophetis preannuntiatum. Nam ezechiel propheta istud evangelium preannuntiavit. cum primum de animalibus faciem vituli habere dixit. per quod evangelium luce signatum est ut supra dictum est. Item quoniam dixit ezechiel. ij. se vidisse librum qui erat scriptus intus et foris. et in quo erant scripta lamen tum carnis et vite. Per hunc enim librum intelligitur evangelium luce. quod est scriptum intus per profunda mysterii occultationem. et foris per historie apertionem. In quo etiam continetur lamen tum passionis. carmen resurrectionis. et vite eterne donationis. sicut patet. xj. c. vbi multa verba ponuntur. Sexto a virgine referatum. Virgo enim beata omnia in corde suo conservabat. et diligenter conservabat. ut dicitur luce. ij. ut hoc postmodum scriptoribus referaret. ut dicitur glossa. ibidem. Omnia que de domino vel a domino facta vel dicta cognovit in memoria recordabat. ut cum tempus predicande vel scribende incarnationis adveniret. sufficienter universa que essent gesta posset explicare querentibus. Unde etiam bernardus assignans rationes quare angelus beate virgini nuntiavit conceptum elizabeth ait. Ideo conceptus elizabeth nuntiavit marie. ut dum nunc salvatoris. nunc precursoris edoceret adveniret.

rerum tempus et ordinem tenens. ipsa postmodum melius scriptoribus ac predicatoribus evangelii referaret veritatem. que plene de omnibus a principio celitus fuit instructa mysteriis. Creditur igitur quod evangeliste eam de multis inquirebant. et ipsa eos certificabat. Et specialiter creditur de beato luca quod ad eam tanquam ad archam testamenti recurrat. et ab ea de multis certificatus fuit. precipue de his que sibi soli committantur. sicut de angelica annunciatione. et christi humanitate. et beati marci. de quibus solus lucas agit.

Septimo ab apostolis intimatum. Cum vero lucas non fuerit cum christo in omnibus actibus et miraculis christi. Ideo suum evangelium scripsit secundum quod apostoli qui presentes fuerant sibi intimaverunt et retulerunt sicut ipse in prologo suo sinuat dicens. Sicut tradiderunt nobis que ab initio ipsi viderunt et ministri fuerunt sermonis. Cum enim dupliciter servaverit ferri testimonium. scilicet de visis et de auditis. Ideo dominus ut ait augustinus. duos testes voluit habere de visis scilicet mattheum et iohannem. et duos de auditis. scilicet marcum et lucam. Et quoniam testimonium quod est de visis firmitus et certius est quam illud quod est de auditis. ideo ut dicit augustinus. duo evangelia que sunt de visis ponuntur extrema. et alia duo que sunt de auditis ponuntur media. ut hec media tanquam infirmiora ab illis extremis que sunt certiora. vincuntur fulciantur et roborentur.

Octavo a paulo mirabiliter approbatum. Nam eius evangelium mirabiliter approbatum quando ad confirmationes dictorum suorum. luce evangelium adducebat. Unde dicit hieronimus in libro de viris illustribus. Quidam suspicantur quotiescumque paulus in epistolis suis dicit. secundum evangelium meum de luce significare volumine. Eius etiam evangelium mirabiliter approbavit cum de eo scribit. ij. cor. viij. c. laus est in evangelio per omnes ecclesias. Legitur in historia antiochena quod dum christiani que erant in antiochia multis flagitiis se dedissent. obsessi a multitudine turcorum. fame ac miseria multiplici affligebantur. Sed cum plene ad dominum per penitentiam fuisset conversi apparuit cuidam in ecclesia sancte marie de tripoli vigilanti vir quidam lucidus candidis vestimentis indutus. et cum quereretur quoniam esset